

מחברים

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

גליון ק"פ | חג הפסח - שביעי של פסח | תשפ"ד

ירושלים			בני ברק			מי יורק			לונדון		
בג"מ	א"ת	ב"ש	בג"מ	א"ת	ב"ש	בג"מ	א"ת	ב"ש	בג"מ	א"ת	ב"ש
18:38	19:52	20:31	18:53	19:55	20:29	19:25	20:35	20:57	19:54	21:09	21:27

זמני כניסת ויציאת חג הפסח:

חשיפה: אלו מילים אמר מרן ה'אמרי אמת' מגור זי"ע בליל הפסח בעת זמן מלחמה (במלחמת העולם הראשונה והשניה) והמסר לזמננו... | עמ' ג'

סגולה: יום 'שביעי של פסח' מסוגל לפרנסה ולהשפעות לכל שאר ימות השנה | עמ' ד'

אקטואליה: האם מותר למאפיות לכוין שעון שבת למקפיא שיפסיק הקירור בצהרי יום שביעי של פסח, שמיד במוצאי החג יהיה מוצרי מאפה החמץ (-שנמכרו לגוי) מופשרים? | עמ' ט"ו

השבוע בגליון:

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

פנינים ואמרות

אפילו הגרוע מישראל עריכת הסדר ואמירת ההגדה שלו מאיר זזרח

איתא בזוהר הק' (רע"מ בא מ, ב) שמספרין ענין יציאת מצרים למלאכים, וצריך לדעת דלמה באים המלאכים דוקא בליל פסח אל הסדר ולא בשאר חגים, כמו בחג הסוכות אל הסוכה לראות איך ישראל מקיימין מצות סוכה ולשמוע ההלל. אלא כי המלאכים כבר היו בסדום אצל לוט בליל חג הפסח ואכלו שם מצות, כמו שכתוב (בראשית יט, ג) "ומצות אפה ויאכלו", ואמרו ז"ל דפסח היה, וראו שם את עריכת הסדר וההגדה של לוט, לזאת שולחים אותם מן השמים אל הסדר של ישראל ולשמוע סיפור ההגדה, ויזכו להבחין הבדל והחילוק בין הסדר וההגדה של ישראל, שאפילו הגרוע מישראל הסדר וההגדה שלו מאיר זזרח, ויעלו לפני כסא הכבוד וימליצו טוב בעד ישראל, שאל יצר להם שום דוחק.

ויש לומר בדרך צחות דמהאי טעמא נשלחו המלאכים אל הסדר של ישראל להראותם זהירות של עם ישראל שאוכלים מצה שמורה והרמז 'כי מלאכיו יצוה לך לשמור'.

דברי ישראל - ליקוטים (עמ' תה)

מצה ומרור מחתנים

רגיל היה הצדיק רבי יצחק אייזיק מספינקא בעל ה'חקל יצחק', לספר את המעשה שארע עם הרב הקדוש רבי שלום מבעלזא - אותו שמע

הקדש, שמעוהו אומר את ההגדה בקשי רב. כשהגיע ל"והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה", התבלבל במלים הזרות לו, וקולו נשמע אומר: "בעבור זה לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור מחתנים לפניך..."

לשמע הדברים התלהטו פני הרבי הקדוש מבעלזא. הוא שקע במחשבותיו, ואחרי מספר

מאביו הרב הקדוש רבי יוסף מאיר בעל ה'אמרי יוסף' מספינקא זכותם יגן עלינו.

הצדיק מבעלזא נהג לצאת לשוחר ברחובות העיר בליל הסדר ולהאזין לעריכת הסדר של יהודי העירה.

פעם אחת, בעת שעמד מאחורי חלון ביתו של אחד הכפריים שבעירה שלא היה בקי בלשון

מסר חסידי לחג הפסח עמ' כ"ו

עמ' ח' פניני אביר יעקב

רגעים פתח ואמר למקרביו:

"דבר גדול דבר אותו כפרי, כי אכן, מצה ומרור 'מחותנים' הם!"

שמעו ואספר לכם:

מעשה ביהודי אחד עשיר ונכבד, ולו בת שהגיעה לפרקה. הכיר אותו האיש במעלתם של תלמידי חכמים, שכל הזוכה לדבק בהם הרי הוא כמי שדבק בשכינה, ושידך את בתו עם עלם חמודות כליל המעלות, שקדן ולמודן.

ולפי שכבר אמרו חכמינו ז"ל (נדרים פא.) 'הזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה' - הרי שבמקום עניות שם תמצא חכמה, ואף חתן מבחר זה מן האביונים היה.

לבושו קרוע היה ומטולא, כובעו בלה וקצוות נעליו פעורים לרוחה, שכן ממונו לא היה בידו לתן לסנדלר או לחיט שיתקן את בגדיו.

בוש האיש לארס את בתו עם בחור הלבבש בקרעי בגדים שכאלו, אך אדיר היה חפצו לזכות בחתן שכזה.

הזעיק היהודי מהר את החייט והסנדלר, הכובען והספר. לא חס על ממונו עדי הלבישו את הבחור כבן מלכים ממש, כנאה וכיאה לבן תורה חתן הגביר דמותא.

משאך היו לבושי החתן מוכנים, מיהר האיש ונסע עם כל משפחתו לבית אבי החתן כדי לבוא בקשרי השדוכין.

חיפזון זה היה על שום שמעלותיו של החתן דנן התפרסמו בערי הסביבה והכל הללוהו ושבחווהו. חשש השאש יקדמנו אחר ויציע לו למחתן הצעה מפתה יותר.

אך דרכה כף רגלו של העשיר על פתח ביתו הדל של המחזותן המיעד, מהר וקרא בקול: "היכן הוא שטר התנאים? הזעק את הסופר שבעירכם, ונחתם עליו במהרה!"

נבוך בעל הבית. ביתו בית עניים היה, ולא היה לו מאומה כדי לכבד את אורחו ולפאר את השמחה הנחגגת כנהוג.

"נמתין נא למחר", הציע המחזותן, "עד אז יהיה ספק בידינו לאפות, לרקח ולהכין לצורך השמחה".

אך העשיר לא היה פנוי להמתין ולו שעה אחת. חשש הוא מאד משדכנים שהחלו לסובב סביב אבי החתן.

"מה לי לאפות ולהכין? למי צרך בכל אלו?!" הן העקר הוא השטר הנחתם בינינו, ולשם מה להמתין?!", דחק במחזותן.

"נוכל לברך ולהתברך ב'מזל טוב' ולאחל 'לחיים' אף על מעט לחם יבש וכוס מים! אין זה מעכב את העיקר!"

חזקו על המחזותן הנבוך הפצרותיו של הגביר, ותקף ומיד התישבו המחזותנים לחתם על קשרי השדוכין.

אל השלחן הוגשו אמנם כמה פרוסות לחם יבש וכוסות מים פשוטים, אך השמחה היתה גדולה.

בעיצומה של הסעודה הדלה הבחין החתן כי המיועד להיות חמיו לוקח אחד מבגדיו הבלויים שבצד החדר, וטומנם באמתחתו.

החתן, שחריף ופקח היה, הבין במה דברים אמורים. ללא אמר ודברים נטל מעל השלחן פרוסת לחם יבשה והצפינה בחיקו.

עבר חלף לו הזמן, החתן דנן כבר נישא בשעה טובה ומוצלחת, ואף בזרע ברכ ה' כבר התברך.

באחד הימים התעורר דין ודברים בין החתן לחותנו, זה אמר כך והאחר רצה כך. ויהי כי ארך הויכוח, רגז העשיר ובקש להזכיר לחתן שהוא, החותן, הרימו מהאשפתות הדלות להיכלי העשר.

פשפש באוצרותיו והוציא משם את הבגד הישן והמהווה שהיה לבוש בו החתן טרם נלקח לבית הגביר.

הרמוז היה ברור: זכר היכן היית, וכיצד הגעת עד הלום.

חיך החתן ונפנה אף הוא לצדדים. חפש בצרור דומה ושלף משם בתרועת נצחון פרוסת לחם יבש, אותה הניף מול פני החותן.

השאלה הנגדית רחפה בחלל:

מי הוא זה שמיהר כל כך לחתום על קשרי השדוכין, ולא אבה להמתין אף להכנת מיני מאפה כנהוג, מחשש שמא יפסיד את השדוך?

והנמשל הוא - המשיך רבי שלום מבעלזא והסביר:

"המחזותן הגביר הוא מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, שהוציאנו מהגלות ולקח אותנו לעם - נתן לנו את בתו, היא התורה הקדושה.

כדי שלעד נזכור היכן היינו שרויים - בגלות המרה מכל, ציווה עלינו לאכל מדי שנה מרור - 'על שום שמרור המצרים את חיי אבותינו במצרים'.

לעמת זאת אוכלים אנו גם מצה - כדי לרמוז כלפי מעלה כביכול, 'שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שבא מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא וגאלם'."

סים הרבי הקדוש מבעלזא ואמר:

"זהו 'קשר השדוכין' בין המצה למרור, וכמה יפה אמר אותו כפרי 'מצה ומרור מחתנים לפניך!'" (הגדה של פסח - 'ספיר ויהלום')

ואקח את אביכם - איך וועל נעמי

נַאֲקָח אֶת אֲבִיכֶם אֶת אֲבִרְהָם מֵעֵבֶר הַנֶּהָר (סדר הגדה של פסח).

ידוע ומפורסם כי היהודי הקדוש מפרשיסחא זי"ע, בכל עת שהיה עורך 'נסיעה' לרבו הקדוש מלובלין זי"ע, היה עולה לבקר את רב העיר של לובלין, הוא ניהו הגאון העצום רבי עזריאל המכונה "ראש הברזל", והיה משוחח עמו בדברי תורה. רבי עזריאל היה מתנגד גדול לדרך החסידות, ולכן בכל פעם שהגיע אליו היהודי הקדוש, היה מתאונן בפניו על שעילוי וגאון עצום בתורה כמוכם נוסע לרבי... והיה משתדל למצוא דופי ברבי מלובלין ובאמרי... וכה מסופר בספר "נפלאות היהודי" (דף כט,

ב מדה"ס): פעם אחת שלח הגאב"ד מלובלין, הוא "ראש הברזל", שליח מיוחד לשמוע התורות מהרבי מלובלין זצ"ל.

ושמע שאמר תורה בזה הלשון: "ואקח את אביכם" - איך וועל נעמי נעקער וועלער, "מעבר" - פון אַיִקער פֿאַרין, "הנהר" - ציא דער לייכטן (=אקח את הרצונות שלכם, מהעבר השני, היינו מהעבירות, כדי שיאירו).

ויהי כאשר שמע "ראש הברזל" את התורה הזו, היה לשחוק בעיניו. ובעת בוא היהודי הקדוש זי"ע לביתו לפלפל עמו בהלכה, כדרכו בקודש, סיפר לו הגאב"ד את "תורת" הרבי, ואיך הוא לשחוק בעיניו...

השיבו היהודי הקדוש: הנה מעלתכם אינו מבין מה שאמר הרבי... ואז הבינו היהודי הקדוש פירוש הדבר: דהנה הדין ידוע שאצל ישראל מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, ומחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה (קידושין מ, א). וגם ידוע מאמר חז"ל (יומא פו, א) שבאם עושין תשובה מאהבה - זדונות נעשה להם כזכיות.

ואם כן לפי זה, אם ישראל חשב חס ושלום לעשות עבירה - ולא עשה, ועשה תשובה מאהבה, אם אמרין דאין הקב"ה מצרף מחשבה רעה למעשה, אם כן אין זדונות נעשה לו כזכיות. ועל זה פירש הרבי: "ואקח את אביכם" - איך וועל נעמען ענקער וועלער, היינו הרצון והמחשבה, "מעבר" - היינו מהעבירות שלכם,

"הנהר" - ציא דער לייכטן, היינו אפילו ממחשבות של עבירות חס ושלום, אם אתם עושים תשובה מאהבה - אצרכם למעשה ואעשה מהם זכיות. והבן כמה עמוקים דבריהם הקדושים...

הפעם הראשונה בה חיך הרה"ק מבעלזא זי"ע לאחר המלחמה הנוראה

מספרים, כמה חסידי גור מתל אביב עלו אל הרבי הרה"ק המהר"א מבעלזא זי"ע בליל הסדר. הם עמדו בצד בדחילו ורחימו והתבוננו בו. כל הקהל כולו מנה כמובן לא יותר ממספר מצומצם מאד של אנשים.

והנה הכריז הרבי מבעלזא 'קדש' תוך שהוא מביט על אחד מהם. מנימת הברתו של הרבי סבר אותו חסיד שהוא אומר 'קדש' ומצווהו לומר קדש. זה היה מוזר בעיניו אלא שעל הקדוש מבעלזא לא שואלים שאלות...

אמנם, עדיין היה מסופק בדבר. והנה אמר הרבי מבעלזא שוב 'קדש' שנשמע באזניו כ'קדיש', וכשחזר על כך הרבי מבעלזא בשלישית נעמד אותו חסיד בתמימות ואמר בקול: 'תגדל ויתקדש שמיא רבה'...

לראשונה מאז נמלט מעמק הבכא התפשט חיך גדול על פני הרבי ועד סוף הסדר היה בת שחוק שרויה על פניו.

לקט דברים של טעם (י"ל מכון כרמנו שנת תשפ"א)

דברי מרן ה'אמרי אמת' מגור זי"ע בליל הפסח בעת זמן מלחמה

המשמר במוותניים חגורים, שלא לסמוך ולא לבטוח באומות העולם אשר פיהם דיבר שוא. וזהו רמז לישראל בכל הדורות, שגם אם נראה מצבם טוב ובטוח, אל יבטחו בנדיבים, אלא יכינו עצמם תמיד לשום לדרך פעמיהם.

וכלשונו שם: "כי הוא לאות לישראל בכל ימי חייהם ולהם לדעת כי צוררים העמים להם וילחמו נגדם בכל מקומות מושבותיהם. ואשר על כן עליהם לעמוד על עמדם ולהיות תמיד מתניהם חגורים. ואף אם נראה להם עת שלום יחגרו מתנים ואל יבטחו על האומות כי יאמרו שלום ואין שלום, ונעליהם ברגליהם ומקלם בידם. ועפעפיהם ישירו לאדונינו אבינו שבשמים".

כי רק על העתיד לבוא נאמר (ישעיהו נב יב) "כי לא בחפזו תצאו ובמנוסה לא תלכו", כי יזרח עלינו אור ה' בשלום ובטח, לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה. אך עד לקיום ההבטחה האמורה, ועוד לא באה הגאולה השלימה, עדיין מלחמה לה' בעמלק, ונצרכים אנו לדרך החיפזון, לחגור מתנינו ולהכין עצמנו לדרך.

וזהו שאומרים אנו בליל הסדר 'והיא שעמדה לאבותינו ולנו' וכו', כי בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו, ולכן עלינו להיות חגורי מותניים להביט לשמים בלב נשבר ובעיניים דומעות ולבקש מאת ה' יתברך כי יחוס על עמו וירפא שברם, והוא יצילנו מידם.

בסיום דבריו שם מביא הבית יצחק את דבר הצרה אשר אירעה באותה שנה באחינו בני ישראל יושבי גלילות רוסיה, ומבקש על פדותם מצרתם.

ותאזרני חיל למלחמה

הרי מבואר כי בעת מלחמה יש לחגור מותניים, אם למלחמה ואם למנוסה. ואם כן נמצא בזה פירוש נוסף לענין 'מתניכם חגורים', אחר שנתבאר בדרך הפשט כי זהו על שום החיפזון והמהירות, ועל דרך החסידות כי בעבודת ה' צריך האדם להיות מוכן לעבודה, ובכל עת יהיו בגדיו לבנים, עתה שמענו כי את המותניים חגורים גם למלחמה. ומעתה, לא לחינם נאמרו דברי ה'אמרי אמת' בענין זה דווקא בתקופת מלחמות העולם.

ובאמת יש למצוא סימוכין לפירוש זה גם בדברי הראשונים. בפירוש 'הדר זקנים' לרבותינו בעלי התוספות נתפרש כל הפסוק על ענין המלחמה: "ומקלכם בידכם" - שתהיו נכונים לדרך. 'מתניכם חגורים' - להלחם עם אויביכם. 'ואכלתם אותו בחפזון' - בטרם יבואו עליכם האויבים. 'פסח הוא לה' - ולא תיראו'.

(הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א - מתוך שיעור הכנה לפסח תשפ"ג)

כל כך, והלא לא יצאו עד הבוקר? אלא, מכיון שאז נהיו לעם, הוצרכו להרגיל עצמם בעבודת ישראל, וזו היא עבודת כל איש ישראל להיות מוכן וממהר לעשות רצון קונו, בבחינת (ראה ברכות ט.) 'חיפזון דישראל' - הוא חיפזון של מצוה, להיות מוכן לעבודת המלך.

וכפי שדרשו בגמרא (שבת קנג.) על הפסוק (קהלת ט ח) "כָּכָל עַתְּ יִהְיֶה בְּגִדְךָ לְבָנִים וְשִׁמְךָ עַל רֹאשְׁךָ אֶל יָחֶסֶד", וז"ל: "אמר רבן יוחנן בן זכאי, משל למלך שזימן את עבדיו לסעודה, ולא קבע להם זמן. פיקחין שבהן קישטו את עצמם וישבו על פתח בית המלך, אמרו, כלום חסר לבית המלך? טיפשיין שבהן הלכו למלאכתן, אמרו, כלום יש סעודה בלא טורח? בפתאום ביקש המלך את עבדיו. פיקחין שבהן נכנסו לפניו כשהן מקושטין, והטיפשיים נכנסו לפניו כשהן מלוכלכין. שמח המלך לקראת פיקחים, וכעס לקראת טיפשיים. אמר, הללו שקישטו את עצמן לסעודה - ישבו ויאכלו וישתו, הללו שלא קישטו עצמן לסעודה - יעמדו ויראו. חתנו של רבי מאיר משום רבי מאיר אמר, אף הן נראין כמשמשיין. אלא, אלו ואלו יושבין, הללו, אוכלין, והללו - רעבין, הללו שותין והללו צמאים, שנאמר (ישעיהו סה יג-יד) 'כה אמר ה' הנה עבדי יאכלו ואתם תרעבו הנה עבדי ישתו ואתם תצמאו', 'הנה עבדי ירנו מטוב לב ואתם תצעקו מכאב לב'".

נמצא, כי באשר לא ידע האדם את עתו, עליו להיות מוכן להיות קרוא אל המלך בכל זמן, וזו היא עיקר עבודת היהודי. ומשום כך כבר בתחילת הלילה נדרשו ישראל לשבת כאשר מקלם בידיהם, להיות עתידים לצאת ממצרים.

וכמה מתאים הדבר, כי דווקא באותן השנים הקשות, אם בזמן מלחמת העולם הראשונה שנשתנו בה סדרי בראשית, ואם בזמן שצילה המאיים של השואה הקרבה כבר עמד אחר הכותל, הזכיר רבינו את חובת היהודי בעולמו, להיות מוכן לכל תפקיד ומשימה שתוטל עליו מאת ה'.

כלי גולה עשי לך

על דרך זו ביאר גם הגאון רבי יצחק שמעלקיש זצ"ל בקונטרס 'צלעות הבית' שבסוף ספרו שו"ת בית יצחק (חלק יורה דעה, דרוש ב אות ג), את דברי בעל ההגדה "והיא שעמדה לאבותינו ולנו, שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו, אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו, והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם". ויתבאר על פי הפסוק האמור, 'וככה תאכלו אותו וגו' מתניכם חגורים' וגו', שצויה הקדוש ברוך הוא לישראל בליל שימורים להיותם מוכנים ללכת למסעיהם, ולעמוד על

וְכַכָּה תֹאכְלוּ אוֹתוֹ מִתְּנִיכֶם חֲגֹרִים נְעִלֶיכֶם בְּרַגְלֵיכֶם וּמִקְלָכֶם בְּיָדְכֶם וְאָכַלְתֶּם אוֹתוֹ בְּחִפְזוֹן פֶּסַח הוּא לַה' (שמות יב, יא).

ב'חזק יעקב' בהלכות פסח (סימן תעז סק"א) הביא מדברי רבינו בעל ה'כנסת הגדולה' בספרו 'פסח מעובין' על דיני פסח, שכתב וז"ל: "ומנהגי ליקח מקל בידי ומנעלי ברגלי ולומר, 'ככה תאכלו אותו מתניכם חגורים נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם ואכלתם אותו בחפזון פסח הוא לה', ולכן אני נוהג שלא להפשיט האזור בליל פסח עד אחר אפיקומן", עכ"ל. וסיים בה 'חזק יעקב': "ובמדינות אלו אין נוהגין כל זה".

והנה, מדברי הראשונים משמע באמת כפי המנהג שכתב החזק יעקב, שמנהגי החיפזון אינם שייכים לפסח דורות, כי אם לפסח מצרים, וכפי שכתב הרא"ם (שמות יב יא). אך מעורר ענין מנהג בעל ה'כנסת הגדולה', שקיים את שלושת מנהגי החיפזון גם בדורות הללו, וכשנעליו על רגליו ומקלו בידו היה קורא את לשון הפסוק.

הזריזות הרצויה

ואכן, בספר 'ראש גולת אריאל' מובא מעשה דומה על הרה"ק ה'אמרי אמת' זיע"א, שסיפר אברך בשם ר' דוד גריבניר, כי בימי מלחמת העולם הראשונה בהיות רבינו בחג הפסח בעיר אוטווצק, אזי תיכף אחר תפילת ערבית הלך לערוך את הסדר, וליווהו החסידים, והחל הרבי לילך במרוצה גדולה, והיו אז שפתותיו רוחשות את לשון הפסוק הזה, 'וככה תאכלו אותו, מתניכם חגורים, נעליכם ברגליכם, ומקלכם בידכם, ואכלתם אותו בחיפזון', והזדוודו מאוד כדי לקיים את מצות התורה.

אחר כך כשהגיע ל'שולחן ערוך' הזכיר הרבי את דברי הגמרא (ברכות לט:) לענין מי שיש ברשותו פרוסת לחם חשובה וככר לחם שלימה שאינה חשובה כיצד יעשה, ואמרו שם: "אמר רב פפא, הכל מודים בפסח שמניח פרוסה בתוך שלמה ובוצע. מאי טעמא - 'לחם עני' כתיב (דברים טז ג)". וביאר, שיש בזה רמז כי בפסח יוכלו גם אלו שאינם שלמים להתקרב אל השלימות הרצויה, ואף על פי שבבחינת 'פרוסה' הם, יוכלו להיכנס לעבודת ה' יחד עם השלמים.

חיפזון דישראל

יש כאן בנותן ענין לציין כי כאמור דברים אלו שאמר ה'אמרי אמת' בזמן מלחמת העולם הראשונה נאמרו, בהיותו בגולה באוטווצק. אך בספר 'אמרי אמת' נדפסו דבריו שאמר בשנת תרצ"ט - היא שנת פרוץ מלחמת העולם השנייה, ושם ביאר את הפסוק האמור, 'ואכלתם אותו בחיפזון', ושאל, מפני מה הוצרכו ישראל להיחפז

יום 'שביעי של פסח' מסוגל לפרנסה ולהשפעות לכל שאר ימות השנה

דברים נפלאים למדנו מפי ספרים וסופרים, שהקב"ה מצוה על פרנסה טובה לכל ימות השנה ביום זה - יום שביעי של פסח, אף לאלו שאין ראויים לזה, וכה כתב בספרה"ק בני יששכר (ניסן, מאמר ג, ב) ז"ל: "אמרו ז"ל (פסחים קיח.) קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף, והנה ביום ההוא אשר מסוגל לנס גדול - קריעת ים סוף, בקלות יצו חסדו קדוש יעקב לגזור פרנסה טובה לישראל, אפילו ח"ו אין בידם זכות כל כך" עכ"ל.

בספר ערוגת הבשם (פר' בשלח ד"ה אז ישיר, השלישי) הוסיף בזה טעם נפלא, דהנה בני ישראל זכו לביות מצרים כאשר יצאו ממצרים, וגם זכו לביות הים, ולכאורה מדוע היו צריכים גם לביות הים.

וי"ל ענינו, דגאולת מצרים היה השפעה לדורות, ועל כן נתן להם הקב"ה ביות מצרים שהיה פרנסה בדרך הטבע בעד המלאכה שעבדו במצרים, וביות הים קיבלו בדרך סגולה, ורמז לדורות שאפילו אם חס ושלוש יבואו זמנים שאין בני ישראל ראויין לפרנסה כל כך, מכל מקום כיון שגאולת מצרים הוא מפתח לדורות, גם אז יקבלו בני ישראל בדרך סגולה.

וכהשלמה לדבריהם יש לציין, מה שדרש הרה"ק המהר"ש מבעלזא ז"ע, כשם שלא בדק ה' אחרי בני ישראל בעת קריעת ים סוף כאשר מלאכי השרת קיטרגו ואמרו הללו והללו עובדי עבודה זרה, מה נשתנו אלו מאלו ובכל זאת קרע להם הים, כך לגבי מזונותיו של אדם, אף שהמקטרג טוען חוטא הוא, אין ה' בודק אחריו כפי הנאמר (ב"ב ט; יו"ד ס' רנא ס"י) אין בודקין למזונות עכ"ל.

מסוגל לקבלת התפילות במיוחד על פרנסה וזיווג

אמנם ראוי לכל אדם להתפלל על כך בעצמו ביום זה, וכדכתב בספר בית אברהם (פסח עמ' ככו): "בשביעי של פסח מתעורר הענין שצדקו בני ישראל אל ה' והושיעם וקרע להם את הים, לכן הזמן מסוגל מאוד שכל אחד יתפלל לה' בעניינים שנאמר עליהם קשין כקריעת ים סוף - קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף, קשה זיווגו של אדם כקריעת ים סוף עכ"ל.

אף בספר עטרת צבי (להרה"ק זידיטשוב) פר' בשלח האריך בענין זה, וזה לשונו: "כי נפתח אז בנס קריעת ים סוף הישועה לדורות עולם, הן לרבים הן ליחיד, הן בכלל או בפרט כל אחד, הגם כי יסתמו ויסגרו שערי השפע פרנסה או הזיווג ח"ו ואין יכולת בעולמות של מטה, לעשות דבר ישועה ורחמים מחמת תוקף ריבוי הדינים והמקטרגים ח"ו, אז "נבקש" על עת רצון הנפתח בעת קריעת ים סוף ממזל עתיקא וכו', עכ"ל.

פרנסה בשביעי של פסח - מן התורה מניין?

רמז נפלא מן התורה אמר בזה הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע דההלכה היא שבכל יו"ט מותר לעשות מלאכה לצורך 'אוכל נפש', אולם המקור בתורה נאמר בפרשת 'שביעי של פסח' רואים שביו"ט זה דואגת התורה לאוכל נפש של בני ישראל עכ"ל ודפח"ח.

והוסיף בזה נופך ותבלין בספר קרן ישועה (להרה"ק רבי יהושע מריביטש בהרה"ק הצבי לצדיק מבלחוב): "ונראה לי כעת עוד בזה, על פי מה שכתב [זקיה"ק] בבני יששכר בחודש ניסן (מאמר ח' אות ט') בשם הק' ר' פנחס מקאריץ זצ"ל טעם על מה שבפסח נידון על התבואה (ראש השנה טז.) על פי דבריהם ז"ל (עי' עירובין יג:) כל הרודף אחר הכבוד - הכבוד בורח ממנו, וכל הבורח מן הכבוד - הכבוד רודף אחריו, כי מי שרוצה להרבות במאכלים ואוכל מטעמים ומעדנים אז המאכלים בורחים ממנו, ועל ידי זה מתמעט פרנסתו ח"ו. ובהיפך כשאוכל מאכלים בלא מטעמים בכדי שיספיק לו מעט מן המזון, אז המזון רודף אחריו, והנה מאכל המצה אין בה טעם, על כן אז דנין על התבואה להרבות מזונות לישראל עכ"ל הק' ז"ל.

ואפשר על זה רמז בעל המגיד תיכף בפתיחתו "הא לחמא עניא" וכו' "כל דכפין ייתי וייכול" - סגולתו להמשיך פרנסה טובה, ועוד יותר "כל דצריך ייתי ויפסח" - פרנסה כדי שביעה, שכן 'פסח נאכל על השובע' (פסחים דף עא), "השתא הכא לשנה הבאה בארעא דישראל" - שעתידה להוציא כל מיני מטעמים כדבריהם ז"ל (שבת ל:) וכנודע, ועל פי זה כל ימי פסח מסוגל לפרנסה ע"י המצה - לחם עוני. וביותר בשביעי של פסח שנגמרים השבעת ימים של אכילת מצה יש לו כח של כל שבעת ימי חג המצות, בוודאי נמשך בו פרנסה ועשירות לבני ישראל מזה ומביות מצרים ומביות הים.

וי"ל, שזהו גם רמז הקרא ד"אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם", כי מובן מאליה כי כל איש בעת שהוא לבדו לא שייך אצלו שום כבוד משום אחד, דהא הוא לבדו ומשום זה נמשך לו פרנסה טובה, ועל כן מרמז לנו זאת התוה"ק אצל שביעי של פסח דייקא, עכ"ל.

בס"ד

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

את פתח לו:

הקיבוצניק שטייל בהודו והגיע בהשגחה מופלאה לליל הסדר בבית חב"ד, הסכיתו ושמעו את ההשתלשלות המרטיטה:

"אני בן קיבוץ ומטייל להנאתי בהודו", פתח האיש בסיפורו. "היום באתי למומביי, אחרי שהייה ארוכה בדרום המדינה. האמת היא שכלל לא תכננתי לעצור בעיר. נסעתי ברכבת, ירדתי בתחנה והייתי אמור לעלות על רכבת אחרת, העושה את דרכה צפונה. אך כשניגשתי לקופה כדי לקנות כרטיס, גיליתי לתדהמתי שארנקי נגנב ממני. הייתי שרוי בהלם. אין לי ארנק, אין לי דרכון - נותרתי חסר כל! התיישבתי על אבן והתכנסתי במחשבות עגומות. מה עושים עכשיו?"

"פתאום ניגש אליי אדם צעיר, שהיה מלווה באשתו, והחל לשוחח איתי באנגלית במבטא צרפתי כבד. הוא התעניין מדוע אני נראה עצוב כל-כך. כששמע שאני מישראל, אורו עיניו. התברר שהוא יהודי צרפתי. 'לא נורא', ניחם אותי. 'היום ערב פסח, הקונסוליה הישראלית סגורה, אבל אחרי החג יהיה אפשר לטפל בדרכון'."

הוא נתן לי כסף הודי ואמר: 'סע באוטובוס לעיר, שכור חדר בבית הארחה, ואחרי החג תתקשר הביתה ותבקש מהוריך שיפקידו בעבורך כסף בבנק הדואר, ואז תמשיך את הכסף באמצעות שירות העברת כספים בין-לאומי'."

הצעיר הוסיף וסיפר לרב הולצברג: "הודיתי למיטיבי. בזכות הכסף שהעניק לי הגעתי לכאן ושכרתי חדר ליומיים במלון. מצב רוחי היה ירוד. שכבתי על המיטה, הבטתי בתקרה והתחלתי לדבר עם אלוקים. אמרתי לו: 'מה קורה כאן? לא תכננתי להגיע הנה. מה יהיה?' הייתי נואש."

"פתאום אני, הקיבוצניק, שמעולם לא תקשרתי עם היושב במרומים, מוצא את עצמי מדבר אליו! 'ואז נזכרתי שהלילה ליל הסדר, והמונולוג שלי התחדש: 'אלוקים, היהודי שפגשתי בתחנת הרכבת אמר לי שהערב ליל הסדר. אני יודע, הקשר שלי איתך הוא לא מי-יודע-מה, אבל אלוקים, אנא, אם אתה אוהב אותי בכל-זאת - תן לי סימן שאתה מכיר אותי! אל תניח לי להיות בודד הלילה'."

"מותש נרדמתי. פתאום אני שומע דפיקות בדלת. חשבתי שאני חולם, אבל הדפיקות שבו ונשנו. פתחתי את הדלת, וראיתי מולי רב. כששאלתי אותך מי שלח אותך, ענית לי: 'הקדוש-ברוך-הוא'... זה מדהים!"

בליל הסדר, בין המוני החוגגים - צעירים ומבוגרים, אנשי עסקים מכל העולם ומייללים, היה גם קיבוצניק אחד. ובזמן פתיחת הדלת לאליהו הנביא והציפייה לכניסת מבשר הגאולה, הצטלבו מבטיהם של הרב הולצברג והצעיר, מבט שרק הם הבינו את משמעותו.

(גל' שיחת השבוע)

האדם בעל ההופעה החסידית היה בהחלט חריג בנופה של מומביי שבהודו. זקנו, הכובע השחור שלראשו והציציות המשתלשלות מחולצתו משכו מבטים רבים באזור המלונות והעסקים.

הוא התרוצץ בקדחתנות בין הבניינים, מחזיק בא ויוצא בשערי אכסניות ובתי מלון ומפיץ את הבשורה לתיירים ולאנשי העסקים השוהים בעיר - סדר פסח כהלכתו בקומת הגג של מלון 'שליז'. אין שלט, זהו את המקום לפי החנוכייה שבמרפסת הרביעית.

האיש פילס את דרכו בזריזות בין דרי הרחוב ומזי הרעב, הממלאים את הסמטאות הצפופות. מדי פעם עצר ליד עובר אורח, על-פי רוב תייר, שהתעניין בו ובמעשיו. "הרב גבי הולצברג", חיך במאור פנים, "שליח חב"ד במומביי. אתה מוזמן לעשות איתנו את הסדר'."

מי שהביט בעיניו של הצעיר הבחין במבט הנחוש שניבט מהן. נחישות הייתה תכונה הכרחית כדי להקים בית חב"ד במומביי, ולבני הזוג הולצברג הי"ד היה הרבה ממנה. זה היה סוד הצלחתם, עד אותו יום מר בראש חודש כסלו תשס"ט, שבו נהרגו על קידוש השם בהתקפת מחבלים רצחנית.

מחוגי השעון התקדמו במרץ. במלון התנהלה תכונה ערה. מטיילים הפשילו שרוולים והושיטו עזרה. על השולחנות נערמו ירקות קלופים, על הכיריים הונחו סירים מהבילים, והשולחנות סודרו ועליהם מצות ובקבוקי יין. בעוד זמן קצר יפרוש החג את כנפיו על מומביי.

פתאום הבחין הרב גבי בבית הארחה קטן. במהירות דילג פנימה, וביקש מפקידת הקבלה לעיין בספר האורחים. עיניו צדו שם בעל צליל ישראלי. הוא שאל היכן חדרו של האורח, ונענה: "למעלה בקצה המדרגות."

הרב גבי נקש על דלת החדר, אך שום מענה לא בא מתוכו. ניסה שנית ושלישית, ואין קול ואין עונה. "חבל", חשב באכזבה, סב על עקבותיו והחל לרדת במדרגות. פתאום שמע את הדלת נפתחת. גבר, שנראה כמי שהתעורר משינה עמוקה, הביט בו במבט מופתע. "מי שלח אותך אליי?", שאל בעברית.

"הקדוש-ברוך-הוא", ענה הרב הולצברג בטבעיות.

"המתן כאן רגע", ביקש האיש. הוא נכנס לחדרו, וכעבור כמה רגעים יצא והזמין את הרב להיכנס. דמעה בצבצה בזווית עינו. "אני רוצה לספר לך סיפור", אמר. השעון נקף, אך הרב הקשיב כאילו יש לו כל הזמן שבעולם.

חד גדיא, חד גדיא

הקשיש בן ה-85 שעלה מרוסיה לא זכר מאומה מכל יהדותו שנות השעבוד הקומוניסטי השכיחו ממנו את הכל, עד שהזכירו לו את המילים חד גדיא - הכל שב וצף בזכרוננו ושב לכור מחצבתו...

זכרוננו הקפוא למחצה הולך ומפשיר, והנה הוא נזכר בפרט ועוד פרט, וכמנער הררי אבק שעלו מעל זכרונות היסטוריים רחוקים - הוא מתחיל לספר אודות היהדות של פעם, כשהיה ילד צעיר לימים ואביו עוד העז לעסוק במצוות היהדות חרף איומי השלטונות...

נחלי דמעות קלחו מעיניו באותו מעמד, כשבכל רגע ורגע השיל מזכרונות עוד שכבה ועוד אחת, שחשפו כמה מהיהדות נותרה חקוקים בלבו. המפעים היה, שאך לפני שעה קלה האיש לא זכר כלום, פשוט כלום! והנה כי כן, צמד המילים 'חד גדיא' - הצית בו את האש, העיר בקרבו את ניצוץ היהדות שכבר כמעט כבה, והוביל אותו להיזכר בעוד ועוד פרטים מהיהדות המופלאה הזכורה לו לטוב!

כל המשתתפים במעמד קינחו עיניים לחות מדמעות, שעה שהקשיש הלך ונזכר בפרט ועוד פרט. הנה לנגד עיניהם הם רואים כיצד הזכרון היהודי שב וניערר במוחו של קשיש בגיל גבורות, שחויית הזכרון הזו טלטלה את נפשו בעוצמה כה כבירה, ולפתע הוא הפך לצמא לדבר ה', חפץ להשלים את כל שנות חייו היהדות שהחסיר...

בחלוף כמה ימים בלבד, כמו חזר הזקן לימי נעוריו, והסתער בלהט על מצוות היהדות. הוא ביקש להחכים וללמוד עוד ועוד, וזכה לשוב בתשובה שלימה ולחיות את שארית חייו כיהודי ירא וחרד לדבר ה', הזוכה לקיים תורה ומצוות בהקפדה עילאית ובהתרגשות עד אין קץ!

'וכל סיפור שיבתו לאביו שבשמים' - מסכם הרב דיסקין את סיפורו, 'נעוץ בצמד מילים אותו זכר מתוך ההגדה של פסח, בחוויית ילדות מרגשת שנחקה בו. הרי כששורר את השיר הזה בפעם האחרונה ברוסיה - היה כנראה ילד קטן ממש, שהרי את כל שאר מצוות היהדות כלל לא זכר. אבל פרט אחד מתוך ליל הסדר נחקק בנשמתו, ובסוף ימיו - הוביל אותו לשוב לכור מחצבתו!'

אחים יקרים, הנה הלילה הגדול הזה, בא להאיר את חיי ילדינו. הבה נזכור את העוצמה הטמונה בו, את גודל השפעתו על הנפש היהודית בכלל ועל נפש הילדים בפרט. ככל שנחווה את הלילה הזה באופן יותר מרומם ונעלה, ככל שנהפוך אותו ללילה של חוויה רוחנית בלתי נשכחת - כך נזכה לחקוק בנפשנו ובנפש ילדינו את העברת המסורת מדור לדור, את הקשר הרציף שלנו עם אבא שבשמים!

הבה נתרגש בלילה הזה, הבה 'נחיה' אותו ונחווה אותו באופן עילאי ומיטבי. הבה נזכור שבליילה הזה נחשפת קרבת ה' העמוקה אלינו - לכל יהודי, וזה הזמן לחקוק את הקשר הקרוב הזה עם אביו שבשמים בליבנו ובלב ילדינו.

וככל שנערוך את ליל הסדר באופן מרומם ונעלה - כך נזכה שבאור עולם אכן יעניק לנו שפע כביר מאוצרו הטוב, ונזכה לגדל דורות שחיים וחווים את מצוות ה' ואת הקשר עמו בהתרגשות עילאית כל הימים!

(פניני פרשת השבוע)

היה זה לפני למעלה מעשרים שנה, במוצאי שבת חורפית, בבית ירושלמי קטן וחמים. אל הבית הגיע יהודי זקן למדי, כבן 85, נתמך בנכדו יקירו שהביאו עד הלום. הוא הגיע לסעודת 'מלווה מלכה' שהוכנה לכבודו, אף שלא באמת ידע מי היא המלכה ומי מלווה אותה... הסיפור מתחיל בכך שהרה"ג רבי אליהו דיסקין שליט"א, נהג לארח בביתו בחורים חוזרים בתשובה, עולים מרוסיה שלמדו בשיבת 'שבי גולה' הירושלמית. הבחורים הללו הגיעו ארצה חפים מכל חיבור ליהדות, בוגרי החינוך הרוסי הקשוח שרדף את היהדות. בשיבה הם גילו את אורו של הקשר עם בורא עולם והחלו לעסוק בתורה ולשמור מצוות, ומעת לעת נהגו להתארח בבית משפחת דיסקין.

לאחד הבחורים הללו היה סב קשיש, גם הוא עלה מרוסיה לאחר שנות קומוניזם רצופות לרעה, כשכמובן לא ידע דבר על יהדותו. אותו סב קשיש סיפר שבילדותו נהגו בבית הוריו לקיים את מצוות היהדות, אולם תלאות החיים והשנים הרבות שחלפו - השכיחו ממנו כל זיכרון או סימן היכר יהודי. הישיר היה דובר 'אידיש' רהוטה - שכן זו היתה 'השפת אם' שלו, אבל בכך התחיל והסתיים הקשר שלו ליהדות.

הרב דיסקין, שראה זכות בלקרב גם את הסב, ביקש מהנכד להזמין אותו אליה, וכך הגיע הקשיש לבית משפחת דיסקין באותה מוצאי שבת. הוא התקבל בכבוד ובברכה, הוזמן לסעוד בשולחן הערוך לכבודו, ואז החל הרב לדבבו ולשמוע פרטים אודות סיפור חייו. בין לבין ניסה הרב להבין האם ועד כמה הקשיש זוכר את הקשר שלו ליהדות, והופתע מהבורות המוחלטת של הזקן היושב לצידו...

הוא החל לשאול אודות כמה מצוות מוכרות וידועות, אולם הקשיש לא הכיר אותן כלל. המשיך לשאול אודות מועדי השנה, והנה - הזקן לא ידע מהו שופר ומהו צום יום הכיפורים, לא זכר מהי סוכה ומדוע מדליקים נרות בחנוכה. הוא פשוט לא ידע כלום, ליתר דיוק - בעבר הרחוק, בהיותו ילד, ידע גם ידע. הוא פשוט לא זכר כלום!

ואז הגיע הרב דיסקין לדבר אודות ליל הסדר. הוא שואל את הקשיש אודות 'קדש' ו'כרפס', 'מגיד', מצות ו'מרור'. האיש לא זכר כלום כלום כלום, היהדות כאילו נמחקה מזכרוננו ולא הותירה עקבות. ואז מנסה הרב דרך הפיוטים, ושואל אודות שירת 'יהי בחצי הלילה', ופיוט 'חד גדיא'...

אך שמע הקשיש את שתי המילים 'חד גדיא' ותרגומן לאידיש 'אין ציגלע', לפתע כמו ניערר בו זכרוננו. הוא החל מנגן את הפיוט תחילה בבלבול קל, אולם עד מהרה - מתוך התרגשות ודמעות

סוחפות, נזכר בפיוט במלואו והחל משורר אותו ברגש רב. ומשנזכר בפיוט, החל משחזר לאחור את 'ליל הסדר', פתאום הוא זוכר את כוס של אליהו, בעצם את ארבע הכוסות, בעצם - -

לפתע הוא נזכר במצוות מצה, במצוות המרור, בסיפור יציאת מצרים - עת היה אביו יושב ושח בכיסופין אודות ניסי ה' במצרים, נזכר ב'כרפס' ובקידוש.

לפתע כמו ניערר בו זכרוננו.
הוא החל מנגן את הפיוט
תחילה בבלבול קל,
אולם עד מהרה - מתוך
התרגשות ודמעות סוחפות,
נזכר בפיוט במלואו והחל
משורר אותו ברגש רב.
החל משחזר לאחור את
'ליל הסדר', פתאום הוא
זוכר את כוס של אליהו,
בעצם את ארבע הכוסות,
בעצם - - -
לפתע הוא נזכר במצוות
מצה, במצוות המרור,
בסיפור יציאת מצרים - עת
היה אביו יושב ושח בכיסופין
אודות ניסי ה' במצרים, נזכר
ב'כרפס' ובקידוש.
זכרוננו הקפוא למחצה
הולך ומפשיר, וכמנער
הררי אבק שעלו מעל
זכרונות היסטוריים רחוקים
- הוא מתחיל לספר אודות
היהדות של פעם, כשהיה
ילד צעיר לימים ואביו עוד
העז לעסוק במצוות היהדות
חרף איומי השלטונות...

אפיקומן:

מה ביקש זלמנקה לאביו רבי דוד בהר"ן בתמורה להחזרת האפיקומן, והאם הצליח אביו לקיים לו מה שהבטיח, הסכיתו ושמעו:

הילד מזכיר לאביו על כך, והאב מכיר בצדקת דברי הילד. כאשר רבי דוד חוזר מבית המדרש, מבשר הוא לאשתו כי החליט לגשת עתה עם הילד אל הרב לקבל את ברכתו.

הבית כולו נתמלא ששון ושמחה. הילד מרקד מהתרגשות, ושרה - שפתותיה נעות בתפלה להשי"ת, שתהא שעה זו של ברכת הרב שעת רצון ורחמים, ולא תאונה כל סיבה לעיכוב הברכה, חס ושלום.

רבי דוד תופס את הילד בידו - ושניהם הלכו יחדיו לכיוון בית הרב. עיני הילד מפיקות אושר; סוף סוף מוליכו אביו אל הרב, עוד רגע ועוד רגע והרב הגדול מבריסק ישים את כפות ידיו הקדושות על ראשו ויברכהו...

רבי דוד וילדו מתקרבים אל בית הרב. הם מגיעים עד דלת חדרו. רבי דוד

מציץ פנימה דרך הסדק של הדלת הפתוחה - והנה רואות עיניו את הרב מבריסק לבוש בגדי חג, כולו הדר, יושב על כסאו שקוע בהרהורים.

בחדר מושלך הס. דומיית קודש. לימינו ולשמאלו של הרב יושבים גדולי תלמידיו; הנה רבי יוסף חיים זוננפלד, הנה רבי הירש מיכל שפירא, רבי ישעיה ובנו רבי יעקב אורנשטיין, רבי נפתלי הירץ הלוי ורבי אליעזר דן רלב"ג - כולם יושבים ברתת, ללא זיז כלשהו, ומסתכלים באימה בדמותו הקורנת של הרב, השקוע במחשבות גבוהות, אשר מי גבר יבוא בסודו?

ראה רבי דוד את המחזה ונרתע לאחוריו.

לא, אי אפשר לו לפתוח את הדלת ולהכנס פנימה. לבו מפעם. הוא נעצר בדרכו ירא לנפשו, ושוב נוטל הוא את הילד המאוכזב בידו וכבר אומר לצאת מבית הרב ולחזור הביתה כלעומת שבא. אך כאן לא יכל הילד להתגבר והוא פורץ בבכי...

הרבנית מבריסק, ששמעה את בכי הילד, נבהלה ויצאה החוצה. משראתה את זלמנקה, אשר הכירתהו כבנו של רבי דוד, הציעה לו שקרים ויין מתוק - אך הילד אינו נרגע. "מה אתה רוצה, זלמנקה, ואתן לך!" - אומרת הרבנית. זלמנקה אינו משיב. קולו נחנק מתוך בכיה.

היכן אביך? שואלת אותו הרבנית. הילד מצביע לעבר החדר. לבסוף שואלת הרבנית את רבי דוד, מדוע בוכה הילד, ורבי דוד משיב: "הוא רוצה ברכה מהרב..."

"נו, נו!" - משיבה הרבנית - "אם דמעות כה רבות כבר שפך על כך, בודאי מגיעה לו ברכה. אני בעצמי אקח אותו אל הרב."

ברגע קט הכניסה הרבנית את זלמנקה אל הרב, שזה עתה ננער ממחשבותיו, ובקשה לברך את ילדו של רבי דוד. הרב נשא כפיו על ראשו הקטן של הילד וברך אותו בהתרגשות: "יהי רצון דו זאלסט זיין א ערליכער איד! (יהי רצון, שתהא יהודי חרד וירא שממים)." ויחד עם כל הרבנים הנוכחים ענה הילד "אמן!" אחר ברכת הרב. אף רבי דוד, שבינתיים התקרב סמוך לילדו, הספיק לענות "אמן!" אחר ברכת הרב הקצרה לפני שזרם דמעות חמות שטף את פניו. שרה הצדקנית עומדת זו שעה ארוכה בקוצר רוח ליד אשנב ביתה, ועיניה צופיות לחזרתם של בעלה ושל

זלמנקה שלה, המצוייד בברכת הרב; וכיון שראתה את זלמנקה רץ בשמחה, וצאה וחייבה אותו בזרועותיה תוך כדי מתן תורה והלל להשי"ת, אשר עשה את רצונה.

(ירושלים של מעלה - גליון המתפלל פסח פ"ג)

יהודי ירושלים ששו על קיום רמיזה קלה של הגאון מבריסק, שמרו כל תנועה קלה שלו, ויחד עם אלה ציפו לברכתו. כבר מזל נחשב מי שזכה לכך, אחרי שנוכחו עין בעין כי אכן צדיק גוזר והקב"ה מקיים. האשה הצדקנית שרה, בתו של הגה"צ רבי עקיבא יוסף שלזינגר, לא חדלה מלהפציר בבעלה רבי דוד [המפורסם בירושלים בשם הגה"צ רבי דוד בהר"ן-וויספיש], כי ילך עם בנם הקטן זלמנקה, שזה עתה מלאו לו תשע שנים, אל הגאון רבי יהושע לייב, כדי לקבל ממנו ברכה שיזכה ליראת שמים, אך רבי דוד דוחה את בקשתה מכל וכל; "קשה עלי למלא משימה זו" הוא טוען "להכנס אל הגאון מבריסק סתם ככה ולבקש ברכה עבור הילד, אינו דבר פשוט וקל כל-כך כפי שהוא נראה בעינייך, גם גדולי עולם נרתעים בבואם אל הרב" - מסביר רבי דוד, ועוד אברך שכמוני..."

רבי דוד מספר לאשתו, כי זה עתה הגיע לירושלים מכתב של אחד מגדולי הדור - הגאון רבי יוסף דב סולובייצ'יק, בעמק"ס "בית הלוי" וגאב"ד בריסק הכותב, כי ידיו מרתתין זה שני שבועות מאז התחיל לכתוב מכתב להגאון רבי יהושע ליב דיסקין בירושלים - ואם גדולי הדור ככה רותמים, מה אני יאמר?

אולם כל ההסברים הללו לא הניחו את דעתה של שרה; אדרבה, ככל שבעלה הגדול בעיניה את דמותו ואת ערכו של הרב מבריסק, כן גברה תביעתה ממנו להכניס את הילד אל בית הרב ולזכותו בברכתו. אך רבי דוד באחת: "מורא רבי עלי".

אחר הימים - לפני חג הפסח. שרה טרודה בהכנותיה לקראת החג, אך מבקשתה אינה פוסקת: "הלוא אתה הוא אחד מעשרת האברכים שהרב מבריסק בחר בהם כדי לייסד את ישיבתו 'אהלי משה', הכי גם לך כה קשה להכנס אליו פנימה ולבקש ברכה לילדך?" ואילו רבי דוד מחזיק בשלו.

מה עשתה צדקנית זו, כשראתה שדמעותיה ותחנוניה אינן פועלות על לב בעלה? בערב הפסח יעצה לזלמנקה שלה לחטוף בליל הסדר את האפיקומן של אבא, ולא להחזירו עד שיקבל את הבטחת אבא, שיוליכנו אל הרב מבריסק לקבל ברכה.

זלמנקה, אשר פקחות ותמימות שמשו בו כאחת, עשה בכל אשר צוותה עליו אמו וחטף את האפיקומן בשעה שאביו היה דבוק ועסוק בדרכו בסיפור יציאת מצרים.

כיון שהגיעה שעת אכילת האפיקומן, נוכח רבי דוד כי הוא נחטף על-ידי בנו, כנהוג, אבל לא ידע, כי הפעם יצטרך לשלם מחיר כה יקר... וכאן התחיל המשא ומתן בינו ובין זלמנקה: "אקנה לך מתנה ספר נפש החיים!" - מבטיח לו אבא תמורת החזרת האפיקומן. זלמנקה אינו מסכים.

"אקנה לך 'פני יהושע'!" - לא! - רבי דוד מנסה להבטיח עוד ספר ועוד ספר, אך לתמהונו זלמנקה אינו מסכים.

הילד מבקש מאביו, שיבטיח לו כי הוא יכניסו אל הרב מבריסק כדי לקבל ממנו ברכה... שרה, היושבת ממולו, מרמזת לבנה שיחזיק מעמד ולא יסוג מדרישתו. - רבי דוד קורא את המצב אל נכון. השעה קרובה לחצות, ובאין ברירה הוא נכנע לדרישת הילד. הוא מתנצל לפני ילדו, כי אינו יכול להבטיחו על כך, אבל מבטיח הוא להשתדל בכל מרצו. המשא ומתן נסתיים, והאפיקומן הוצא ממחבואו, כשפני הילד קורנים מגיל.

ביום הראשון של חול המועד הגיע זמן פרעון ההבטחה, אשר הבטיח אבא.

פנינים לחג הפסח:

תכלית יציאת מצרים כדי שיקיימו את המצוות

אתם ראייתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים ואבא אתכם אלי. ועתה אם שמוע תשמעו בקלי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגלה מכל העמים כי לי כל הארץ. ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש (שמות יט ד-ו). אפשר לרמוז דכאן בא להורות לישראל המצוות שהם חוכה להכשר ותקון גופם, שיהיו זהירים בהם, והם: המילה לשמונה ימים, וציצית, ותפלין, ושמירת שבת, ועשית סכה, ונטילת לולב. וזהו הרמז אתם ראייתם אשר עשיתי למצרים כל האותות והמופתים והוצאתי אתכם, וצריך שתדעו כל החרדה הזאת שחרדתי עליכם למה, הוא מפני שתהיו מקיימים מצוותי, וזהו ואשא אתכם על כנפי נשרים, נשרים גימטריא 'ציצית', דהינו, גאלתי אתכם בשביל שתעשו ציצית על כנפי בגדיכם, וזהו על כנפי נשרים, דהינו, בשביל שתעשו ציצית בכנפי בגדיכם, ואבא אתכם אלי, אתכם אלי גימטריא עם שני כוללים 'טוטפת'. ועתה אם שמוע תשמעו בקלי, ראשי תבות 'שבת', ושמרתם את בריתי, היא ברית מילה. והייתם לי סגלה, היא שיהיו עוסקים בתורה. עוד, 'סגלה' רומזת על נטילת לולב ועל עשית הסכה. ועקר כל המצוות כדי שתדעו שאני אדון הכל ותקבלו צואתי על כל דבר ודבר, ותפירו כי לי כל הארץ:

(פיתוחי חותם פרשת יתרו)

מכת שחין כנגד כיבוד אב ואם

ואלו הן דם, צפרדע וכו' (הגדה של פסח). שחין. מכה זו כנגד כבוד אב ואם. והנה מצינו (קידושין ל:) דהקיש הקדוש ברוך הוא כבוד אב ואם לכבודו, דכתיב (משלי ג ט) 'כבד את ה' מהונך', וכתוב (שמות כ יב) 'כבד את אביך ואת אמך'. וזה נרמז במלת שחין, דהנה שחין במלוי ש"ן ח"ת י"ד נו"ן המלוי גימטריא 'כבוד'. וראשי תבות שהיא שחין גופא גימטריא שנה לה' עם הכולל, כלומר הכבוד הזה של אב ואם שנה לכבוד ה'. וסופי תבות מלוי שחין האמור הוא גימטריא 'את אביך ואמך' עם שלש תבות. הרי במלת שחין נרמז בחשבון כבוד אב ואם, ושהוא שנה לכבודו של מקום: והטעם דמלת שחין באה כנגד אב ואם, משום דמי שהוא עז פנים לגבי אביו קרוב לדאי שאינו אביו, ומי שהוא עז פנים הצרעת באה עליו (ערכין טז.), כמו שנאמר (דבאי ב' כו יט) 'הצרעת ורחה במצחו', דבמצח הוי עזות פנים:

עוד הטעם דהשנה הקדוש ברוך הוא כבוד

בזכות שלש מצוות שענינם דם נגאלו ממצרים

ולקחו מן הדם ונתנו על שתי המזוזות ועל המשקוף על הבתים אשר יאכלו אתו בהם (שמות יב ז). אפשר לרמוז הטעם למה צוה הקדוש ברוך הוא שיתנו הדם בשלשה מקומות, שתי המזוזות והמשקוף, והיה די במקום אחד. ואפשר, דהנה איתא בזרר הקדוש (ח"ב ג:) דשלש מצוות ששמרו ישראל הם שעמדו להם לקצר הקץ ולהפריע מהמצרים, והם: שמירת נדה, ושלא בא שום אחד על שום אשה באסור בין יהודית בין מצרית, ושלא עשו לעברים להמיתם, והנה, שלש מצוות אלה עקרים דם, שהנה הנדה היא דם, והבא על שום אשה באסור סתמא לגבי דידה נדה היא, הרי דם גם כן, והשופך דם הרי דם, הרי שלשה מיני דם שמרו ישראל שלא עברו על שום אחד מהם. והקדוש ברוך הוא ישתבח שמו אל אמונה ואין עול, צדיק בדינו, משיב לאיש כפצלו, וכנגד שלשה מיני דמים אלה ששמרו ישראל צוה להם לתן הדם בשלשה מקומות, להראות למחבלים ולהודיעם שבדין הוא מציל את ישראל, על ששמרו שלשה מיני דמים:

נאמר שלש פעמים 'דם' כנגד שלש מצוות אלו

והנה גם כן לא תמצא בצווי הקדוש ברוך הוא למשה, לא הזכיר לו הדם רק שלש פעמים. וכן נמי כשבא ואמר לישראל, לא הזכיר להם הדם רק שלש פעמים, להורות דבזכות שמירת שלשה מיני דמים זכו ונצולו ונעשו להם כל אותם הנסים. והכל נרמז בפסוקים עצמם, הפסוק הראשון כתוב בו 'ולקחו מן הדם ונתנו על שתי המזוזות ועל המשקוף על הבתים אשר יאכלו אתו בהם', כאן רמז על ששמרו עצמם ולא בא שום אחד על אשת חברו ולא על שום גויה, וזהו שאמר 'על הבתים אשר יאכלו אתו בהם', הבית זו אשה, ודהינו, הם לא נתנו עיניהם כי אם בנשותיהם, וזהו 'על הבתים אשר יאכלו אתו בהם', דהינו נשיהם דוקא, ודבר הכתוב בלשון נקיה, כמו 'כי אם הלאם אשר הוא אוכל' (בראשית לט ו). השני כתוב בו (שמות יב יג) 'והיה הדם לכם לאות כנגד דם נדה, לפי שנדה היא אות בין מי טמאה לימי טהרה, וכשם ששמרו אות נדה, כך הדם יהיה להם לאות וינצלו. השלישי (שם) 'וראיתי את הדם ופסחתי עליכם', זה כנגד שלא נרמו לשפך דם עברים, לפיכך אמר להם, כשם שחמלתם על העברים ולא גרמתם להם להרג, כך אני 'וראיתי את הדם ופסחתי עליכם ולא יהיה ככם נגף למשחית' (שם). נמצא, שמירת שלשה מיני דמים אלה הם העקר לגאולת ישראל, ולפיכך נרשם הדם שלש פעמים:

(פיתוחי חותם פרשת בא)

עצות וסגולות:

מעלת האחדות (ב')

ע"י אחדותם קבלו את התורה בהר סיני

אפשר לומר, דרבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין קו.) דרשו על פסוק (לעיל יז ח) 'ויבא עמלק ויילחם עם ישראל ברפידם', שרפו ידיהם מן התורה, לפיכך נתגרה בהם עמלק, ועכשו שנתקברו להר סיני ורצו לקבל התורה, הסירו רפיון ידים וקבלו עליהם לקבל התורה ולשמרה בזריות, ונתקדשו ונתטהרו ונעשו אהובים זה לזה בלב אחד כאיש אחד. ומצד קדשתם וטהרתם ואחדותם זכה משה שעלה אל האלהים, דזכות ישראל היא שהשלימה למשה מעלתו.

וזהו שאמר ויסעו מרפידים, דהינו, נסעו מרפיון ידים שהיה בהם בתחלה, עכשו הסירו רפיון ידים ובאו למדבר סיני בזריות, לקבל התורה בזריות ולשמרה בזריות. ויחן שם ישראל, נעשו בלב אחד כאיש אחד, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (מכילתא מס' דבחדש א).

(פיתוחי חותם פרשת יתרו, ד"ה ויסעו מרפידים)

היודי בלשון רבים משום ערבות ישראל

במה שידוע דהודי נתקן בלשון רבים, 'אשמנו, בגדנו', משום דכל ישראל ערבים זה לזה, ואם אין ככל אחד ואחד אותו עון שהוא מתודה עליו, יש בחברו, ומשום ערבנות נתפש עליו וחשוב כאילו היה בו בעצמו.

(אלף בינה, אות אל"ף ג)

השונא לחבירו חושב שאין בכך עוול

אם שונא לחברו אומר מה בכך, הרי איני עושה לו שום רעה ושום נזק, וגם אשמר פי שלא לדבר בו שום דפי. והוא לא התבונן מה אמרה התורה (דברים יט יא), 'וכי יהיה איש שנא לרעהו וארב לו וקם עליו', עבר על 'לא תשנא' (ויקרא יט יז) סופו לעבר על שפיקוח דמים (רש"י שם). ועוד, בטל מצות עשה גדולה הנקראת 'כללה של תורה', כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ירושלמי גדרים ט ד), 'ואהבת לרעך כמוך' (שם פסוק יח) זה כלל גדול בתורה.

(אלף בינה, אות ה"א א)

אותיות התורה הם נשגבות וקדושות

מי שעוסק בתורה או מחזיק בידי לומדיה, גורם שישראל יהיו מתדבקים בספירות כראוי, ועל ידי זה יורד שפע מכל הספירות על הלומדים ועל המחזיקים.

(גנוי המלך, תיקון התשובה אות ז)

תומכי התורה ישבו לעתיד בצל הלומדים

דרשו רבותינו זכרונם לברכה (פסחים נג. ויק"ר כה ב) דעתיד הקדוש ברוך הוא לעשות צל וחסה למחזיקים בידי לומדי תורה אצל בעלי תורה, שנאמר (קהלת ז יב) 'כי בצל החכמה בצל הכסף'. ופרשו המפרשים זכרונם לברכה (ילקוט ראובני פ' ראה, מעיל צדקה ס"י אלף תש"ה אלף תקס"ב), (דאותו) [דבאותו] עולם גם המחזיקים ילמדו תורה, שלא יתבטלו בין החכמים שיהיו הם קוראים ושונים ואלו דוממים, לפיכך גם הם יודעים תורה.

(פיתוחי חותם פרשת ויקהל, ד"ה ויאמר משה)

גם ללא קבלת התורה כבר השוונו עם
כבודו יתברך בשביתת השבת

אמר אחר זה אלו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן
לנו את התורה דינו. לכאורה זה תמוה הדבר, אם
לא נתן לנו את התורה למאי אגן חזון, דידיע (שבת
פח). דעקר בריאת העולם הוא כדי שיקבלו ישראל
התורה דאם לאו יחזר העולם לתהו ובהו, אם כן מה
הלשון אומרת ולא נתן לנו את התורה:

אמנם עם מה שכתבנו יבוא על נכון, והוא
דבאכילת המן השנוי הקדוש ברוך הוא עם המלאכים
ובנתינת השבת השנוי הקדוש ברוך הוא עם כבודו
יתברך. אם כן אנחנו משרתי עליון ממש ואין אנחנו
צריכים תורה כמו המלאכים:

(בגדי השרד)

עליהם שחין, דבזה ויפרדו איש מעל אחיו.
(בגדי השרד)

רוממות בני ישראל בשמירת השבת

אלו נתן לנו את השבת ולא קרבנו לפני הר סיני
דינו (הגדש"פ). הנה כתבנו דבאכילת המן נשתינו
למלאכים ובשביתת השבת נשתינו לכבודו יתברך.
והלא לכאורה לא יאמנו דברים אלה, דהיכי דמי
הוא יתברך ומלאכיו ממעל לרקיע עין לא תשורנו,
ואנחנו אומרים שהם אחינו. לזה באה הקרבת הר סיני
שראינו המלאכים וכבודו יתברך פנים בפנים, והם
אומרים אחינו אתם אחינו אתם, אם כן גם מי שיש לו
ספק בדבר זה שאנו אחים למלאכים ולהקדוש ברוך
הוא, במעמד הר סיני נתבטל הספק ההוא:

אב ואם לכבודו. דבזה יתעורר האדם וישא קל וחמר
לכבד ה' יתברך, שהרי אביו ואמו שעל ידם גרם
הקדוש ברוך הוא והביא הבן לעולם, צוה להזהר הבן
בכבודו, הקדוש ברוך הוא שכרא את העולם דרך
חסד ונדבה, וכרא את האדם והזמין לו פרנסתו, על
אחת כמה וכמה שחיב האדם לשירתו ולכרך בשמו
יומם ולילה. ומי שהוא כופר בטובתו של הקדוש
ברוך הוא, אין ראוי לו חיים ולא ישיבה בעולם עם
בני אדם, רק ישב בדר כמצרעים:

והנה שחין גימטריא 'אלקים' במלוי יוד"ן שהוא
גימטריא ש', וחין' הנשאר גימטריא חיים, הוא
'אלקים חיים', לפיכך המצריים שרצו לעכב אמה
הקדושה שהם מוכנים להצטוות על כבוד אב ואם,
שעל ידי זה באים לשא קל וחמר לעבד אלהים חיים
והם רוצים להפרידם מלעבד אותו, לכן גם ה' הביא

אוצרות הפרשה

הגאון רבי שלום מאיר וולך שליט"א: ליל הסדר, הלילה המוקדש כולו לסיפור יציאת מצרים, מהווה את עמוד השדרה המרכזי בהעברת התורה ובמסירתה מדור לדור. סיפור יציאת מצרים שאנו מספרים לבנינו בליל הסדר, אינו סיפור היסטורי גרידא, אלא הוא עמוד התווך של כל התורה.

של ראייה זו הם מצווים להמשיך ולהעביר את לפיד האמונה לדורות הבאים.

ההמחשה הראשונה בתורה מצויה בפרשת נח, כאשר קבע הקב"ה כי הקשת בענן תשמש כזיכרון לדורות עולם על השבועה שנשבע, שלא יביא עוד מבול לעולם. מאותו יום, בכל פעם שבה נראית הקשת, נאמרת עליה הברכה: "נאמן בבריתו וקיים במאמרו... זוכר הברית".

עקרון ההמחשה קיים לכל אורכו של ליל הסדר. המצה - זכר ליציאה החפוזה ממצרים, כפי שנאמר (הגדה של פסח): "שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ". קרבן פסח - "על שם שפסח המקום על בתי אבותינו במצרים". החרוסת - זכר לטיט, ארבע הכוסות וההסיבה דרך חירות - על כך שנעשינו בני חורין.

הרעיון המרכזי של ליל הסדר הוא ליטול את הסיפורים הנשגבים ביותר, את הרעיונות החשובים ביותר, ולהמחיש אותם על ידי שורה של מעשים הנחרתים בלבו של כל ילד רך לנצח נצחים.

הדבר אינו מתחיל בילדים. מלאכתו של האב נפתחת בו עצמו, שכן הוא עצמו חייב לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים. עליו להמחיש לעצמו את יציאת מצרים, להגיע לרמה של "אתם ראינים", כדי שיוכל לקיים כראוי את מצוות "והגדת לבנך". מהותו של ליל הסדר: לחוות, להרגיש, להחדיר ללב. "חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים".

חשיבה אינטלקטואלית בלבד לא תסייע לנו לראות את עצמנו. כמו שאינה דומה שמיעה לראייה, כך אינה דומה חשיבה לחוויה. רק חוויה שורשית התודרת עד ללב, תפתח אותו. לכן, אתה, הבן 'החכם', דע שרק כאשר יהיה טעם המצה בפיו, רק כאשר תחוש במרור, בחרוסת ובכל סממני הסדר, תחווה גם את ההודאה לה' שהוציאנו משעבוד לחירות.

(הגאון רבי שלום מאיר וולך שליט"א - וקראת לשבת עונג)

הרעיון המרכזי של ליל הסדר הוא ליטול את הסיפורים הנשגבים ביותר, ולהמחיש אותם על ידי שורה של מעשים הנחרתים בלבו של כל ילד רך לנצח נצחים. הדבר אינו מתחיל בילדים. עליו להמחיש לעצמו את יציאת מצרים, להגיע לרמה של "אתם ראינים", כדי שיוכל לקיים כראוי את מצוות "והגדת לבנך". מהותו של ליל הסדר: לחוות, להרגיש, להחדיר ללב

הלילה שמסדר את השנה

ליל הסדר, הלילה המוקדש כולו לסיפור יציאת מצרים, מהווה את עמוד השדרה המרכזי בהעברת התורה ובמסירתה מדור לדור. סיפור יציאת מצרים שאנו מספרים לבנינו בליל הסדר, אינו סיפור היסטורי גרידא, אלא הוא עמוד התווך של כל התורה.

כאשר התגלה הקדוש ברוך הוא לעם ישראל בהר סיני, הוא פנה אליו במילים הבאות (שמות כ', ב'): "אנוכי ה' אלוהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים". יציאת מצרים מהווה גורם מרכזי לחיובו של העם היהודי לקיום התורה והמצוות.

בליל הסדר כל יהודי יושב עם ילדיו ומספר להם את סיפור יציאת מצרים כפי ששמע מאבותיו (דברים ו, כ"א): "עבדים היינו לפרעה במצרים" בכל התקופות, בכל המצבים, מוקדש לילה אחד בשנה להנחלת האמת הנצחית לדור הבא.

אם היו מאפשרים לנו לקבוע כיצד להעביר את חווית השעבוד לילדינו, היינו מציעים לבטח לקרוא לפנינו סיפורים מעניינים, לערוך חידונים נושאי פרסים וכדו'... אך התורה מצווה להמחיש את הסיפור על ידי אכילת מרור. אכילת המרור תקבע את הזיכרון ההיסטורי בליבו של הדור הבא, יותר מכל הסיפורים וההצגות. על ידי ההמחשה נקבע הרעיון הנשגב בלב האדם. אם נרצה לבדוק את עצמת ההשפעה של המרור, נוכל לערוך בדיקה פשוטה:

אם נשאל יהודי מתבולל מרוסיה הקומוניסטית, שראה בפעם האחרונה את ליל הסדר כשהיה ילד רך לפני שמונים שנה, מה הוא זוכר מאותו לילה, גם אם אינו זוכר את תוכן ההגדה, ודאי זוכר הוא את תמונת אביו אוכל כזית מרור זכר לשעבוד במצרים. התורה מייחסת חשיבות רבה למראית העין. "אתם ראינים" (שמות כ, יח), נאמר לישראל כמה וכמה פעמים. הכוונה היא הן לנפלאות שנעשו במצרים לעיניהם, והן למעמד מסירת התורה שניתנה בפומבי לעיני כל ישראל. מכוחה

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א: מסיים בעל 'אור החיים' את דבריו המרעידים: על כל הבריאה והברואים לציית לדברי עושי רצונו של הבורא. וכך, כפי שמשה רבנו בקע את ים סוף, יכול היה גם רבי פינחס בן יאיר לבקע את נהר גינאי, וכך יכלו גם הצדיקים הקדושים לשנות את הטבע. זהו, אם כן, כח התורה וזהו כחם של לומדיה, שמסוגלים הם אף לשנות את כוחות הטבע, כך שיפעלו בנגוד לטבעם - כי זהו בדיוק טבעם: לפעל ולעשות כפי שיורו חכמי התורה.

"מדוע?" שואל הרב.

"משום שהתרמיל לא יספיק לרב", עונה ראש הקהל ביבשת. "אם הרב נוסע לטאלנא לשביעי של פסח והקהלה נשארת כצאן בלי רועה, הרי שהרב יכול להשאר כבר בטאלנא, ואם כך כדאי שיעמיס כבר כעת על הכרכרה את כל בני המשפחה יחד עם כל החפצים שבביתו..." הנחית את הודעתו.

"המשכרת שהקהלה משלמת לרב, מיועדת לרב השוהה בעיר, לא למי שנעדר ממנה לפרקים ובעיקר בשבתות ובמועדים - בעת שהציבור זקוק בעיקר לנוכחותו של הרב!" הוסיף.

שמע הרב את הדברים, והבין שצרתו צרה. אם יסע לטאלנא יפסיד את משרת הרבנות. אך מאידך, כיצד הוא יכול להתנתק ממקור חייו ולא להיות בטאלנא ביום שביעי של פסח? מניין ישאב את חיותו?

החל הרב להתחנן ולהפציר בפני ראש הקהל כי יאשר לו לנסוע, כשהוא מנסה לדבר על לבו, אך ראש הקהל, שלא הכיר את החסידים ואת שיחם ושיגם, לא הבין על מה המהומה: "אם הרב רוצה לנסוע, יסע במשך השבוע, אך לא בחגים, ודאי לא ביום שביעי של פסח!" קבע בנחרצות.

"מה?!" התחלחל הרב, "האם רצונך שאפסיד את קריעת ים סוף?"

"קריעת ים סוף?! למה הכוונה?" תהה ראש הקהל, "איזו קריעת ים סוף מתרחשת בטאלנא?" "בטאלנא זוכה אני להרגיש את קריעת ים סוף במוחש ממש!" ענה הרב בהתרגשות.

עתה היה זה תורו של ראש הקהל להתלבט: מחד, הוא נשלח להעביר לרב מסר ברור - הרב נדרש להשאר בעיר.

ומאידך, הוא התקשה לעמד בפני הפצרותיו של הרב, ובפרט לאחר ששמע כי בטאלנא מרגישים את קריעת ים סוף, והדבר קסם גם לו.

חשב ראש הקהל, ולבסוף הכריע:

"אסע עמכם לטאלנא לשביעי של פסח, ואנסה להבין מדוע כה נכסף הרב להגיע לשם. אם אכן אראה שם את קריעת ים סוף, אמליץ להנהלת הקהלה לאשר לרב לנסוע לרבי, אך אם לא, תהיה זו הפעם האחרונה שתסעו לשם כרב! הפעם הבאה תהיה כאדם פרטי..."

הרב שמע, והסכים.

'לפחות', כך חשב לעצמו, 'ארויח עוד נסיעה אחת אל הרב...' ויצאו שניהם לטאלנא.

כאשר הגיעו לטאלנא ונכנסו לחדרו של הרב, הקדים הרב וגלה את אוזן הרבי את כל המעשה,

"אם הרב רוצה לנסוע, יסע במשך השבוע, אך לא בחגים, ודאי לא ביום שביעי של פסח!" קבע ראש הקהל בנחרצות.
"מה?!" התחלחל הרב, "האם רצונך שאפסיד את קריעת ים סוף?"
"קריעת ים סוף?! למה הכוונה?" תהה ראש הקהל, "איזו קריעת ים סוף מתרחשת בטאלנא?"
"בטאלנא זוכה אני להרגיש את קריעת ים סוף במוחש ממש!" ענה הרב בהתרגשות.

שואל ראש הקהל.

"האם יש ברית מילה באחד הכפרים בסביבה?"

"לא, נוסע אני כמנהגי לרבי הקדוש לטאלנא, שם אני עושה את יום שביעי של פסח", נענה הרב בחיפזון.

"כמדומני שהרב לא נערך כפי שצריך", מגיב ראש הקהל.

קריעת ים סוף - בטאלנא

חידה הציקה לבני העיירה וטרדה את מנוחתם: רב היה לה לעיירה, ששמו הלך לפניו כאחד הגאונים, פסקיו זכו להערכה, דרשותיו נבלעו בצמא, ואת עניני הרבנות נהל ביד רמה. אך דבר מה מסתורי באישיותו הטריד את מנוחתם של התושבים:

לא אחת גילו יהודים שהתדפקו על דלת ביתו ובפיהם שאלות הלכתיות, כי הרב איננו.

התופעה המוזרה חזרה על עצמה בעיקר בשבתות ובימים טובים, והולידה חרושת של שמועות בעיירה, בפרט לאחר נסיונות לדלות מפיה של הרבנית היכן הוא הרב, ולשמע תשובתה: "הרב נסע לרבי שלו, הצדיק הקדוש רבי דוד מטאלנא".

"מי הוא רבי דוד מטאלנא?" תהו בני העירה. "לא שמעתם עליו מעולם?" ענתה בפליאה, "זהו בנו של המגיד מטרנוביל, ואחד מגדולי הצדיקים בדור".

ההסבר לא הרגיע את הרוחות כלל וכלל. הוא רק גרם לכך שהן הוסיפו לסער, ובעוצמה.

אמנם היו בעיר מורי הוראה שענו לשאלות בזמנים בהם נעדר מביתו, אך העבדה שהרב נוסע לרבי חסידי בלתי מכר, היתה לצנינים בעיני חלק מהתושבים שסברו כי הרב מועל בתפקידו.

חלפו הימים, והנושא שדבר בין יושבי הקרנות הגיע עד שלחנה של הנהלת הקהילה. במפגש הקבוע של שבעת טובי העיר, נידונה סוגית העדריות התכופות של הרב מביתו.

הפרנסים הגיעו להחלטה כי אין סיבה לשלם משכרת לרב, בעוד הוא נעדר מביתו ומהעירה במשך שבתות רבות ובעקר בחגים ובמועדים, זמנים שבהם נחוצה עד מאוד נוכחותו במקום.

בסופו של דבר התקבלה החלטה ברוב קולות, לפיה ראש הקהלה בכבודו ובעצמו ילך לרב ויאמר לו בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים, כי עליו לבחור באחת משתי הדרכים:

או שימשיך לכהן כרב הקהלה במשרה מלאה ויחדל מנסיעותיו התכופות לטאלנא, או שיוותר על משרתו...

היה זה בחול המועד פסח.

ראש הקהל הגיע לביתו של הרב על מנת לשוחח עמו ולדרש ממנו החלטה, אך הרב אינו פנוי לשיחה; עומד הוא בפתח ביתו ובידו תרמיל דרכים - מוכן ומזומן לצאת לדרך.

"כבוד הרב, האוכל לשאול לפשר הנסיעה?"

אוצרות הפרשה

אמר לו הים: מפניך אני נקרע! אני גדול ממך, שאני נבראתי בשלישי ואת נבראת בששי!

כיון ששמע משה כך, הלך ואמר להקדוש ברוך הוא: אין הים רוצה להקרע.

מה עשה הקדוש ברוך הוא? נתן ימינו על ימינו של משה, שנאמר 'מול'ך ל'ימין מ'שה'.

מיד ראה להקדוש ברוך הוא וברח, שנאמר (תהלים קיד ג): 'ה'ים רָאָה וַיָּנֶס' - מה ראה? אלא שראה להקדוש ברוך הוא שנתן יד ימינו על משה, ולא יכול לעכב, אלא ברח מיד.

'ימין' - כתב רבנו האור החיים, הכונה לתורה המתיחסת לימין, שנאמר (דברים לג ב): 'מִיְמִינוּ אֶשׁ דָּת לְמוֹ'.

ועל כן, "כל צדיק וצדיק שיעמד אחר קבלת התורה, יביא בידו שטר חוב אחד לכפו לחלק לפניו!" מסיים בעל 'אור החיים' את דבריו המרעידים.

על כל הבריאה והברואים לציית לדברי עושי רצונו של הבורא. וכך, כפי שמשה רבנו בקע את ים סוף, יכול היה גם רבי פינחס בן יאיר לבקע את נהר גינאי, וכך יכלו גם הצדיקים הקדושים לשנות את הטבע.

זהו, אם כן, כח התורה וזהו כחם של לומדיה, שמסוגלים הם אף לשנות את כוחות הטבע, כך שיפעלו בנגוד לטבעם - כי זהו בדיוק טבעם: לפעל ולעשות כפי שירור חכמי התורה.

(הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א - הגדה של פסח 'ספיר ויהלום')

יאיר, עליו ספרו חכמינו ז"ל (חולין ז). שהלך לפדיון שבויים, ובדרכו היה עליו לחצות את נהר גינאי הגועש, אלא שלא היתה לו דרך לחצותו.

התאזר רבי פינחס בן יאיר בכח המצוה, וגזר על הנהר שיחלק את מימיו...

יתר על כן, לאחר מכן בקע רבי פינחס את הנהר פעמיים נוספות, פעם בעבור יהודי שהיה אף הוא בדרכו לשליחות מצוה, ופעם גם למלווה הישמעאל.

כח מופלא זה שהשתמשו בו הצדיקים הקדושים - מבאר רבנו הקדוש בעל 'אור החיים' (שמות יד כז), אינו נוגד את הטבע כלל, משום שהבריאה כולה כפופה לעמלי התורה!

זהו התנאי שאמרו במדרש (ויק"ר לו ד) שהתנה הקדוש ברוך הוא במעשה בראשית עם הבריה, שעליה להיות כפופה לצדיקים ולעושי רצונו: "וַיִּעֲתָה כֹּה אָמַר ה' בְּרָאָה יַעֲקֹב וַיִּצְרָה יִשְׂרָאֵל" (ישעיה מג א) - ר' פִּנְחָס בֶּשֶׁם ר' רְאוּבֵן: אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְעוֹלָמוֹ: עוֹלָמִי עוֹלָמִי, אָמַר לָךְ מִי בּוֹרְאָה מִי יוֹצְרָה - יַעֲקֹב בּוֹרְאָה יַעֲקֹב יוֹצְרָה, כְּפֻתּוֹב בְּרָאָה יַעֲקֹב וַיִּצְרָה יִשְׂרָאֵל".

מוסיף רבנו האור החיים ומדגיש, כי דבר זה נכון לגבי הצדיקים שבכל דור ודור, ולא רק לגבי צדיקי הדורות הקודמים.

רמז יש במה שדרשו חכמינו ז"ל (שמו"ר כא ו) על הפסוק 'מול'ך ל'ימין מ'שה וְרוֹעַ תִּפְאָרְתוֹ' (ישעיה סג יב):

"וכיון שהלך לקרע את הים, לא קבל עליו להקרע.

בהוסיפו שמבקש הוא מהרבי כי יפעל שגם ראש הקהל - הרחוק מחסידות, יזכה לחוש את טעמה של קריעת ים סוף, וכך יוכל הוא להמשיך לנסע מבלי שיאלץ לותר על משרתו כרב...

הגיע ליל שביעי של פסח, ובזמן ה'טיש', כאשר שרו את שירת הים, בקש לפתע הרבי מטאלנא כי יביאו לפניו קערה גדולה של מים.

"מבקשים אתם לראות כיצד נראה היה נס קריעת ים סוף?" שאל הרבי בקול.

ותוך כדי דיבור הוסיף ואמר: "עיניכם הרואות..."

ואז הכה הרבי בידו הקדושה על קערת המים, ולנגד עיניהם הקמות של הנוכחים - נחצו המים לשני חלקים...

עיני הכל נפערו בתדהמה עצומה, ושעה ארוכה לא יכלו לזוז לנכח המחזה הנורא.

דוקא הרב לא ראה בכך כל סבה להתרגשות: "לא הייתי זקוק לראות זאת על מנת להאמין שהרבי יכול לחצות קערת מים, אך אני זכיתי 'להרגיש' את מעמד קריעת ים סוף גם בלי לראות את המים נחצים בקערה, וזהו בעיני מופת גדול יותר..."

מובן שכאשר שבו הרב וראש הקהל העירה, התפרסם הנס המפלא שראה ראש הקהל במו עיניו בטאלנא, ובני העיר לא הוסיפו עוד להטריד את הרב על נסיעותיו לרב.

ומי לנו גדול מהתנא הקדוש רבי פינחס בן

מחבורים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

• ווארט יומי • סיפור יומי • הלכה יומית
• אור החיים הק' יומי • פניני אביר יעקב
• זוהר יומי • פניני הדף היומי • זכרון לצדיק

ישירות למייל האישי

או לחץ
כאן

להצטרפות:
newsletter.mechubarim@gmail.com

מתחילים
את היום!

הגאון רבי אשר קובלסקי שליט"א: אחים יקרים, בליל הסדר הקרוב, ולא רק בו, כדאי שנזכור את הסיפור המפעים הזה, כדאי שניקח אותו לתשומת ליבנו. זהו לילה של 'סדר', וחלק בלתי נפרד מה'סדר' - הוא התקלות שעלולות להתלוות אליו. הבה לא נאבד את שמחת החג והאווירה הנעלית שלו רק בגלל תקלה קטנה או גדולה, הבה לא נאבד עשתונות מול הקשיים המתרחשים במהלכו. הבה נחווה את ליל הסדר ברוממות הרוח, בכל מצב ובכל תנאי, גם אם יש שיבושים או תקלות!

הסדר. כאילו זה לא קרה בבית שלו אלא בבית מרוחק אי שם, הוא ממשיך להיות שליו לחלוטין, אוסף את השברים, מנקה כפי יכולתו, ועורך את השולחן מחדש...

כל אותה עת, עמד הבחור האורח והביט בו, בהתפעלות אין קץ. הן הוא יודע כמה מאמץ הושקע בעריכת הסדר, כמה הון ואון מושקעים בעריכת השולחן ובפרט בתקופת עוני שכו. הוא נפעם מיכולתו של האב לקבל את ההפיכה בעיצומו של הסדר בכזו שלווה נפש, משמחת החג שלא הוערכה ולו במשהו לנוכח מהומת האימים שהשתררה כאן...

ליל הסדר המשיך, והכל הבחינו במהפך שחל בנפש האורח. אם קודם לכן ישב קפוא במקומו, כעת ניכר היה שה'סדר' מוצא מסילות לנפשו. ואכן, אותו בחור ביקש לשוב ולהתארח גם בהמשך, ואט אט החל לשוב למסורת אבות ולחיי תורה ומצוות כמקדם...

ולימים העיד אותו בחור בהתרגשות, כפי שקיבלנו מהמשפיע הגה"צ רבי צבי מאיר זילברברג שליט"א שסיפר את הסיפור, שתחילת ה'סדר' לא עוררה בו כל רושם, הוא הגיע כה נחוש שלא להתרשם ולא להתרגש, והצליח לעמוד בהחלטתו זו - למרבה הצער כמובן.

אולם כשראה את המפה המושלכת ארצה ואת כל הבלגן הנורא מסביב, ומאידך - את שלווה הנפש ויישוב הדעת המדהימים של אב המשפחה - רק אז הבין שיתכן שהוא מחמיץ משהו בכך שאינו מאפשר לעצמו לחוות את ליל הסדר בכל נימי נפשו, סדק נפתח בלבו האטום, ומאז - התקרב צעד ועוד צעד לאביו שבשמים!

אחים יקרים, בליל הסדר הקרוב, ולא רק בו, כדאי שנזכור את הסיפור המפעים הזה, כדאי שניקח אותו לתשומת ליבנו. זהו לילה של 'סדר', וחלק בלתי נפרד מה'סדר' - הוא התקלות שעלולות להתלוות אליו. הבה לא נאבד את שמחת החג והאווירה הנעלית שלו רק בגלל תקלה קטנה או גדולה, הבה לא נאבד עשתונות מול הקשיים המתרחשים במהלכו. הבה נחווה את ליל

הסדר ברוממות הרוח, בכל מצב ובכל תנאי, גם אם יש שיבושים או תקלות!

וככל ששמחת החג תהא חקוקה בליבנו, וככל שנהיה מרוכזים בכך שההשפעה משמים ניתנת לנו במתנה, וככל שנשתדל שהלילה הזה יעבור עלינו מתוך רוגע ושלווה, התרגשות ושמחה - כך נזכה שהוא יהפוך לחוויה רוחנית בלתי נשכחת, שתותיר חותם עמוק בנפשנו ובנפש ילדינו, למען נזכה להתקרב לבוראנו ולקיום המשאלה החותמת את ליל הסדר: 'ז'ך שוכן'.

(הגאון רבי אשר קובלסקי- פניני פרשת השבוע)

ואז, לפתע פתאום, אחד הילדים הקטנים מבקש לקום ממקומו, ולא שם לב שקצה המפה נתפס בכפתור חולצתו... הילד מנתר בעליזות בקפיצה מהירה, ועמו - המפה כולה קופצת, הילד שנבהל מבקש לרוץ - גורר אחריו את המפה מהשולחן, ועליה - - - הכלים, הפמוטות, המצות, היין, הכל נפל ארצה בחבטה עזה, נשבר, נמעך והתרסק. בשבריר שניה - מסלון מסודר ונוצץ שבמרכזו שולחן ערוך כדבעי - הפך המקום לזירת מהומה, כאשר הכל מוטל ארצה שבור ומרוסק

הנעשה, ונחרד לרגע קט. ואז, נהרה משתפכת על פניו, ובקול רגוע ובוטח כשהחיוך נסוך בזוויות שפתותיו, מפטיר: 'השולחן שלנו התהפך, וזה ליל הסדר. הבה נסדר מחדש!' - הוא אומר, ובאופן נינוח ושלי, כשהחיוך לא מש מפניו, מביא מגבות ישנות לספיחת הנוזלים, ומתחיל משקם את בלגן האימים שלפניו...

הוא לא מרים את קולו. לא מתעצב, לא גוער ולא מאבד עשתונות. הוא נותר כשזהלת החג נסוכה על פניו בדיוק כמו לפני המהפכה... ובצורה נינוחה לחלוטין מארגן מחדש את ליל

המהפכה שחוללה מהפך...

היה זה כעשור וקצת לאחר סיום מלחמת העולם השנייה, בתקופה בה העם היושב בארץ הקודש המתפתחת סבל מעוני מחפיר והתקיים לפי 'מדיניות הקיצוב', תקופה הזכורה לרע כימי 'תקופת הצנע'. ברחבי הארץ שרר מחסור במוצרי מזון בסיסיים, תורים ארוכים השתרכו בעמדות החלוקה, וציבור יראי ה' הירושלמי נערך לערוך את ה'סדר' מתוך צמצום ודוחק - לפי תנאי החיים דאז.

כך גם בבית משפחה ירושלמית אחת, בה האב פעל ככל יכולתו להשיג את כל צרכי החג ומוצרי, אולם הצליח להשיג רק מעט מהדרוש לו. למרות זאת, כשנודע לו על מכר של המשפחה שלא התכוון כלל לערוך את ליל הסדר, הוא פנה אליו והזמינו להיות אורחו לשולחן ה'סדר'...

אותו מכר היה בחור לא צעיר שעבר את מאורעות השואה האיומה והתקשה להתאושש מהן. הוא גדל בבית שומר תורה ומצוות, אולם לאחר השואה וכל מה שעבר עליו במהלכה - זנח לחלוטין את דרך אבותיו. כאמור, הלה כלל לא התעתד לציין את 'ליל הסדר', בוודאי שלא לערוך אותו ככל משפטו וחוקתו. אולם, משהוזמן להשתתף בסעודת החג עם המשפחה אותה הכיר והסכים מתוך נימוס בלבד...

ליל הסדר הגיע, ואתו האורח, שלכבוד המעמד חבש לראשו כיפה חדשה. השולחן היה ערוך כמיטב היכולת, עליו הונחו מיטב הכלים היפים של המשפחה לפי מה שהשיגה ידה, מצות ויין, וכל הדרוש לעריכת הסדר. בעל הבית יושב בראש השולחן עטוף שיראין, הילדים לימינו ולשמאלו בפנים מוארות ומלאות חן, ובתוכם - יושב לו גם האורח, שמשתדל להישאר מחוץ לאווירה החגיגית ולשבת במקום כמי שדבר נכפה עליו...

בעל הבית יושב ומספר, הילדים מתערבים ושואלים, וזמירות החג נישאות בחלל בחגיגות נרגשת. ואז, לפתע פתאום, אחד הילדים הקטנים מבקש לקום ממקומו, ולא שם לב שקצה המפה נתפס בכפתור חולצתו... הילד מנתר בעליזות בקפיצה מהירה, ועמו - המפה כולה קופצת, הילד שנבהל מבקש לרוץ - גורר אחריו את המפה מהשולחן, ועליה - - -

הכלים, הפמוטות, המצות, היין, הכל. הכל נפל ארצה בחבטה עזה, נשבר, נמעך והתרסק. בשבריר שניה - מסלון מסודר ונוצץ שבמרכזו שולחן ערוך כדבעי - הפך המקום לזירת מהומה, כאשר הכל מוטל ארצה שבור ומרוסק, בליל לא ברור של שברי זכוכית וכלי כסף מקפצים בשלוליות יין עכורות בשברי מצה וחסה... אב המשפחה יושב בראש השולחן, רואה את

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

השבוע במדור:

מצות שתיית ארבע כוסות באדם שאינו יכול לשתות יין או אפילו מיץ ענבים | האם מותר למאפיות לכוין שעון שבת למקפיא שיפסיק הקירור בצהרי יום שביעי של פסח, שמיד במוצאי החג יהיה מוצרי מאפה החמץ מופשרים? | האם יש הידור למכור את כלי החמץ הנקיים לנכרי, משום החמץ הבלוע בתוכם | א. מכירת חמץ של בתי הדין, לכל מי ששוכח למכור חמץ - האם מהני. ב. מאפיה ששכחה למכור חמץ, האם חייבת ליידע את מערכת הכשרות, או יכולה לסמוך על מכירת בתי הדין למי ששוכח. ג. גוי וישראל שותפים במאפיה, ולא מכר הישראל חלקו לגוי, האם יש להתיר חמצו מדין ברירה. ד. מה הדין במאפיה שהגוי הוא רוב הבעלים, האם יש להתיר החמץ לאחר הפסח, מדין ביטול ברוב

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א
ראב"ד העדה החרדית מח"ס תשובות והנהגות

אחד חייב לשתות ד' כוסות בעצמו ולא מועיל להוציא, וחמור מדינה בשעת הדחק כשאין יין חשוב כיון ממש, אם כן ודאי עדיף בחמור מדינה שהרמ"א ס"ס תפ"ג מכשירו לד' כוסות, והיינו שכל אחד ואחד ישתה, ולא לסמוך להוציא ביין מפני ספיקת התוס' ונגד שאר הראשונים, וע"כ לולא דבריהם אמינא שאחד יקדש על יין וכו', ויכוין להוציא כולם אם מועיל, ומ"מ אף השומע ישתה חמור מדינה וממ"נ יוצא. ומבואר באחרונים דאם היין שייך לשניהם ואין בו כדי חלוקה [שבב' כוסות אין יוצאין כלל], הדרך הנכון הוא בהגרלה. ולפי זה באדם חולה שאסור ביין, הנה לפי מעשה רב הנ"ל, ראוי לו לשמוע מאחר את הקידוש, ההגדה, ברהמ"ז והלל, ולבקש ממנו להוציא ויוצא, ולדין הדיעה דחווה וחייב מדינא כל א' לשתות ועדיף לסמוך על הרמ"א לצאת גם בחמור מדינה, ולכן בנידון דידן דעת למעשה שיקח חמור מדינה כדי לשתות ממנו, וגם ישמע הקידוש מהמקדש על יין שיוציאו בברכה ושתיה, ויוצא בזה ידי שניהם, שהרי שמע על היין והוציאו באמירה ושתיה. ואף אם צריך כל אחד לשתות ממש הרי שתה חמור מדינה וכרמ"א. ועי' מ"ב תע"ה ס"ק מ"ג.

ואף שכתב המג"א (ובמ"ב רע"ב ס"ק כ"ד) שיוציאין בחמור מדינה רק אם אין יין מצוי בכל העיר, ועיקר שתייתן שכר ושאר משקין, וכאן הלוא מצוי יין לרוב, ורק שאדם זה אינו יכול לשתותו מפני חליו, מ"מ נראה דלדידיה שהוא חולה ואי אפשר לו ביין ומשקה זו חשוב לו כיון

טעמא משום דלא דמי לקידוש ותיקנו לכל אחד שתיית יין דוקא, ולא מהני חמור מדינה כבקידוש. ומעכשיו אף שיש די לשניהם בחמור מדינה, מ"מ כיון שכל מה שמועיל מפני שהגדר כמו קידוש, אם כן עדיף שאחד ישתה היין ויוציא חברו כעיקר המצוה ביין, וכן יש אומרים שבקידוש של לילה לא מועיל בחמור מדינה, וע"כ החליטו שאחד יוציא את השני בשתיית היין, שאם מועיל בחמור מדינה דינו כקידוש ושוב אחד מוציא חברו, ואזי יין עדיף לכו"ע, ודבריהם הם חידוש גדול, שאם מועיל בחמור מדינה, מספיק באחד שתה, ולא צריך שישתו שניהם ד' כוסות גם לכתחילה דהוה כקידוש.

ואני תמה, שהתוס' רק נסתפקו בזה וגם מסקי לחומרא, והראשונים רובם ככולם מסקי שכל

מצות שתיית ארבע כוסות באדם שאינו יכול לשתות יין או אפילו מיץ ענבים

שאלה: נדרשתי לאשר שאלוני באדם חולה, שהרופא אסר עליו לשתות יין ואפילו מיץ ענבים, מה יעשה בשתיית ארבע כוסות, אם ישתה חמור מדינה אפילו קפה, או שמספיק לשמוע מחבירו הקידוש וההגדה ובהמ"ז והלל שיוציאו בד' כוסות בשתייה.

תשובה: הנה התוס' בריש ערבי פסחים (צט: ד"ה לא יפחתו) מספקא לן אם כל אחד צריך לשתות בעצמו ד' כוסות על הסדר והשתייה מגוף המצוה ואי אפשר להוציא, או שיכולים להוציא אף בד' כוסות, כמו בקידוש שאחד שותה וכולם יוצאין ממנו. והתוס' מסקי דלחומרא צריך כל אחד לשתות.

ושמעתי עובדא במרן הגאון דבריסק הגריז"ס זצ"ל שהיה בפונדק אחד עם אחיו הגר"מ זצ"ל, והיה יין מספיק לד' כוסות לאחד מהם, או שישתו חמור מדינה והיה מספיק לשניהם, והיתה דעתם דלהצד דחמור מדינה מועיל (עי' להלן שמצוין בזה להרמ"א) היינו משום שד' כוסות דומה לקידוש, ולכן אין דין יין דוקא, ומועיל בד' כוסות בחמור מדינה כמו בקידוש, ולפ"ז יוכל ג"כ לצאת בשמיעה בלי לשתות מהחמור מדינה כמו בקידוש, משא"כ אי המצוה בשתייה דוקא היינו

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

תשובה: והשבתי דכיון שאסור להיות רוצה בקיומו של החמץ בפסח וכמב' בשו"ע (סי' ת"נ ס"ז) לכן יש לחוש לאסור לכוון השעון שיפסיק הקירור בצהרי שביעי של פסח, דבזה הרי הוא כמגלה בפסח גופא שרצונו למכור החמץ לאח"כ, והרי"ז שרוצה בקיומו של החמץ בפסח כדי שימכרו לאח"כ. (ואפי' למש"כ בשו"ת חתם סופר (סי' קי"ט) שאין איסור אלא כשרוצה בקיומו של החמץ כדי להרויח, אבל אם רוצה בקיומו כדי להציל שלא להפסיד את שלו מותר עיין שם, נמי יש לחוש בנ"ד, שהרי כאן הוא רוצה בקיומו משום שמעונין שירוויח ממכירת החמץ). ואם כי יש צדדין ללימוד זכות להתיר, איני רואה צורך שהכשר המהודר שלנו לידחק ליכנס בחשש הנ"ל.

בצהרי יום שביעי של פסח, שמיד במוצאי החג יהיה מוצרי מאפה החמץ מופשרים?

שאלה: נשאלתי מועד הכשרות דעדתינו, אודות המאפיות שבהשגחת הבד"ץ שמשאירים אצלם מוצרי מאפה מלפני פסח ללאחר הפסח ונמכרים לעכו"ם, והנה מוצרי החמץ מונחים כל משך ימות הפסח במקפא, והמאפיות רוצים לכוון את שעון המקפא שיפסיק הקירור לפעול מאליו (ללא מגע יד אדם) בצהרי יום שביעי של פסח, כדי שמיד במוצאי פסח כבר יהיו מוצרי המאפה מופשרים ויוכלו למכורם.

שזהו עיקר חשיבות שתייתו שפיר מועיל, וכן מנהג העולם בקידושא רבא והבדלה, ולענין ד' כוסות נמי אף שהשתייה מיין היא דרך מלכים דחשוב טפי, היינו דוקא כשאפשר לו, אבל באי אפשר לו י"ל דחמור מדינה הוי אצלו כיון לגבי ד' כוסות. ולפ"ז עיקר הסברא שנקטו במעשה הנ"ל שמועיל חמור מדינה בד' כוסות רק אם הגדר כקידוש, אינו מוכרח כלל, ויש לומר שאפילו אם השתייה גופא היא מצוה דרך חירות דהיינו ביין, היינו כשאפשר אבל כשאין יין או אי אפשר לו ביין יש להקל בשאר משקין. ועיין במ"ב ס"ס תפ"ג.

האם מותר למאפיות לכוין שעון שבת למקפא שיפסיק הקירור

הגאון רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים
גאב"ד מרכז פתח תקוה

וכדברי החזו"א (אמונה ובטחון ג, ח) "כי האמונה בפרטים של מצות בבחינת רגשי, צריכה ואיננה טבעית, והמושכל השטחי מרחיקה. כגון להאמין כי הכלים שנמכרו לנכרי, בערב פסח צריכים טבילה לאחר הפסח".
יש להוסיף כי באמת לא עוברים באיסור "בל יראה" בטעם הבלוע בכלי, כפי שהוכיח בשו"ת הר"י מיגש (הו"ד במנחת ברוך נ"ז) מדין הגמרא (הובא בשו"ע תנ"א) "קדירות של חרס שנשתמש בהם חמץ כל השנה, משפשפן היטב בענין שלא יהא חמץ ניכר בהם ומותר להשתותן לאחר הפסח".

הרי שלא כתב שצריך למכור לגוי, אלא רק לנקותם מהחמץ שבעין. ואף אם בשוגג ביטל חמץ בפסח עצמו, אין עוברים בבל יראה על בליעה שבכלי. כמבואר במ"ב (תמוז, ד) "ומשום הבלוע אינו עובר בבל ימצא במה שמשהה אותם". ועל פי זה כתב החזו"א (ק"ז, טו) "וא"כ א"צ לכתוב בשטרי מכירה שאנו נוהגין כלים הבלוע בהן חמץ".

הכלי. וכשיחזור ויקנה מן הנכרי את הכלי לאחר הפסח, יחוייב להטבילו.
וכבר עורר על כך החכמת אדם (עג, ג) "כשמוכר היורות לעכו"ם בערב פסח משום חמץ, צריך טבילה לאחר פסח. ולכן מוטב שלא למכרם". ולמרות שהמכירה היא הערמה שהרי אין דעת הנכרי לקחתם לעצמו כלל, מכל מקום דיני המכירה, הן כמכירה אמיתית ומושלמת.

מכירת כלי חמץ לנכרי

שאלה: האם יש הידור למכור את כלי החמץ הנקיים לנכרי, משום החמץ הבלוע בתוכם.

תשובה: לא, משום שבכך יתחייב להטבילים לאחר הפסח ככל כלי הנקנה מגוי.
שהרי אין אפשרות למכור את בליעת החמץ ללא הכלי עצמו כיון שאין ממשות בבליעה, ולא חל בה קנין. כמבואר בתשובת רבינו לקהילות יעקב על פי הנפסק בשו"ע (חו"מ רי"ב, א-ב) אין אדם מקנה לא במכר ולא במתנה אלא דבר שיש בו ממש. אבל דבר שאין בו ממש אינו נקנה... וכן המוכר לחברו אויר חורבתו, ואויר חצירו אינו כלום. אלא אם כן, הקנה לו חצרו להכניס בו זיזין וכל כל כיוצא בזה. - כגון שהיה לחברו כותל סמוך לחצירו והקנה לו אויר חצירו להכניס בו זיזין". כלומר למרות שיש לו ערך רב, אלא שבמציאות אין בו ממשות, לא חל קנין בזה.
לכן במכירת חמץ יצטרך להקנות לגוי את גוף

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי יצחק בירך דסקל שליט"א
דיין ומורה הוראה, מח"ס בינת המשפט

בפניו. אבל אם מוכר בסתם את כל החמץ של כל ישראל שלא נמכר לגוי, לכאורה יש להסתפק אם מהני, כיון שהגוי אינו יודע כלל היכן נמכר לו החמץ, ולא איזה חמץ.

גוי וישראל שותפים

אבל יש לברר, האם יש להתיר את החמץ מטעם שהגוי שותף במאפיה. ועוד שהוא בעל הבית על הרוב.

והנה בשאגת אריה סימן פט, בדין מאפיה של גוי וישראל, שחלקו לאחר הפסח את החמץ שאפו בפסח, דן האם נאסר חלקו של הגוי מחמת שותפות הישראל, ואם נאסר חלקו של הישראל. ומתיר, כיון שאמרינן יש ברירה, לפיכך חלקו של הגוי מותר, דאמרינן הוברר הדבר שזה היה חלקו מעולם ולא נאסר בפסח, ואפילו חלקו של ישראל מותר, דזה שאמרינן בדרבנן יש ברירה הוא להקל, ובנידון זה אם נאמר אין ברירה יהיה להקל, דנאמר שחלקו של הישראל הוא חלקו של הגוי, ומותר לאחר הפסח, ועיין שם שהאריך בזה.

אבל כל זה אינו שייך לנידון דידן, דהרי הגוי והישראל כאן לא חילקו כלל את החמץ, והכל מעורב, ונידון זה שייך למה שהביא שם בשאגת אריה בסימן צ מחלוקת רש"י ותוס' בגיטין מז, ב שותפות של ישראל וגוי בתבואה, האם אמרינן שעל כל חטה וחטה יש שותפות ישראל וגוי, או אמרינן שחלק מהתבואה של ישראל וחלק של גוי.

ולפי רש"י בודאי אסור בנידון דידן, שהרי חלקו של ישראל נמצא בכל חלק, אבל לפי התוס' היה מקום לומר, דדילמא זה חלקו של הגוי. אבל אי אפשר להתיר מכמה טעמים: א. דהרמב"ם פוסק כשיטת רש"י, שכתב (תרומות א, כ) ו"ל שותפות העכו"ם חייבת בתרומות ומעשרות, כיצד, ישראל ועכו"ם שלקחו שדה בשותפות, אפילו חלקו שדה בקמתה ואין צריך לומר אם חלקו גדיש הרי טבל וחולין מעורבין בכל קלח וקלח מחלקו של עכו"ם, אף על פי שמרחן העכו"ם וחיובם מדבריהם, כמו שבארנו" עכ"ל. ובדרך אמונה (ס"ק קפז) מביא שזו שיטת רש"י, ויש חולקים בזה שהיא שיטת התוס', ואין הכרעה בדבר.

העולה מזה: מאפיה שגוי וישראל שותפין

בה, ולא מכר הישראל את החמץ בפסח, אם חילקו ביניהם את החמץ, יש להתיר לאכול את החמץ. הן את חלקו של ישראל והן חלקו של הגוי. שעל כל חלק אני אומר שהוא של גוי, דאין ברירה, או יש ברירה, להקל. אבל אם לא חלקו, לשיטת הרמב"ם בכל חטה חציה של הישראל, ואסור.

דין ביטול ברוב

אבל יש לעיין, האם יש לומר כאן ביטול ברוב, דהרי רוב המאפיה שייכת לגוי. ונראה בפשיטות שלא שייך כאן כלל דין ביטול ברוב, שביטול ברוב

שאינו בביתו, או שלא חלה מכירתו משום איזה סיבה שהוא, הרי אנו בתורת בית דין מוכרים את חמצו. ובמועדים וזמנים (חלק ג סימן רסט) כתב שכן נוהג, וכן נוהגין המודקדין, ומהדר לעשותו על ידי בית דין של שלשה שלהם יש כח לזכות לאדם אף באופן שמוציאין ממנו על פי קצות החושן סימן רמג ס"ק ז וס"ק ח.

אבל לעניות דעתי המעיין בדברי הבאר יצחק יראה מפורש שאיירי באופן שמוכר חמץ חבירו במקום מסויים, וחמץ מסויים לגוי, והספק הוא רק האם יכול לעשות קנין בלא ידיעת חבירו, אבל באופן שבתי הדין מוכרים מכירה בסתם, שהגוי לא יודע ממי קונה, ואינו יודע מקום החמץ, אלא סתם מוכרים לו חמץ שנמצא בכל ארץ ישראל שלא נמכר, לא זכיתי להבין איך תחול המכירה באופן זה, הרי אין כאן שום גמר דעת של הגוי לקנות דבר שאינו יודע כלל היכן הוא נמצא, ואין רק חסרון ידיעה, אלא אפילו אם ירצה לברר לא ידע האם קנה או לא, שהרי מנין ידע אם מכרו את החמץ לגוי, וזה גרע הרבה יותר מהערמה שאנו מתירים בדרבנן. ושמחתי מאוד שראיתי בפסקי תשובות (סימן תמח, אות א) שמביא בשם ספר "סידור פסח כהלכתו" פ"א הערה 44 שמוכיח מדברי השדי חמד שם. "שאי אפשר למכור חמצו של השני אלא אם כן מזכיר שמו וכתובתו המפורטת של הלה, אבל לכתוב סתם הריני מוכר לכל מי שלא מכר חמצו לא חלה המכירה" עכ"ל.

לפי זה יש לפקפק אם מהני המכירה כלל. מלבד זאת מובא בשדי חמד שם פוסקים שסוברים שלא מהני מכירה בלא ידיעת בעלים. [וכל זה להלכה. אבל למעשה שמעתי ממורי ורבי הגאון הגדול רבי מרדכי גרוס שליט"א, שכך הוא מנהג העולם מקדמא למכור בכורות בדרך כזאת, ואין מפקפק בזה. ובטלה דעת].

העולה מזה: אפשר למכור חמצו של ישראל בלא ידיעתו, והמכירה חלה מדין זכין לאדם שלא

מכירת חמץ של בית דין לכל מי ששכח

ובו יבואר: א. מכירת חמץ של בתי הדין, לכל מי ששוכח למכור חמץ - האם מהני. ב. מאפיה ששכחה למכור חמץ, האם חייבת ליידע את מערכת הכשרות, או יכולה לסמוך על מכירת בתי הדין למי ששוכח. ג. גוי וישראל שותפים במאפיה, ולא מכר הישראל חלקו לגוי, האם יש להתיר חמצו מדין ברירה. ד. מה הדין במאפיה שהגוי הוא רוב הבעלים, האם יש להתיר החמץ לאחר הפסח, מדין ביטול ברוב.

שאלה: מאפיה של שני אחים יהודים, שיש להם שותף גוי, שהוא בעלים על שני שליש מהעסק, ושכחו למכור את החמץ לגוי לפני הפסח, שלא בפשיעה, אלא שהם נוהגים למכור לרב מסויים, ואחד האחים היה בטוח שהאח השני ימכור, והאח השני היה בטוח שהראשון ימכור, וכך למעשה לא מכרו כלל את החמץ. למרות זאת, רב גדול מאוד מוכר כל שנה את כל החמץ למי ששוכח מדין זכין לאדם שלא בפניו. ולמאפיה יש השגחה מהודרת שסומכת עליהם שימכרו את החמץ. נפשם בשאלתם, האם צריכים להודיע למערכת הכשרות ששכחו למכור, או שיש להם לסמוך על מכירת הרב ולא להודיע למערכת הכשרות שלא מכור את החמץ.

תשובה: בעלי המאפיה חייבים להודיע למערכת הכשרות שלא מכרו את החמץ, כיון שיש הרבה לפקפק אם מהני מכירה על ידי בית דין, ועוד, שכשרותם היא בתנאי שימכרו בעצמם, ולא יפסקו הוראות בדין מכירת חמץ.

ביאור התשובה:

מכירת חמץ בלא ידיעת בעל הבית

והנה האם מותר לישראל למכור חמץ חבירו לגוי לפני פסח בלא ידיעתו מדין זכין לאדם שלא בפניו - האריך בזה מאוד בשדי חמד (מערכת חמץ ומצה, סימן ט אות ב), ולמעשה הסכמת הפוסקים דמהני מכירת חמץ בלא ידיעת בעל הבית מדין זכין לאדם שלא בפניו, כמו שהאריך בזה מאוד בבאר יצחק אורח חיים סימן א', ועל פי זה יש בתי דינים הנוהגים לכתוב בשטר מכירה, שאם אחד מאנשי הקהילה שכח למכור חמצו, או

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

ושכחו למכור את החמץ לגוי לפני הפסח, שלא בפשיעה, חייבים בעלי המאפיה להודיע למערכת הכשרות שלא מכרו את החמץ, ולא לסמוך על בית דין שמוכר חמץ לכל מי ששוכח - כיון שיש הרבה לפקפק אם מהני מכירה כללית על ידי בית דין לכל מי ששוכח. ועוד, שכשרותם היא בתנאי שימכרו בעצמם, ולא יפסקו הוראות בדיון מכירת חמץ.

חטה חציה של ישראל, ואסור. ג. מאפיה שיש לגוי רוב בעלות, והישראל לא מכר חלקו לגוי בפסח, אין להתיר את החמץ לאחר הפסח מדיון רוב, כיון שלא שייך רוב אלא בתערובות, ולא כאשר יש בעלות במיעוט, דמיון לא בטל. ד. מאפיה של שני אחים יהודים, שיש להם שותף גוי, שהוא בעלים על שני שליש מהעסק,

הוא רק דבר ממשי שמעורב יחד, בזה אמרין שהמיעוט בטל ברוב, אבל בנידון זה, הרי כל מה שתיטול, אתה נוטל שליש של ישראל, וממונו לא בטל, ומה שייך כאן כלל דין ביטול ברוב. **העולה מזה:** מאפיה שיש לגוי רוב בעלות, והישראל לא מכר חלקו לגוי בפסח, אין להתיר את החמץ לאחר הפסח מדיון רוב, כיון שלא שייך רוב אלא בתערובות, ולא כאשר יש בעלות במיעוט, דמיון לא בטל.

פסק דין:

ונחזור לנידון דידן. במאפיה שמקבלת כשרות ממערכת כשרות ושכחה למכור חמץ, האם יכולה לסמוך על מכירת בית הדין בלא להודיע למערכת הכשרות. נראה שבדאי אסור להעלים ממערכת הכשרות מכמה סיבות: א. כבר נתבאר שיש הרבה לפקפק אם מהני מכירה כזו על חמץ שאינו ידוע כלל. ב. יש פוסקים שאינם סוברים שאפשר למכור חמץ של חברו בלא ידיעתו, אם כן לאור זה בודאי שחייבים להודיע למערכת הכשרות. ולא זו בלבד, אלא שנראה לעניות דעתי, שגם אם מכירת החמץ של בית הדין מהני בלא פקפוק, אין ספק שמערכת הכשרות לא מאשרת לבעלי המאפיה להחליט דבר גדול כזה בלא ליידע אותם, שהרי הם סומכים עליהם שמכרו מכירה ממש, לא שסמכו על בית הדין, ועל דעת כן נתנו להם הכשר, אם כן מחויבים ליידע אותם.

העולה מזה: מאפיה של שני אחים יהודים, שיש להם שותף גוי, שהוא בעלים על שני שליש מהעסק, ושכחו למכור את החמץ לגוי לפני הפסח, שלא בפשיעה, חייבים בעלי המאפיה להודיע למערכת הכשרות שלא מכרו את החמץ, ולא לסמוך על בית דין שמוכר חמץ לכל מי ששוכח - כיון שיש הרבה לפקפק אם מהני מכירה כללית על ידי בית דין לכל מי ששוכח. ועוד, שכשרותם היא בתנאי שימכרו בעצמם, ולא יפסקו הוראות בדיון מכירת חמץ.

העולה מזה:

א. אפשר למכור חמץ של ישראל בלא ידיעתו, והמכירה חלה מדיון זכין לאדם שלא בפניו. אבל אם מוכר בסתם את כל החמץ של כל ישראל שלא נמכר לגוי, לכאורה יש להסתפק אם מהני, כיון שהגוי אינו יודע כלל היכן נמכר לו החמץ, ולא איזה חמץ. ב. מאפיה שגוי וישראל שותפין בה, ולא מכר הישראל את החמץ בפסח, אם חילקו ביניהם את החמץ, יש להתיר לאכול את החמץ. הן את חלקו של ישראל והן חלקו של הגוי. שעל כל חלק אני אומר שהוא של גוי, דאין ברירה, או יש ברירה, להקל. אבל אם לא חלקו, לשיטת הרמב"ם בכל

א חסיד
עם הגדה של פסח "איצרות החסידות"

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 להשיג בחנויות הספרים

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

מסכת בבא מציעא דף ס-סו

הורדת מחירים

בגמ': ולא יפחות את השער וחכמים אומרים זכור לטוב וכו': מאי טעמא דרבנן משום דקא מרווח לתרעא (בבא מציעא ס, א).

בשו"ת דברי חיים (חו"מ ח"א סי' יח) נשאל, אם מותר לאדם היושב בכפר קטן ומוכר יין שרף למכור במחיר זול יותר משכניו היושבים בסביבותיו, שהם משלמים הרבה בעד השכירות והוא שיושב בכפר קטן משלם דמי שכירות בזול, ולכן השכנים המשלמים סך רב מוחים בהישוב בכפר הקטן מלמכור בזול כי פוסק חיותם לגמרי, והוא משיב כל אחד עושה בשלו מה שירצה.

השואל כתב להוכיח לאסור למכור בזול ע"פ דברי הגמ' בסוגיין, שהקשו על דברי המשנה ר' יהודה אומר לא יפחות השער, וחכמים אומרים זכור לטוב, מאי טעמא דרבנן, ותיצו כיון דרווח תרעי. ומכך שהגמרא מקשה בפשיטות על דברי רבנן מאי טעמא, משמע שמן הסברה היה לאסור מפני שמקשה פרנסת התנוונים כשמוחיל השער, ולכן מתמה הגמרא מאי טעמא שרו רבנן, ומתרץ כיון דרווח תרעי, ואם כן לפי זה בנידון דידן שלא שייך רווח תרעי, שהרי אין שם קונים ישראל כלל, ואם כן בודאי לכולי עלמא אסור לפחות השער.

בתשובתו כתב הדברי חיים, שהמעין בדברי רש"י יראה בפירוש להיפוך, כיון שרש"י פירש מאי טעמא דרבנן דנקט לישנא דזכור לטוב. הרי מפורש ברש"י שעל גוף הדין שמותרים חכמים לפחות השער לא קשה כלום, ורק הקושיא מאי זכור לטוב איכא ומה טוב עשה בעמיו, ולזה מתרץ שמגיע לנו תועלת שנפחתו המחירים. אבל באמת אפילו באינו רווח תרעי אין איסור רק שאינו שייך בו זכור לטוב, שמה טוב יגיע לנו מזה, אבל בודאי שרשאי לפחות, שאם תאמר שאינו רשאי לפחות בלא רווח תרעי, למה לא מפרש רש"י ז"ל כפשוטו שמקשה הגמרא מאי טעמא דרבנן שמתירים והרי זה אסור, אלא ודאי שזה לא קשה שמן הסברה מותר לכולי עלמא, ורק הקושיא על לשון זכור לטוב.

כיוצא בזה דייק מרש"י גם המהר"ש קלוגר בספרו חכמת שלמה על השו"ע (חו"מ סי' רכח). ודלא כדברי הפנים מאירות (ח"א סי' עח), עיי"ש. ובערוך השולחן (חו"מ סי' רכח סי"ד) כתב, יכול למכור בזול, אמנם זהו רק בתבואה מפני שעי"ז זה שימכור בזול גם האחרים ימכרו בזול, ומתוך זה ימכרו בעלי האוצרות בזול, אבל לזלזל במכירת סחורה איסור גמור הוא, ומתוך כך מקלקל דרך המסחר ומאבדין מעות אחרים, וכן מצאתי לאחד מהגדולים, וגם לעשות איזה הערמה שיפדה יותר משמע קצת בגמ' שאסור, ואינו מותר לעשות רק דבר שגם האחר יכול לעשות כן.

גניבה ע"מ למיקט - וגניבת האפיקומן

בגמ': לא תגנוב על מנת למיקט (בבא מציעא סא, ב).

שלשלת מלכות בית דוד, לכך אמר המואביה כדי שימאן הוא, מפני שיחשוב שאסור להתחתן עם מואביה ויקחנה הוא, ויזכה לשלשלת גדולה היא. ואף שאסור לרמות חברו לקחת את שלו, זהו בדבר שבממון, אבל במצות אף שא"א ליקח מיד הזוכה, כגון כסוי הדם ומילה וכיוצא, מ"מ כל שלא זכה עדיין, הם כמדבר המופקר לכל, וכל אדם נצטוו להשלים את נפשו ולזכות במצות. ובזה יישב גם ענין יעקב אבינו ע"ה בכורה ובברכות שעשה בערמה לקחתם מיד עשוי, לפי שראה וידע שעשוי התמכר לעשות הרע, והוא היה צריך לזה לשלימות נפשו.

אמנם הביא מהתבואות שור (סי' כח ס"ק יד) לענין לכבד חברו במצות כסוי הדם או מילה, ואפילו מוהל יכול לכבד חברו למול, ודחה דברי האומרים שאסור, ומביא על זה מיומא (לט). שאחד אומר לחבירו בא ואמדוד אפרסמון, ונתבסם אני ואתה, עיי"ש. וכשהוא מזכה לחבירו הנה שכרו אתו, ומעלה עליו כאילו עשאו בעצמו. ובשערי תשובה (או"ח סי' תרנח סק"ד) כתב, גביר אחד רצה לקנות לולב לרב החסיד ר' דוד הכהן, ובא אחר והעלהו בדמים לקנותו לעצמו, ואמרו לו שלא היה צריך להעלות את דמי הלולב מפני כבודו של הרב החסיד שיסאר הלולב אצלו, והשיב הרב החסיד, גדול כבודו, אך במצות ה' אין חולקים כבוד לרב, ויותר קרוב אדם אצל עצמו לעשות רצון בוראו שצוהו השי"ת, ושבתוהו על כך. הרי שבמצוות אין חולקים כבוד ואפילו לגדול הדור בתורה.

ועיין בשו"ת לב חיים (או"ח ח"ב סי' צא) שדן אם כשיש לבעל הבית טלית אחת, ומתפללים אצלו מנחה, האם ראוי שיכבד את האדם הגדול שנמצא שם בטלית.

בסוגיין מבואר שאסור לגנוב על מנת להקניט, וברמב"ם (גניבה פ"א ה"ב) כתב, אסור לגנוב אפילו דרך שחוק כדי שלא ירגיל עצמו בכך. בפורים ובפסח: הרמ"א (או"ח סי' תרצו ס"ח) כתב, בני אדם החוטפים זה מזה דרך שמחה [בפורים], אין בזה משום לא תגזול, ונהגו כך, ובלבד שלא יעשו דבר שלא כהוגן על פי טובי העיר.

במשנה ברורה (ס"ק לא) הביא בשם השל"ה הק' שלא משנת חסידים היא ושומר נפשו ירחק מזה.

ובמעשה אברהם (ח"א חו"מ סי' כב) כתב לאסור דבר זה ע"פ מה שמבואר בסוגיין לאסור לגנוב ע"מ לשחוק.

עפ"י דנו הפוסקים גם לענין גניבת האפיקומן, עיין בפסחים (קט). שמבואר שם שחוטפין מצות בלילי פסחים בשביל תינוקות שלא ישנו, ובמהר"ם חלאווה (שם), בנוהג כצאן יוסף (ליל פסח אות ד) ובמקור חיים (או"ח סי' תעז ס"א).

קניית מצוה עבורו או עבור חברו

בגמ': עד שבא רבי עקיבא ולימד וחי אחיך עמך חייך קודמים לחיי חבריך (בבא מציעא סב, א).

בשערי תשובה (או"ח סי' תפב סק"ב) כתב, אם בעסקי הגופות נאמר חייך קודמים, שצריך אדם להציל עצמו לפני שמציל את חברו, בעסקי נפשות שהוא קיום המצוות על אחת כמה וכמה שהוא קודם לחבירו, ולכן אם יש כוית מצה הפקר יזכה הוא קודם ויקיים המצוה, אעפ"י שלא ישאר לחבירו איך לקיים המצוה.

והביא שכן כתוב באגרות שמואל על רות, במה שאמר בועז לגואל ביום קנותך מיד רות המואביה, לפי שצפה ברוח הקודש שעתידי לצאת מחלציה

תוספת על תשלומים מאוחרים

בגמ': צא ועשהו עלי כשער של עכשיו, כולם אם יש לו - מותר. אין לו - אסור (בבא מציעא סג, ב).

בש"ע (יו"ד סי' קעג ס"ז) פסק המחבר, אם קונה דבר ששוי י"ב ב' בשביל שמקדים המעות, אסור, אלא אם כן ישנם ברשות מוכר אלא שאינו מצוי לו עד שיבא בנו או עד שימצא המפתח, או בדבר שאין שומתו ידוע. ובכל אופן אם מפרש ואומר אם תתן לי עכשיו אתן לך ב', ואם לאחר זמן ב"ב, אסור.

לפי זה חפץ שמחירו כמשלם מיד הוא סכום מסויים, ואם קונה בתשלומים מאוחרים יש תוספת עבור התשלומים, אסור לשלם בתשלומים משום איסור ריבית, וכמו כן אם התשלום למזומן הוא מחיר אחד, והמחיר עבור תשלום דחוי הוא יותר, יש בזה משום ריבית.

אמנם אם המדובר בקניית דברים שאין להם שער קבוע, אין בזה חשש ריבית אלא א"כ אומר במפורש מחיר שונה למזומן ולתשלומים.

גדר שער קבוע: בברית יהודה (עקרי דינים פ"ד ס"ו) כתב, שבזמננו רוב הדברים הם בכלל דבר שיש לו שער, וכ"ש דברים שיש עליהם פיקוח על מחירים או מחיר קבוע, אבל דברים שאינם מיוצרים אלא לפי הזמנה או בדוגמאות בודדות הרי הם בכלל דבר שאין לו שער ואין שומתו ידועה, ובדברים שיש מוכרים ביוקר ויש מוכרים בזול נראה שלגבי מה שהוא יותר ממחיר היוקר אצל כולם, הרי זה בכלל יש לו שער קבוע.

אמנם בחוט שני (רביית פ"ב ע"ב) כתב, שבגדים, מכשירי עלקטריק, ארונות ושלחנות, וכיוצ"ב אינם בכלל יש להם שער קבוע.

הנחה למשלם מזומן: בחוט שני (שם) כתב, חפץ שיש לו שער בשוק, והמוכר מפרש שמוכר בזול ממחירו הקבוע למי שמשלם מזומן, ואם משלם בהקפה או בתשלומים המחיר הוא כפי השער בשוק, אסור לקנותו בתשלומים, כיון שאצל מוכר זה אפשר להשיג חפץ זה במחיר זול יותר מהשער בשוק, והרי אם היה ללוקח מעות עכשיו היה משלם מחיר הזול, ורק כיון שממתין לו ומשלם לו באיחור גובה ממנו מחיר יקר יותר, והרי זה ריבית. ועיין בשו"ת אמרי יושר (ח"א סי' קג).

גדר מפרש שני מחירים: במפרש ב' מחירים כתב החוט שני (שם) שאין הבדל אם אמר זאת לקונה בפיו או שמפרסם זאת בכתב, שכל שידוע שמשלם יותר בשביל המתנת המעות, אסור. [אך עיין בברית יהודה (עקרי דינים פ"ד ס"ד)].

עוד כתב, שמוכר שלא אמר לקונה שני מחירים, אלא אמר את המחיר הגבוה כיון שקונה בתשלומים, אך ידוע לקונה שבמזומן המחיר הוא זול יותר, [וכגון שאמר לקונה אחר מהו המחיר במזומן] הרי זה כמפרש ואסור. אמנם קונה ששאל את המוכר מהו המחיר בתשלומים וענה לו המוכר, ולא דיברו כלל על תשלום במזומן, מותר לקנות בתשלומים.

ובברית יהודה (עקרי דינים פ"ד ס"ז) כתב שלכתחילה כשבא אדם לקנות, יכול המוכר לשאול אם רוצה לפרוע במזומן או בתשלומים, ולפי זה יקבע לו המחיר, ואם רוצה באשראי מותר למכור לו ביוקר.

שם שאסור להתחיל לתרום לגמ"ח כדי לקבל הלוואה, וכ"ש שאסור להנהלת הגמ"ח להתנות שרק אם יתן תרומה יקבל הלוואה, ועיי"ש עוד מה שכתב בזה.

אולם בספר ברית יהודה (עקרי דינים פ"ז ס"א) כתב, קופות גמ"ח שאינם מלוים אלא לחברים, אע"פ שהחברות נעשית ע"י תשלום דמי חבר נראה להתיר, אבל כשאינם מלוים אלא למי שנותן תשלום בשעת ההלוואה, אע"פ שזה נקרא דמי חבר או תרומה נראה כריבית קצוצה ואסור, ועיי"ש בהערות שהאר"ך בענין זה.

ובקובץ מבית לוי (ח"ד ע"ב) לא כתבו בשם בעל השבט הלוי, שקופת גמ"ח שכל חבר נותן סכום מסויים מידי חודש בחודשו, עליהם להקפיד שיהיה בתקנות הגמ"ח שאין התחייבות מצד הגמ"ח להלוות עבור תשלום דמי החבר, ושללא תהיה שום התחייבות מצד החבר להמשיך לשלם דמי חבר אחרי שקיבל הלוואה, וכן שתהיה אפשרות לגמ"ח להלוות גם למי שאינם חברים.

ובשו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' קע"א) כתב, אשר שאלתם בענין חשש רבית בנדון תקנת הגמ"ח להלוות לאלו שעוזרים לאסוף כסף לקופת הגמ"ח, ולכל אחד יליו שלשה פעמים מסכום הכסף שאסף.

עפ"י המבואר בפוסקים (יו"ד סי' קס ס"ו) לענין רבית מוקדמת שאם הוא זמן רב לפני ההלוואה, וגם אינו אומר ע"מ שילוו לו, אלא שעושה מצוה בשביל קרן הנשואין, וזכות מצוה זו מקנה לו הזכות שיקבל הלוואה אז מותר, ובפרט אם יתכן שלא יצטרך כלל ההלוואה, ואין הבאת מעות לקרן תנאי של ההלוואה, אלא ההלוואה הוא שרע עבור טובתו לקרן, בכל אלה האופנים מותר לעשות כזאת.

וע"ע בשו"ת להורות נתן (ח"א סי' צא אות לא) בענין זה.

גמ"ח המלווה למשלמי דמי חבר

בגמ': אבל הלווה לא מאי טעמא כיון דמעיקרא לא אדעתא דהכי אוזפיה לית לן בה (בבא מציעא סד, א).

הפוסקים דנו אודות גמ"ח שבכדי לקבל הלוואה צריך להיות חבר בגמ"ח, ולשלם כל חודש סכום מסויים לקופת הגמ"ח, אם זה בכלל ריבית.

בתשובות ונהגות (ח"א סי' תפז) כתב שהוא ריבית קצוצה, וכמבואר בש"ע (יו"ד סי' קסד ס"ד) שאסור לומר לחבירו אלון מנה על מנת שתתן זול לפלוני, משום שהזון הוא רבית שהרי מוציא מחמת שמלוה לו, והרמ"א כתב שכן הדין אם אומר על מנת שתתן זול להקדש.

אולם באופן שאין הגמ"ח מתנה את ההלוואה בחברות, אלא שאינם דנים בבקשה אלא כשהיא באה מאחד שהוא חבר בגמ"ח, ומצוי שאף שהוא חבר לא מאשרים ההלוואה, ונתינת המעות קודם אינה לצורך ההלוואה אלא למצות גמ"ח, באופן זה לא נחשב אלא כריבית מוקדמת שהוא רבית דרבנן, ולא אסור בריבית דרבנן במקום מצוה כגון הקדש. ומ"מ כתב, אמנם חוששני שלפעמים יבטיחו ממש הלווה ע"מ שיהיה חבר, ולכן הצעתי שיסדרו נתינת המעות בהיתר עיסקא.

ובחוט השני (רביית פ"י ע"ב) כתב, קרן גמ"ח שכל המשלם תשלום של סך מסויים לגמ"ח בתשלום קבוע, נעשה חבר הגמ"ח ויש לו זכויות לקבל הלוואות מקרן הגמ"ח, והנהלת הגמ"ח אינה מלווה אלא לחברים, יש בזה חשש של רבית קצוצה דאורייתא, ולכל הפחות רבית דרבנן כיון שמשלם כדי שילוו לו, ואף אם עיקר ההלוואות לחברי הגמ"ח, ומלוים קצת גם לאנשים שאינם חברים בגמ"ח, אסור להלוות מקרן גמ"ח זו משום רבית. וההיתר ללוות מגמ"ח כזה הוא רק אם ההלוואות ניתנות בין לחברים ובין לאינם חברים, ויש רק זכות קדימה לחברים. עוד כתב

'פניי הלכה' מתוך תלמוד בבלי
המבואר מתיבתא על סדר הדף
היומי שילמד השבוע

פניי הדף היומי

קריאה לבנו ולבתו 'שמחה'

בגמ': אמרו ליה מר ינוקא ומר קשישא בני דרב חסדא לרב אשי (בבא מציעא סו, ב).

בסוגיין, אמרו ליה מר ינוקא ומר קשישא בני דרב חסדא לרב אשי. בעיני כל חי (ד"ה מר) כתב הגר"ח פאלאג'י ללמוד שאפשר לקרוא לשני אחים באותו שם, וכמו שכתב בשו"ת אדני פז (סי' כה, לד, הו"ד בפ"ת יו"ד סי' קטז סק"ו) שיכול אדם לקרוא לשני בניו בשם אחד בין אם אחד מהם מת בין אם שניהם חיים, ומ"מ בהשמטות (אדני פז שם) כתב שמ"מ יש לחוש משום עין הרע, ובאם מת אחד אין לקרוא לשניהם בשם זה משום ריע מזלא.

כך כתב להוכיח גם בשו"ת דברי מלכאל (ח"ג סי' עה) שבימי הראשונים לא חששו לכך, שהרי מבואר בסוגיין שרב חסדא קרא לשני בניו מר, וכמו שפירש רש"י ש'קשישא' ו'ינוקא' הוסיפו להם אח"כ, ועי"ש שדן במי שיש לו בת ששמה שמחה אם יוכל לקרוא גם לבנו בשם שמחה, וכתב שיש

את נשותיהם או נשותיהם יקראו להם, ורק הראשונים שקראו לשם המאורע היו משנים אח"כ שמותם ג"כ לפי צורך המאורע וכו' אבל עכשיו שקוראים לשם אבות אין משנים שמותם בשביל איזה מאורע כדי שלא יתבטל שם האב, ולזה אין קוראים לשני בנים לשם אחד.

ועל כן הסיק שם שאין לקרוא בשם אחד לבן ובת כי מה חילוק יש בזה. שאם הטעם משום מכשול יש בזה ג"כ חשש זה, ואי נימא הטעם משום עין הרע שייך גם בזה.

[ובספר דברי יחזקאל החדש (עמוד ת) הביא מספר פי צדיק להגה"ק מצעשינוב זצ"ל בשם בעל הדברי יחזקאל שאמר שאם נותנים לזכר שם אחרי נקיבה יש לה עליה, אבל להיפך אין נכון לעשות, והביא שם שכן נהג שקרא לשני נכדיו חנה על שם זקנתם אשתו הרבנית חנה רחל].

וע"ע בשו"ת הלל אומר (יו"ד סי' נח), וכן בספר כתר שם טוב (ח"ב עמוד רעא) שהאריך לדון בענין ההוכחה משמותיהם של בני רב חסדא.

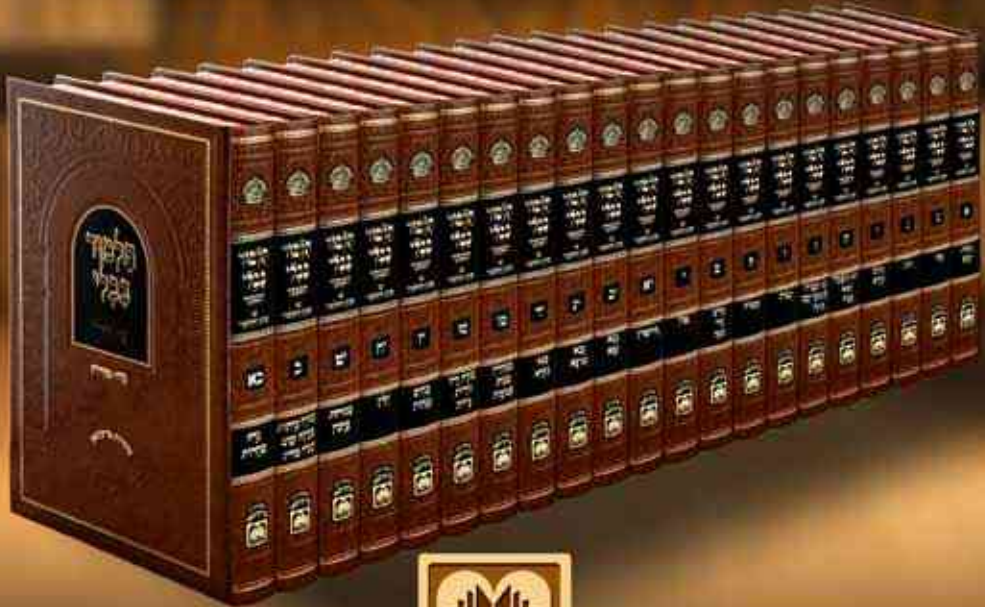
לחלק בזה בין אם קוראים את השמות על שם איזה מאורע או כשקוראים לשם אבותיהם, ולכן אין ללמוד ממה שהוזכר מזה בחז"ל כי במדרש איתא שהראשונים ששימשו ברוח הקודש קראו שם לבניהם לשם המאורע, ואנו שאין לנו רוח"ק אנו קוראים לשם אבותינו, ועל כן בשעה שקראו על שם המאורע לא הקפידו לקרוא שני בנים בשם אחד אם נזדמן להם לפי המאורע לקרוא כן, אבל כשקראו לשם אבותיהם נמנעו מלקרוא שני בנים בשם אחד כי אין זה כבוד לאבות שנראו כאילו יש לו שני אבות, ובפרט לפ"ד דורשי רשומות שנשמט האב נכללת בנשמט הבן ולזה נהגו לקרוא בשמו א"כ ודאי שאין לקרוא שני בנים בשם אחד, ולכן אנו נמנעים מלקרוא בשם אחד לשני בנים שאין זה כבוד להאבות, ומתוך זה נשתרבו שאף אם קראו השם שלא על שם האבות ג"כ אין קוראים לשני בנים בשם אחד.

ועוד הוסיף הדברי מלכאל שאין נאות שיקראו שם אחד לשני אחים שמצויים יחד בבית עם נשותיהם, ואפשר שיבוא מזה מכשול ע"י שיקראו

כ"ד

ש"ס עוז וזהר מניקוד

מהדורה מיוחדת, תלמוד בבלי מנוקד בתוספת מדור שינון 21 כרכים

הוצאת קנין זהר

ובחנויות הספרים המובחרות
מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

הגה"צ רבי שמואל הלוי וואזנאר זצ"ל

גאב"ד זכרון מאיר ובעל שבט הלוי

ט"ו ניסן תשע"ה

המאגדת באחד-עשר כרכיה את עיקרי הפסיקה בד' חלקי שולחן ערוך ואת יסודות ההנהגה ההלכתית שהותוו על ידו עבור כלל ישראל.

תחת שרביט הוראתו הפך בית ההוראה שבזכרון מאיר לראש בית אב לכל בתי ההוראה בארץ ישראל ההולכים בדרכי פסיקתו. משם יצאה הוראה ופשטה בכל בתי המדרשות, ושם הוכשרו רוב בניין ומניין המוצאים והרבנים בקהילות הקודש.

שעה קלה אחר התקדש חג הפסח בשנת תשע"ה נתבקש לישיבה של מעלה.

מדוע אין הוא נוהג למחוא כפיים בנחיתת המטוס

מרן בעל שבט הלוי זצ"ל שח פעם לנכדו, שהישראלים נהגו למחוא כפיים כשהמטוס נוחת על הקרקע, אך אנו אין נוהגים כך. וביאר הרב וואזנער, כי הם כשהיו על האויר, הרגישו בפחד שמים לארץ, וכשנוחתים על הקרקע, הם שמחים שהגיעו למקום בטוח. אך אנו יודעים שגם כשנחתנו על הקרקע אנו תמיד תלויים על חסדי השם כמו בין שמים לארץ. ממילא אין לנו סיבה למחוא כפיים...

כשיודעים שאין טבע וסטטיסטיקה, עוזבים את הבטחון העצמי, ודבקים בבטחון בהש"ת. ואז נצילים מכל פחד וחרדה. ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום.

(הגרמ"י רייזמאן בשיעורו - יום א' לך לך תשע"ו)

האם בזמן הזה מברכים ברכת שחלק מחכמתו ליראיו

דברים נפלאים כתב מרן בעל שבט הלוי בספרו לשואל ששאל "האם בזמן הזה מברכים ברכת שחלק מחכמתו ליראיו". וכה השיב:

בספר ערוך השולחן (או"ח סי' רכ"ד) כתב בענין זה, היות שאין אנו יודעים כמה חכמה צריך כדי לברך עליו שחלק חכמתו ליראיו על כן נהגו שלא לברך ברכה זו כלל, איברא סתימת השו"ע והפוסקים שכולם העתיקו ההלכה לברך ולא גדרו לנו משמע ודאי דשייך גם בזמן הזה, וכנראה הגדר הוא, שמקובל מבני הדור ומנוסה שחכמתו היא חכמת תורה אמיתית ולומד בה לשמה, ונהירנא שכאשר בא גאון הגאונים מהר"י רוזן זצ"ל בעל צפנת פענח [המפורסם בכינוי הרוגטשובער] לוינון יצ"ו ברכו עליו ברכה זו, ובב"ח (או"ח סי' רכ"ד) משמע קצת שצריך שיהיה בקי בנגלה וגם בנסתר כי זה חכמתו חכמת ה' ידיעת שמותיו וכו', יעוין שם היטב עכ"ל.

שו"ת שבט הלוי (ח"י סי' ג)

עוד בכהנו כרב השכונה נצפו הסימנים המעידים על תוקפו במלחמת היהדות ובעמידה על עיקרי הדת. כרבה של זכרון מאיר עמד יחד עם מייסד השכונה הרב הלפרין, במאבק בעד סגירת כבישי השכונה בשבת קודש, עד עצם היום סגורים שעריה של העיר כולה בזכות מלחמתו זו שקבעת תקדים בהתעקשות על ביצור החומות בין הקודש ובין החול. לאחר מכן הקים את 'משמרת השבת' בבני ברק יחד עם רב העיר הגר"י לנדא זצ"ל ובשליחותו עמדו פעילי הארגון על משמר בעלי העסקים שיקפידו על סגירת החנויות שעה לפני כניסת השבת.

פסיקותיו של מרן הגאון רבי שמואל וואזנר נשענו על אילנות עבותים ומושרשים היטב במסורת סמיכת הרבנות בקהילות ישראל. רבותיו המובהקים כגון מרא דארעה דישאל המהר"ץ דושינסקיא וגאב"ד טעפליק זצ"ל הפקידו בידי האמונות במשעולי תורה, את כוחא דהיתרא וישרות הפסיקה, כלים אשר הדריכוהו בייסוד את משנתו ההלכתית בסדרת השו"ת 'שבט הלוי' ובה התייחסות מכרעת, מקיפה ומפורטת לכל השאלות החדשות שהתעוררו עם התקדמות הטכנולוגיה והיווצרות נושאי הלכה חדשים שאין להם היקף מן הכתובים.

דעתו, דעת התורה, נחשבת בכל מקהלות ישראל כ'הלכה למעשה'. רבים מגדולי הדורות הריצו אליו שאלותיהם והורו לקהליהם לציית למרן 'פוסק הדור' שבראיתו התורתית הבהירה פשט כל עקוב למישור והוביל להכרעות יסודיות הנוגעות לחיי כל יהודי. סדרת ספריו הידועים והנפוצים הינה אסופת מכתבי השו"ת 'שבט הלוי',

מרן הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר זצוק"ל נולד בווינה בב' אלול תרע"ג, לאביו הרב יוסף צבי ולאמו מרת רחל לבית שיף.

כבר בעודו נער צעיר ניכר בו כי עדיו לגדולות בהיותו מצעירי תלמידי ישיבת חכמי לובלין ומבחיירי שקדניה. ראש הישיבה הגאון רבי מאיר שפירא הרעיף עליו מהודו בשיעורים שמסר לבני הישיבה. גם המשגיח הלובלינאי הנודע רבי שמעון זליחובר העמידו בשורה הראשונה בין שומעי לקחו העמוקים בחסידות ובדרכי עבודת ה'.

בהיותו כבן כ"ב הקים את ביתו עם הרבנית ברכה בת הרב גלבר ראש הקהל דפרשבורג, שם המשיך לשקוד על תלמודו כשהוא סמוך על שולחן חותנו וכל מעייניו נתונים להתמסרות ללימוד התורה הקדושה.

בשנת תרצ"ט, כאשר גברה המתיחות בין צ'כוסלובקיה לגרמניה ההיטלרית, עקר מרן הגאון רבי שמואל את מושבו, כרבים אחרים מיהודי המדינה, ועלה לארץ הקודש. כאן קבע משכנו בירושלים.

שמעו של הגאון הצעיר התפרסם בין בני העיר וחכמיה ובהודש אדר א' ת"ש נכנס הרב וואזנר בשעריו של כולל 'אוהל תורה' המפורסם. הכולל שהיה המבוקש ביותר באותה העת הפעיל סינון קפדני בבחירת האברכים, שרובם היו יוצאי הישיבות שבליטא, עם זאת מיהרו ראשי הכולל לצרף את הרב וואזנר אל חבר החכמים אשר כעדות הרב הרצוג, מראשי הכולל, "עתידי להיות לגאוני ישראל, מאורות גדולים בארץ ובחוץ לארץ".

מרן הרב וואזנר קנה את משנת ההוראה מרבו מרא דארעא דישאל המהר"ץ דושינסקיא זצ"ל שהחזיק במסורת ההוראה מה'שבט סופר' מפרשבורג וכרבים מגדולי הדור זצ"ל שימש בהוראה אצל גאב"ד טעפליק זצ"ל משרת רבנותו הראשונה ניתנה לו בסביבות ירושלים, בשכונת גבעת שאול בטרם סופחה אל הפלטרין הגדול.

יסוד קהילתו ובית הוראתו משם יצאה אורה לכל ישראל, הונח בשנת תש"ז ע"י הנגיד העסקן הרב יעקב הלפרין מקים שכונת 'זכרון מאיר' בבני ברק. הרב הלפרין הזמין את מרן הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר תלמידו של הגר"מ שפירא מלובלין, על שמו נקראה השכונה, להקים מחדש את ישיבת חכמי לובלין לזכר הגאון רבי מאיר שפירא, על שטח שבבעלותו בתחומי שכונת זכרון מאיר. הגר"ש וואזנר, שכינה, כאמור, כרב בירושלים, עלה עם הרב הלפרין להימלך בעצת מרן החזון איש. לאחר שיח תורני מפולפל שארך שעות, התרשם החזון איש מעמקות מהרב הצעיר והציע בפני הרב הלפרין למנותו כרבה של זכרון מאיר, שם נוסד עמוד ההוראה שהאיר לדורנו בתהפוכות העולם וקידמתו, והחווה את הנתב ההלכתי הסלול והצרוף לכל רחבי העולם היהודי.

הרה"ק רבי מאיר אביחצירא זי"ע

ה"בבא מאיר"

י"ז ניסן תשמ"ג

מעמיק מאד ומאריך מאד בדברי תורתו, תמיד דבר עם אנשים גדולים בתורה ויראה, אך ידע לרדת לסוף דעתו של כל אדם ואדם, כאשר גם עם אנשים פשוטים מצא מה לדבר, ודבר עמם אודות מעשיהם הטובים של צדיקים ולמוד מדרכיהם, ולא ביטל מזמנו בכהוא זה. תמיד היה עם ספריו ולימודיו.

מעולם לא הניח את הספר על השלחן, תמיד היה עם ספרו בידו, ותלמודו בידו, כך ידע לנצל את זמנו כראוי וכיאות. כי כל מגמתו ותקוותו היתה איך לעשות נחת רוח לקב"ה. בבחינת שויתי ה' לנגדי תמיד כל היום, בלתי לה' לבדו כל היום, אפילו רגע אחד לא בטלו. כך יומם ולילה עבד את בוראו ולא שבת מעבודתו הקדושה.

הוא החל לקבל קהל עוד בחיי אביו, והתפרסם בכוח ברכותיו אשר פעלו ישועות ונפלאות, עד שרבים הם הספורים מספר אודות מופתים גלויים ממש שעשה על כל צעד ושעל, אם בעניני רפואה, ואם בעניני זש"ק, שלא כדרך הטבע, כשהוא משדד מערכות שמים להביא ישועה לבני ישראל עם קרובו.

בשנותיו האחרונות סבל רבי מאיר יותר. מחלה קננה בגופו והוא התייסר ביסורים נוראיים. ואולם, גם בזמנים הקשים, גם כאשר הייסורים התגברו ביותר, היה רבי מאיר משכך את כאביו על ידי למוד בתורה הקדושה. כדרכו המשיך בעבודת הקדש על אף יסוריו, וכל מעיניו היו נתונים לתורה ולעסק המצוות.

שנתיים ימים קננה בו המחלה, עד שהגיעו ימיו האחרונים. קדם חג הפסח תשמ"ג, למרות מצבו הקשה, פקח רבי מאיר על כל ההכנות לחג, אבל יחד עם זה אמר לבני המשפחה להכין מזון רב לצרכי האורחים בחג, להכפיל ואף לשלש את הכמות באמרו: "הרבה אורחים יהיו כאן בפסח, הרבה מאד..."

כך הגיע חג הפסח, ליל הסדר, ושני הימים הראשונים של חל המועד. ובהגיע ליל י"ז בניסן תשמ"ג, נעשה מצבו קריטי. הבנים נכנסו לחדרו, אבל אז רפרפו שפתותיו עוד שלש מלים, את תיבות הפסוק (משלי כז, ו) "נִאֲמָנִים פִּצְעֵי אוֹהֵב". ואז החל לקרא 'שמע ישראל' בכוונות מיחדות, ויצאה נשמתו ב'אחד' לאור באור החיים.

באותו יום התקיימה אשכבתיה דרבי בהשתתפות רבבות יהודים אשר לוו את ארונו למנוחתו האחרונה, ומנו"כ בהר הזיתים סמוך ונראה לציון הק' של ה'אור החיים' הקדוש זי"ע. והגאון המקבל רבי שלום שרעבי (הרש"ש) זי"ע. ועל הלווייתו סיפר לאחר מכן המקבל רבי יוסף וולטון זצ"ל דבר פלא, כי בשעה שהגיעה המטה להר הזיתים ראה עמוד אש היורד מן השמים עד למטה הנשאת למקום הקבורה.

הכרת הטוב תמידית

מעשה בתלמיד חכם חשוב שלא היה השלום שורר בביתו. ובאו קרוביו לבקש מהרה"ק רבי מאיר אביחצירא זי"ע"א שיעתיר בתפלה עבורם.

להתיישב ולגור.

היו מקריבים, אנשי מעשה ואף גם מבני המשפחה שהתפללו על בחירה זו, ואף בקשו מרבי מאיר כי יקבע את מקום מגוריו בעיר אחרת, חשובה יותר, בירושלים וכדומה, אבל הוא דחה את דבריהם על הסף באמרו: "ירושלים היא עיר הקדש, ובני ברק היא עיר התורה", ואשדוד תהא העיר השלישית. ואכן, ניבא רבי מאיר לעיר אשדוד שעוד ינבעו ממנה מעינות מפכים של תורה, יראה, קדשה וחסידות.

קדוש וטהור היה רבי מאיר, ובמיוחד התפרסם בשמירת העינים המפרסמת שלו.

באחד משיחותיו האריך לדבר אודות זקנו, סידנא 'אביר יעקב' זי"ע, ודבר אודות כמה ממנהגי הקדשה שנהג. תוך כדי דבור, פנה ליושבים עמו ואמר: "אני איני נוהג עד כדי כך". בענותותו הגדולה דאג לידע את כלם במה שאיננו נוהג...

עם זאת רבים ממנהגי הקדשה של סביו נהג גם נהג, מעולם לא עלה לישון בשכיבה על מטתו, שנת קבע, אלא תמיד ישן שנת ארעי, כאשר נמנם בשיבה על גבי כריות, מעולם לא לבש כסות לילה, כאשר נשאל בהזדמנות אם לרכש לו כסות לילה, אמר אצלי אין לילה, אצלי כל הזמן בחינת יום. גם חדר שנה לא היה לו, ולא היו לו כי אם שלחן ומטה, בה ישב ובה ישן ובה למד ובה אכל. לא היו לו כי אם ארבע אמות של הלכה.

היה קשה מאד לרדת לסוף דעתו, הוא היה

אור יקרתו של הרה"ק רבי מאיר אביחצירא זי"ע, ה"בבא מאיר" הפציע לאור עולם ביום עשרה בטבת תרע"ז, אז נולד במחוז תאפליט שבמרוקו, כבן בכור לאביו הרה"ק האדמו"ר רבי ישראל אביחצירא, ה"בבא סאלי" זי"ע, ולאמו הרבנית מרת פרחת ע"ה.

בקטנותו למד בשיבת 'אביר יעקב', מיסודו של אבי זקנו, הגה"ק רבי יעקב אביחצירא זי"ע, ולמרות גילו הצעיר הכירו כלם בכשרונותיו העלויים. כבר לעת היותו צעיר בשנים נודע למשגב בעצם קדשתו וטהרתו, עד שלא גמרו עליו את ההלל, והתבטאו אודותיו "ראיתי בני עליה והן מועטין". בגיל שש עשרה התבקש מאביו, האדמו"ר ה"בבא סאלי" זי"ע להתחיל לשמש כראש ישיבה לתלמידים, ורבי מאיר נאות לבקשה. עמל רב השקיע באמירת השעורים וביותר בהכנת השעורים, כשהוא מתכוון לשיעור באימה ויראה, אבל מתוך חדוותא דאורייתא.

בהגיעו לפרקו, פרק האיש מקדש, נשא לאשה את הרבנית מרת שמחה ע"ה מהעיר 'מליה', החתונה נערכה בעיר ארפוד בהשתתפות כל גדולי ונכבדי העיר.

בהגיעו לגיל כ"ה שנים, אברך צעיר לימים, בקש אביו האדמו"ר ה"בבא סאלי" זי"ע למנות את בנו כדיין בבית הדין, ובשל כך הורה לחברי בית הדין לבחון את בנו. הרבנים לא ידעו באם אברך זה צעיר יכול לעמוד בכור המבחן, אבל הוא הפליא אותם בדיעותיו, והם ראו כי הוא אוצר כלי חמדה. לאחר מכן חפץ אביו ה"בבא סאלי", כי בנו יתמנה לא רק כדיין אלא כרב ממש, בשל כך בתחילה אמנם צרפו לבית הדין בתור 'בורר' בענינים קשים, כדי להשכיך שלום בבתי ישראל, ורק לאחר מכן הכניסו לעול הרבנות עצמה.

בשנת תש"ה, בקשו יהודי קהילת העיר מידלת שבמרוקו למנות להם רב ומנהיג אשר יורה להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו. גדולי החכמים שבעיר חפשו אחר אישיות בעלת שעור קומה שתוכל להנהיגם ולכהן פאר כרב בעירם, ואמנם לבסוף מצאו את שאוותה נפשם, את רבי מאיר אביחצירא, ה"בבא מאיר", והוא נתמנה לרבה של העיר הגדולה מידלת שבמרוקו.

נערץ ונקדש היה רבי מאיר על כל תושבי העיר, יהודים כגויים. לא רק היהודים העריכוהו והעריצוהו, אלא אף הגויים שאינם מבני ברית הכירו בו כיהודי חשוב, איש מורם מעם, וכאשר היה חולף ברחוב, היו נגשים אליו ומנשקים את שולי גלימתו. לאחר מכן נתמנה לכהן כראש ישיבת תומכי תמימים של חב"ד בעיר, ובשנת תשי"ג נתמנה לישב על כס הרבנות בעיר ארפוד.

בשלהי שנת תשכ"ה, ביום תשעה באב, נפטרה הרבנית שמחה ע"ה. לאחר פטירתה, לא מצא רבי מאיר נוחם במקומו במרוקו, ואז החליט לעזוב את ארץ מולדתו ולעלות לארץ ישראל. בשלהי שנת תשכ"ה עלה לישראל והתישב בעיר אשדוד הדרומית, שרק החלה אז להבנות. עיר פשוטה היתה אשדוד, מאוכלסת בעקר בעולים מארצות צפון אפריקה, והנה, דווקא בקרבם בחר רבי מאיר

התקבל לעבודה!

לאיזו עבודה? פשוט ביותר: את כל ערימות המסמכים שיתנו לך יש לגרוס, הראו לו איך פועלת המכונה, הזהירו אותו שלא לתחוב את האצבעות עמוק מדי וחסל!

והאיש משתאה להבין כיצד התרחש הנס. השיג עבודה מסודרת עם ביטחון כלכלי ותנאים שחבריו לא חלמו עליהם, ישב לו במשרד מסווג (שחבריו מסוגלים לבקר בו רק בתור נחקרים...) במקום לסחוב ארגזי עגבניות ב"מחנה יהודה", עסק בגריסת מסמכים. ממש הייטק! כיצד התרחש הנס? מסתבר שבמשרד ממשלתי מאוד מסוים היה דרוש עובד שיהיה אחראי על גריסת כמויות ענקיות של חומר, אך בשל החשאיות נדרש אדם בעל סיווג ביטחוני גבוה.

אחד העובדים שם הכיר את מיודענו כמי שאינו יודע קרוא וכתוב והוא הציע אותו לבוס, את מי יותר בטוח להעמיד על הגריסה מאשר מי שאינו מסוגל לקרוא את הכתוב.

במהלך ההמתנה הארוכה ל"ראיון", האיש עבר "בוחן". הניחו לו להשתעמם זמן ארוך בחדר משמים. על השולחן היה מונח עיתון והם עקבו אחריו לראות כיצד השעמום מכריע אותו והוא פונה לקרוא... בשלב מסוים הוא באמת נטל לידו את העיתון, אך כאשר הבחין שהוא מוזיק אותה לא ישר ולא הפוך, כי אם הצידה... הכריזו מיד: 'כזה אנו רוצים!'

(מוסף שבת קודש)

הצליח למצוא פרנסה מעל לדרך הטבע בזכות ברכתו של מרן זי"ע

יהודי ממרוקו שעלה לארץ הקודש, טרדה דאגת הפרנסה את מנוחתו. מדוע? משום שהאיש לא ידע קרוא וכתוב! מה שבמרוקו לא נחשב לדבר נדיר, כמעט ולא מצוי בארץ (97.1 אחוז מאזרחי ישראל יודעים קרוא וכתוב, לעומת 56.1 אחוז בלבד מתושבי מרוקו) מי אומר שאם במרוקו הסתדר בלא שפה כתובה, יסתדר גם בארץ.

בצר ליבו פנה להתייעץ ולבקש את ברכתו של הגאון הצדיק רבי מאיר אבוחצירא זצ"ל המכונה 'באבא מאיר' (מסתבר שזה היה לפני עלייתו של באבא מאיר ארצה בשנת תשכ"ה). הרב יעץ לו לעלות ארצה ובירך אותו שחסרון ידיעת הכתב לא יעכב את פרנסתו. האיש עלה נישק את אדמת ארץ הקודש והחל לתור אחר מקור מחיה.

ניסה בכה ובכה, עד שהציעו לו להגיע לראיון במשרד ממשלתי מסוים, זה כבר היה מעבר לחלומות ואכן נשמע כחלום לא מציאותי הלא גם בשביל לחלק מספרים בכניסה של משרד ממשלתי צריך לדעת לקרוא את המספרים.

הגיע לפגישה, המתין והמתין והמתין. נו, לבטח ישאירו אותו פה להמתין עד בוש, שכן מי מתכנן בכלל להעניק לו עבודה? בסוף קראו לו להיכנס. ביקשו ממנו לחתום על מסמכים שונים באמצעות הטבעת האצבע בכרית דיו, והודיעו לו שהוא

וסיפרו לו, שיש לאותו תלמיד חכם הרבה ילדים בבית, ואם יגרש אותה יהיה קשה לכולם. התרכזו רבינו במחשבתו הטהורה והקדושה ואמר לקרוביו: תגידו לתלמידי חכם הנ"ל שיסדר את המזווה בכניסה לבית, כי המזווה מונחת הפוכה, ואז יחזור השלום בבית. וכך היה, שהמזווה היתה הפוכה בבית התלמיד חכם, כי נתנו אותה לבדיקה ופשוט החזירה הפוכה, וכשתקנו את המזווה תיכף חזר השלום לביתם.

(ספיר ויהלום פר' קרח ע"ח - הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הזיכרון בתורה תלוי במידת שמירתו

שח כ"ק מרן האדמו"ר רבי דוד חי אביחצירא שליט"א: ככל שיתעלה האדם בקדושה כך יזכה שהתורה הקדושה תישאר אצלו בזיכרון תמיד. וסימן זה בידך, מי שיש לו זיכרון טוב, הוא אומר שזכה לקדש נפשו ורוחו בקדושה עליונה. כמו שהיה מעשה, שהגיע אדם למו"ר אבי הקדוש ע"ה והתאונן שאין לו זיכרון בתורה. אמר לו מו"ר אבי ע"ה, 'זכור ושמו בדבור אחד נאמר' (ר"ה כז), כשיש 'שמור' ששומר עצמו בקדושה, יש גם 'זכור' יש בו הכח לזכור את התורה שלומד. כי הזכירה באה מכת הקדושה, ממילא כשיש לאדם קדושה יש לו גם זכירה.

גליון מילתא חדתא

בסדר

להגות בפרשת השבוע עם האוצר הפלום

אוצר פלום מספר 1000 - 1000 עמודים - 1000 שאלות - 1000 תשובות
מאת: הרב משה שניידר - ראש ישיבת פלומה

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

הגה"ק רבי דניאל מהוראדנא זי"ע

בעל "חמודי דניאל"
שביעי של פסח תקס"ז

זה, אך לענין פסח יש להחמיר להגעילן ע"י עירוי ברותחין עכ"ד.

בשו"ת ויען יוסף (אורח חיים סימן רנה), דן לגבי מי שיש לו שיניים תותבות שצריכין הגעלה לפסח כיצד ינהג בערב פסח שחל בשבת, ונצטט חלק מדבריו, והורצה להחכים יעין בפנים התשובה.

מי שיש לו שיניים זרים של כסף או משאר מינים שיכולין להוציאן, מנהג מורי הוראות להורות להגעילן ברותחין בערב פסח קודם זמן איסור חמץ, דהיינו לקשור עליהן חוט ולתוחבן ע"י החוט במים רותחין שמעלין רתיחה, ומשהין בו איזה רגעים ומוציאן מיד שלא יתקלקלו, או לערות עליהן רותחין מכלי ראשון, דכבולעו כך פולטו, ולכתחילה יש לדקדק שלא לאכול ולשתות בהם מעת לעת מקודם דבר חם שיד סולדת בו, כדין שאר הגעלה שצריך שיהא אינו בן יומו בשעת הגעלה, או להגעילן במים שיש בהם ס' נגדן, ובאופן זה מהני הגעלה אפילו אחר זמן איסורו בערב פסח עד הלילה כמבואר באו"ח ריש סימן תנ"ב, וכשחל ערב פסח בשבת כיון דבשבת אי אפשר להגעילן אפילו אם יש לו רותחין מוכנים מערב שבת דהו"ל כמתקן כלי (עיין פמ"ג סימן שכ"ג א"א ס"ק י"ד), נראה להורות להגעילן בערב שבת ולהזהר שלא לאכול ולשתות אחר"כ בשבת זו חמין שהיד סולדת בהן, כאשר אבאר בס"ד.

ולענ"ד נראה דלענין פסח אינו חומרא בעלמא אלא מדינא... וטעם ה' שכתב המהרש"ם להקל ע"פ הרדב"ז והחמודי דניאל שכתבו דבלא שהה כלל אין כוחו להפליט או להבליע, מלבד דהפרי מגדים והפרי תואר לא ס"ל כן, נלענ"ד דאף הם לא אמרוהו אלא לענין מה דבעי נתינת טעם לאסור כגון לענין בשר בחלב, אז י"ל דבעי שיהא כח חמימותו עובר בדופני הכלי מעבר לעבר ובלא שהה כלל אין עובר כח חמימותו מעבר לעבר, ומה"ט מבואר בפוסקים לענין הגעלה (בריש סי' תנ"ב) דבעי שיהא קצת הכלי במי הגעלה, על כן בלא שהה כלל אין בכוחו להפליט כדי נתינת טעם, וזה טעם נכון לענין שאין חשש בשתיית חלב רותח ואחר"כ רוטב של בשר רותח, משום דאי אפשר לבוא לידי נתינת טעם, (בפרט דבשר בחלב אפילו בנתינת טעם אינו אלא דרבנן דלא הוי דרך בישול), אבל לענין חמץ בפסח דאוסר במשהו ודאי מסתבר דכו"ע מודו דאף בלא שהה כלל מ"מ מבליע ומפליט כל שהוא בקליפה החיצונה דנתחממה תיכף, ואי"כ אם אוכל ושותה בערב פסח חמץ רותח שהיד סולדת בו ואחר"כ בתוך מעת לעת אוכל בפסח מאכל רותח ודאי מפליט טעם כל שהוא מהחמץ שבלע, ואפילו מה שאוכל אחר מעת לעת, כיון שלא נעשה נותן טעם לפגם אלא בפסח, אוסר לדידן דקיימ"ל (סי' תמ"ז סיף י') נותן טעם לפגם אסור בפסח, (אם לא שהה מעת לעת ונעשה נותן טעם לפגם קודם הפסח דאז נראה דאף לדידן אינו אוסר), ע"כ נראה לענ"ד דבחל ערב פסח בשבת יעשו כמ"ש לעיל להגעיל השיניים בערב שבת ולמנוע בשבת

חמורו תע"ה תשיבנו לו, ושמה האיל מאיזה אדם הוא, אלא שראה מתחילה שלא היה כאן, ובדרך נס ראה אחר הדברים האלה שיש כאן, הבין שנודמן כמו שאמר (אבות פ"ה מ"ו) שנברא בין השמשות.

דלכאורה אין לזה הבנה במאי אשמעינן שהיה אחר כך (פירוש דלאיזה ענין אשמעינן דבחר פתגמיה האילין ראה אברהם את האיל, אלא על כרחך כדלעיל) אלא וודאי כמו שכתבתי, ודוחק לומר שהיה רחוק מהישוב הרבה עד שידע שהוא הפקר. ומכל מקום פירוש התרגום אינו מדוקדק בפסוק, שכתב תיבת אחר בחר איל, ולא קודם וישא אברהם את עיניו אחר, או וירא אחר. אלא דבוודאי נברא בין השמשות אינו דומה בכל הענינים להנולדים, וזהו איל אחר, כמו שארי דברים שנבראו בין השמשות שמסתמא משונים הם, עכ"ד.

האם יש היתר עפ"י דברי חמודי דניאל - למי שיש לו סתימות בשיניים - לגבי איסור חמץ בפסח

בתשו' מהרש"ם (ח"א סי' קצ"ז) נשאל איך שרי לשתות עם הני שיניים (-שיניים תותבות) חלב רותח ואחר"כ באותו יום רוטב של בשר רותח שהיד סולדת בו, והשיב ב' טעמים להיתר, א', לפי דברי האיסור והיתר הארוך (כלל ל"ד אות כ') דיד סולדת בו היינו שיד אדם בינוני נכוח בו, ואין דרך לאכול חם כל כך, ב', ע"פ מש"כ החמודי דניאל (הל' תערוכות ב' סוף סימן א' וסימן ל"ד) והרדב"ז (ח"א סי' רכ"ג) דבלא שהה כלל אינו בולע וא"כ ה"נ בשיעור שעובר דרך הפה אינו בולע, ואף דבפרי מגדים בפתיחה לבשר בחלב והפרי תואר סי' צ"ח (סוף סק"ט) ס"ל דאף בלא שהה בולע, מ"מ בצירוף טעם הנ"ל יש לסמוך על

הגה"ק רבי דניאל נולד בשנת ת"ק, לאביו מוה"ר יעקב ז"ל, ולאמו הצדיקת מרת איטה ע"ה בת רבי שמואל ב"ר קארפיל בן הצדיק הקדוש המקובל רבי משה אשכנזי זצ"ל - המכונה בפי כל "רבי משה איוויער" (מצדיקים הנסתרים שנתגלה ע"י הגר"א מווילנא זי"ע בימי גלותו).

בשנת ה'כ"ח לחייו נתקבל לישב על כסא ההוראה כדיין ומו"ץ בהוראדנא העתיקה, השוכנת באזור בעלארוס בקרבת הגבול עם פולין וליטא, היא העיר הגדולה לאלקים שלרוב סגולתה המליצו עליה "הר-אדני", ושפט בה משפט צדק כארבעים שנה עד ליום פטירתו, והיה "בקי בכל חדרי תורה, צדיק וירא ה' מרביתם... קולע אל השערה ולא יחטיא... כמעט לא הלך ד' אמות בלא תורה... חכמי דורינו הריצו אליו אמרים, תורה יבקשו מפיהו, ומשיב כהלכה ועליו תמכו יסודותיהם" - עדות הגאון רבי נתחום זצ"ל ראב"ד הוראדנא בתורף הסכמתו.

עמלו בתורה לא ניתן להשגה. בניו מעידים בהקדמתם לספרו: "בתורת ה' מעת ילדותו עד בואו בכלח, וד' אמות בלי הרהור חדושי תורה לא הלך, כי גמר חסיד מיום ועד לילה, ולילה כיום אחת ארוכה ואחת קצרה, ויהי ער לבו כלב הארי, דומה הרב למלאך, ומי כמוהו מורה, בשפה ברורה וסברה ישראל...".

גדלותו בתורה ובעיקר דרכו בהוראה, המשיכו אליו צורבי רבנן, כדי לקבל שימוש אצלו בראשית צעדיהם בשדה הרבנות וההוראה. בין אלו שנסמכו על ידו, נמנה נכד אחיו הגאון רבי יעקב דוד פיעסקין זצ"ל (מעייירה פיעסק פלך הוראדנא, ושימש כר"מ בשיבת ר' מייאל בוויילנא), שמסר לתלמידו מרא דארעא קדישא הגה"ק רבי שמואל סלאנט זצ"ל את מה שקיבל מדו"ז, בעיקר על דינים הנצרכים להוראה מעשית (אישים וקהילות לר' משה צינוביץ, ת"א תש"ן, עמ' 138).

אורו הגדול של בעל 'חמודי דניאל' נאסף ביום שביעי של פסח שנת תקס"ז, בגיל ששים ושבע, ומנו"כ משמאל לציון החסיד בעל 'יסוד ושורש העבודה' בביה"ח החדש בהוראדנא. על מצבתו חרות: פ"ג הרב המאו' הגדו' המפו' א"א (איש ירא אלקים) צדיק ועניו חריף ובקי מתון ומסיק אליב' דהלכ' מ"ו דניאל במ"ו יעקב זצ"ל שהיה מ"צ פה קהלתנו קרוב לארבעים שנים ונפטר ביו' ד' שביעי של פסח תקס"ז לפ"ק, תנצב"ה (נעתק בעיר גבורים, עמ' 65-66).

אין לקח אברהם אבינו את האיל - אולי נאבד לאדם אחד

דבר תורה נפלא שהובא ב'חמודי דניאל' הלכות מליחה, בהקדמת המו"ל משמו על הפסוק: וַיֵּרָא וְהָיָה אֵיל אַחֲרָי (בראשית כב, יג). תרגום בחר פתגמיה האילין.

דלכאורה קשה איך לקח אברהם את האיל, הא כתיב (שמות כג, ד) כִּי תִפְגַּע שׁוֹר אֵיכָבָד או

לעת קודם הפסח וגם ידיח פיו בחמין בערב פסח כפי אשר יוכל שאת, דכבולעו כך פולטו, וישהה קצת החמין בפיו, וגם בפסח לא יאכל רותחין שהיד סולדת בהן עכ"ל. [ועי"ש באריכות בכל התשובה ותן לחכם ויחכם עוד].

נקובים, בזה כתב אאמו"ר זצ"ל בדינים שנדפסו בריש הגדה אגודת אוזב (אות י') דעל כרחק צריך לסמוך דהולכין אחר רוב תשמישן שאין אוכלין מאכלים רותחין כל כך שהיד סולדת בהן, ומ"מ בעל נפש יחוש שלא לאכול ולשתות רותחין מעת

זה מאכילת חמין שהיד סולדת בו. וכל זה אמור לענין השיניים שיכולין להוציאן מן הפה, אמנם ידוע שיש בני אדם שהשיניים הזרים קבועים בתוך הפה ואי אפשר להסירן, וכן בני אדם שנעשה להם סתימה בשיניהם שהיו

הרה"ק רבי ישראל יצחק (קאליש) מווארקא זי"ע כ"ב ניסן תר"ח

והראיה מן התורה, מצינו בקורח ועדתו בתלונות שלהם על משה רבנו ע"ה אמרו, 'ומדוע תתנשא על קהל ה' (במדבר טז ג). הם העלילו עליו דוקא במידת הגאווה, שהתורה העידה עליו (שם יב ג) 'והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה'.

קרוב לעשרים שנה ניהל את עדת החסידים, שמנתה אלפים רבים וגדלה משנה לשנה. ביום שמיני של פסח שנת תר"ח, עלה הרבי בסערה השמימה, זיע"א. דיבוריו האחרונים קודם פטירתו, לתלמידו רבי שרגא פייבל מגריצא זצ"ל, היו, לימוד גמרא היא הטהרה הגדולה ביותר.

איך בא אליהו ז"ל לברי"ח בשבת

פעם אחת היה הרה"ק רבי יצחק מווארקא זצ"ל, על ברית מילה בשבת, ושאל את הרה"ק רבי פייבל מגריצא (אבי הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר) זצ"ל, דאיתא בגמ' (עירובין מג:) שאין אליהו בא בשבת משום איסור תחומין, וא"כ האיך בא אליהו הנביא לברית שחל בשבת. והשיב הר"פ מגריצא, דהאיסור היא כשאליהו בא בדמות אדם אז נוהג אצלו איסור תחומין, אבל כשהוא בא בדמות מלאך לא שייך איסור תחומין. נענה הרה"ק מווארקא ואמר: ואני סבור שהתשובה לזה היא, כיון שאליהו הוא מלאך הברית, ומילה דוחה שבת (שבת קכח:) לכך מותר לו לבוא. (שמועות יצחק - ליקוטים).

הגמרא היא הטהרה הגדולה ביותר

מעיד בספה"ק ישמח ישראל' (פרשת כי תצא אות ה) שהרה"ק רבי יצחק מווארקא זי"ע אמר לאביו הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זי"ע לפני פטירתו בזה"ל: "די גמרא איז די גרעסטע טהרה" (-הגמרא היא הטהרה הגדולה ביותר), כי ע"י הלימוד והיגיעה בתורה נטהרים ומתקדשים כל רמ"ח אבריו וש"ה גידיו של האדם, ועי"ז אפשר להגיע אל השלימות.

ישמח ישראל (פרשת כי תצא אות ה)

הקדיש הרבה מזמנו לעניני הכלל, הרבה לעשות בווארשא בעניני ציבור, עמל וטרח לביטול גזירות רעות. עסק יחד עם רעו וידידו החידושי הרי"ם זצ"ל, בהרבה בעיות שעלו על סדר יומה של יהדות פולין.

אירגן אסיפות, דאג להרכיב משלחות לאנשי השלטון, כיתת רגליו בהשתדלויותיו למען הכלל והפרט. ביתו הפך לכתובת מרכזית לכל עניני ציבור. כן מפורסם, הכרוז שחתם עם החידושי הרי"ם זצ"ל והבד"צ מוארשא, שהמלמדים ילמדו תינוקות של בית רבן, דוקא לפי פירוש רש"י הקדוש.

סיפר ר' לעמיל שמשו, בהיות הרבי בוורשא, לרגל השתדלויות בעניני הכלל, כשחזר לפנות ערב לחדרו שבמלון, ראה שנכתב על דלת חדרו באותיות גדולות דברי זלזול וחירופים כלפיו, וכל הדלת מלמעלה עד למטה רשומה בדברי עתק אלה.

המשמש עמד נבהל ומשתומם, מפחד ויראה וגם מבושה וכלימה. אמר לו הרבי, אל יפול רוחך מזה כלל, קבלה בידי ממורי העילוי, בשם זה היה קורא לרבו רבי אברהם משה מפשיסחא זצ"ל, שכל בעלי מחלוקת מוציאים דיבה על איש, באותה מידה שהוא נזהר בה ביותר.

רבי ישראל יצחק מווארקא זצ"ל, נולד בשנת תקל"ט בעיירה זאלושין, לאביו המכונה רבי שמעון בעל רחמנות זצ"ל, נכד הגאון הגדול רבי יצחק מקאליש זצ"ל, מגזע רבי מרדכי יפה זצ"ל, ה"לבוש".

בנעוריו התפרסם לעילוי מופלא, בשנת תקנ"ה נשא את בתו של רבי מאיר מזאריק ועבר לעיירה זו, בה התגורר עד שהמוני החסידים הכתירוהו שלא לרצונו לאדמו"ר. בעודו צעיר לימים, נעשה לתלמידו המובהק של הרה"ק רבי דוד מלעלוב זצ"ל, ולא מש מבית מדרשו. עם רבו נסע לעתים תכופות לחוזה מלובלין. כן נסע עמו לעיתים גם למחותנו של הרבי מלעלוב, היהודי הקדוש מפשיסחא זיע"א, שחיבבו מאוד והתבטא עליו, אין לך מידה טובה שמנו חז"ל, שאינה נמצאת בו. אחרי פטירת מוריו הקדושים, נעשה לאחד מגדולי תלמידי הרה"ק רבי שמחה בונם מפרשיסחא זצ"ל, מעמודי התווך של בית מדרש גדול ומרכזי זה לחסידות ולחסידים.

היה מפורסם כבעל מידות תרומיות ומופלגות, שאין דומה לו בדורו, כאוהב ישראל אמיתי.

אחרי הסתלקותו של הרבי מפשיסחא זצ"ל, נתפלגה העדה הגדולה, מהם שאמרו לקבל עליהם למנהיג את רבי יצחק, ומהם שדבקו ברבי מנחם מענדל זצ"ל, מטומשוב ואחרי כן מקוצק. רבי יצחק סירב, הוא מיהר להכתיר את בנו יחידו של רבו, הרה"ק רבי אברהם משה זצ"ל לרבי, כאשר לקולו צייתו כל אלה שנהו אחריו. רבי אברהם משה זצ"ל כיהן כשנתיים כרבי בפשיסחא, בשנת תקפ"ט נפטר בעודו צעיר לימים.

עדת החסידים הגדולה שוב לא הירהרה לרגע, המוני החסידים נהרו לזאריק, הכתירו את רבי יצחק לרבי, בעל כורחו דבקו בו, ושוב לא הרפו מאוהלו. מזאריק עבר לווארקא, עיירה סמוכה לווארשא, שם נפתח בית מדרשו הגדול, משם יצאה תורה וחסידות, הנהגה ואור, להמוני בית ישראל.

דור שלם של חסידים ואנשי מעלה, יחידי סגולה ובעלי מדרגות, חונכו בבית מדרשו בווארקא. בית מדרשו שפע אהבה וחמלה לכל אשר נברא בצלם, שם ניתן היה למשמש את הקדושה בידים, כעדותם הנאמנה של החסידים הראשונים, אנשי אמת.

תחיית המתים בנפש מסר וסיפור מופלא על כוחן של צדיקים

הבית. אין אלו, הסבירה, אלא שומרים מטעם המעלילים הרשעים, אשר הם משגיחים שלא 'נעלים ראיות' ולא נוציא את הפגר מביתנו.

אווירת החג הנהדרת שהייתה בבית הפכה לשוד ולשבר. כל בני המשפחה החלו לבכות בידועם כי אין זה אלא זמן קצר מאוד עד אשר יבואו השוטרים לחפש את גופת הילד הגוי, ומני אז והלאה חייהם לא יהיו חיים. כל מחשבותיהם למצוא פתרון לצרה הנוראה לא הועילו מאומה, עד שדווקא בעלת הבית היא זו שהעלתה רעיון מקורי ואמרה לבעלה ר' ליפא: רוץ מהר אל הצדיק הבעל שם טוב, הגר בסמוך אלינו, ותבקש את ברכתו. הלא תדע כי בעל מופת הוא ודבריו חיים וקיימים.

ר' ליפא עמד משתומם מול ההצעה, וטען לאשתו: וכי אינך יודעת שאנכי מראשי המתנגדים לצדיק?! מה פנים יהיו לי, כשאני, המתנגד המובהק, יבוא ויבקש את ברכת הבעל שם טוב?! האשה החלה לזעוק מולו: האם משחקי כבוד מבקש אתה לנהוג כעת בשעה שחיך וחי כל משפחתך מצויים בסכנה מוחלטת?! אולי תסיר מעמך את גאוותך ותסכים סוף סוף להודות על האמת כי מדובר בצדיק יסוד עולם אשר הוא גוזר והקב"ה מקיים!?

נכון כולו היה ר' ליפא מהדברים ששמע, ואף הוא בסתר ליבו ידע כי הם צודקים בהחלט, והוא החל להצטדק: חלילה וחלילה, בוודאי שאיני מסרב ללכת אל הבעש"ט, אלא שחושש אני כי דווקא הבעש"ט הוא זה שלא יסכים לראות את פני, שהרי הוא יודע כי כבר רבות בשנים אנכי עומד בראש המתנגדים לו במעזיבז'ו, ואולי הוא יחליט עכשיו לגבות את חובו ויסלקני מביתו בבושת פנים.

האשה, שהתגלתה לפתע כיודעת דבר או שניים בהליכות הצדיקים, נענתה ואמרה לו בתוקף רב: לא מחשבותיו של הבעש"ט מחשבותיך ואין הוא עסוק בעניינים טפשיים ואסורים של נקימה ונטירה. הבעש"ט הוא צדיק הדור ונשמתו כוללת את כל יהודי דורנו, ואף נשמותינו בכלל זה, והגם כי חטאת נגדו, בוודאי יקבלך בסבר פנים יפות. ועתה, דחקה בו האשה ואמרה, אין לך אפילו רגע אחד להתמהמה, כי בעוד זמן קצר מאוד עתידים השוטרים כבר להגיע אל בתינו, לך אל הבעש"ט, ובוודאי הוא יפעל לנו ישועה בקרוב.

מצא ר' ליפא דרך כלשהוא להתחמק מעינם הפקוחה של השומרים שהשגיחו על מבואות ביתו ורץ במהירות אל ביתו של הבעש"ט שערך את הסדר בקדושה ובטהרה, כשצאצאיו ותלמידיו עוטרם את שולחנו. ר' ליפא התפרץ ובקול בוכים החל לצעוק: רבי, סלח לי ומחל לי על כל שחטאתי ופשעתי נגדך כל השנים, כי בצרה גדולה אנחנו. רבי, אל תזכור לי עוונות ראשונים, כי מקבל אני עלי מכאן ולהבא לחדול מכל מעשי הרעים נגדכם. ועתה, יואיל רבינו לקרוע שערי שמים עבורנו, כי סכנת מיתה משונה וייסורים קשים מרחפת עלי.

הבעש"ט ביקש מר' ליפא להרגע ולספר בשפה ברורה את הסיבה שהביאתו הלום, והוא פתח וסיפר שלפני מספר דקות יצאה אשתו לחצר ומצאה שם גופת ילד נכרי, מוכנה ומזומנת לעלילת דם שתעמיד את כולנו בסכנה מוחלטת.

הבעש"ט התהרהר לרגע ופנה אל נכדו, הוא שלימים נודע כבעל 'דגל מחנה אפרים', ואמר לו ברגש קודש: אפרים, נכדי היקר, אל תתמהמה עתה וזאת אשר תעשה: קח את מקלי המונח כאן בפנית החדר, ולך יחד עם ר' ליפא אל חצר ביתו. שם תיגש לפגר ותאמר לו כך: זקני שלח אותי אליך לומר לך שתקום תיכף ומיד על רגליך ותבוא יחד עמי אל ביתו.

כתב הרה"ק בעל 'היכל הברכה' מקומרנא זיע"א בספרו 'מגילת סתרים' מעשה נפלא אשר סיפר לו חמיו הרה"ק רבי אברהם מרדכי מפניטשוב זיע"א ("ומעיד אני עליו שלא היה משנה בעד כל חללי דעלמא") את אשר הוא שמע באזניו מפה קדשו של הרה"ק מסדליקוב, בעל 'דגל מחנה אפרים' זיע"א, נכדו של אור שבעת הימים רבינו הבעל שם טוב הקדוש זיע"א, אשר 'בדידיה הוה עובדא' והוא זה שראה את נפלאות זקנו להחיות מתים למעלה מדרך הטבע.

בעיירה מעזיבז'ו, סמוך ונראה לביתו נאוה קודש של רבינו הבעש"ט, התגורר יהודי עשיר מופלג, ר' ליפא, אשר היה מתנגד מובהק לתורת החסידות בכלל ולרבינו הבעש"ט בפרט. אמנם היה ר' ליפא יודע ספר ומתנהג כאורח גוברין יהודאין, אבל שנאתו הנוראה לתורת החסידות העבירה על דעתו.

היה זה בתחילת ליל הסדר, כאשר אשתו של ר' ליפא יצאה לרגע אל חצר הבית. שולחן הסדר היה ערוך בטוב טעם ודעת, נברשות הפיצו אור יקרות, והמסובים אמרו את ההגדה בקול נעים ושתו מארבעת הכוסות. תוך כדי עריכת הסדר הבחינה בעלת הבית כי ראוי להוסיף עוד נרות לבנים ארוכים בפמוטות הכסף, והיות והנרות היו מונחים במחסן שבחצר, יצאה בעלת הבית אל החצר בדרכה אל המחסן, כדי להביא משם נרות.

לא חלפו דקה או שתיים עד שאשת ר' ליפא חזרה אל הבית, כשפניה חיוורות. היא בקושי הספיקה להשמיע קול צווחה עד שנפלה מעולפת על הרצפה. הקול נשמע בסלון הבית, והכל רצו לראות מה אירע לבעלת הבית. בראותם אותה שוכבת על הרצפה חסרת אונים, החלו לשפוף עליה מים צוננים ולנסות להעירה, עד שבקושי רב הצליחו להחזירה לחיים.

ישבה בעלת הבית על הכסא, רועדת כולה, וסיפרה בלחש את הסיבה שהתעלפה: דעו לכם, כי גופת ילד נכרי מת מונחת אצלנו בחצר... כל בני הבית הבינו היטב את משמעות הדברים. באותם הימים היו שונאי ישראל עסוקים בלהעליל עלילות דם על בני ישראל החפים מפשע וטוענים כלפיהם כי היות והם זקוקים לדם עבור אפיית מצות המצווה שלהם בחג הפסח הרי הם חוטפים נער נכרי ומקזיזים את דמו.

ההמון הנכרי, הנבער מדעת, האמין לעלילה שפלה זו באמונה שלמה. משכך, היו שונאי ישראל משיגים פגר של ילד נכרי מת, אם שהיו הורגים אותו בעצמם, ואם שהיו מוציאים אותו מקברו, ואת הפגר היו מכניסים לביתו או לחצירו של אחד היהודים. המצאות פגר כזה, הייתה הוכחה ברורה ומוחלטת כי היהודי הוא זה שהרג את הילד הנכרי, ומכאן הייתה הדרך קצרה לפוגרומים שערכו הגויים בכלל היהודים שכאילו השתמשו בדם הילד עבור המצות.

העושים במלאכה בזויה ומרושעת זו היו בעיקר הכמרים האנטישמיים שהיו פזורים בערים ובעיירות. את מלאכתם הרעה היו פותחים בחדשים הסמוכים לניסן, בניסיון להשיג טרף לשיניהם. ומשעלתה בידם, היו מוצאים דרך פתלתלה להשליך את הפגר בביתו של יהודי, ותיכף היו מזמינים את השוטרים המקומיים לערוך חיפוש בביתו של החשוד, וכמובן שהשוטרים היו תמיד מוצאים את מבוקשם, וחיייו של היהודי האומלל ובני משפחתו היו הופכים לגיהנום עלי אדמות.

בעלת הבית שמצאה את הפגר בחצר ביתה הבינה נכון את אשר מצפה לה, ובאותה מידה הבינו זאת גם בני הבית. האשה הוסיפה וסיפרה כי היא ראתה דמויות חשודות המסתובבות ומפטירות סביב

**היה זה בזמן אפיית המצות,
כשהבעש"ט עזב את המאפייה
והלך בפתאומיות ובהפתעה
לביתו של הכומר הרשע, ואמר לו
דברים כדורבנות: מדוע לך לחזור
ולעשות רעות לעם ישראל?
מפני מה אתה מחפש את רעתם
ומבקש לשפוך דם נקיים? וכי
אינך יודע שאני נמצא בעולם
ואני יודע ומכיר את כל מעשיך
שעשית ואת כל המעשים שאתה
חפץ לעשות? הרי גם בשנה
שעברה נסית לעשות כך, ולא
עלתה בידך!**

והוא החליט לחזור ולעשות שוב כדבר הזה.

היה זה בזמן אפיית המצות, כשהבעש"ט עזב את המאפייה והלך בפתאומיות ובהפתעה לביתו של הכומר הרשע, ואמר לו דברים כדורבנות: מדוע לך לחזור ולעשות רעות לעם ישראל? מפני מה אתה מחפש את רעתם ומבקש לשפוך דם נקיים? וכי אינך יודע שאני נמצא בעולם ואני יודע ומכיר את כל מעשיך שעשית ואת כל המעשים שאתה חפץ לעשות? הרי גם בשנה שעברה נסית לעשות כך, ולא עלתה בידך! הגיעה השעה שתדע כי הפגר שמת שהשלת אל חצר ביתו של ר' ליפא, אני החזרתי אותו לחיים, והוא ישב על יד שולחן הסדר וקרא מההגדה בקול גדול.

הכומר נרתע מדברי הבעש"ט והוא נשבע כי יותר לא יחזור לסורו, ולא יהיה לעשות עוד כדבר הזה. ואכן מני אותו היום והלאה לא נשמעו עלילות דם שקריות במעזיבו, בזכות כוחו הגדול של הבעש"ט.

אם פגר נכרי זה זכה לשעה של תחיית המתים בליל הסדר, הרי שמידה טובה מרובה היא שבוודאי כל אחד ואחד מישראל יכול לזכות בליל הסדר לתחיית המתים אמיתית בנפשו וברוחו.

וכך למדנו הרה"ק הישמוח ישראל מאלכסנדר זיע"א (שבת חוה"מ פסח, אות קלט): הנה אמרו חז"ל (מגילה לא.) אפסרי בפסח העצמות היבשות (יחזקאל לו) ... ובטור (או"ח סי' תצ) בשם רב האי ז"ל: שמעתי מפי חכמים כי תחיית המתים עתידה להיות בניסן, ע"ש, ולכן מפטירין בפסח העצמות היבשות. והנה עתה כי לא זכינו עדיין לתחיית המתים בגוף, עם כל זה בכל ליל התקדש חג הוא בחינת תחיית המתים בנפש, כי נתעורר רוח החיוני, בחינת 'אתערותא דלעילא', ומפיה רוח חיים לנפשות ישראל שהם בחינת מת... ועל ידי ההארה נפלאה ואתערותא דלעילא מקדושת חג הפסח משיב ומחיה את נפשו בחיים האמתי לידע הדרך האמת כי הכל הוא מצדו ית"ש, וזהו ענין תחיית המתים בפרטות, שהחג הקדוש הזה מסוגל לזה, כמו שאנו אומרים (בפיוט לפרשת החודש) 'אמיץ לעורר מרדם ישנים', וכמו שכתב הרמב"ם (הלכות תשובה פ"ג ה"ד) כלומר עורר ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וכו' אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן, ומצפים ומחכים אנחנו בכליון עינים בכל רגע ורגע לתשועת ד', ולתחית המתים בכללות להחיות מתים ממש.

וכיוצא בזה גם כתב הרה"ק הישם משמואל זיע"א (שבת חוה"מ פסח תרע"ב): בשבת חול המועד של פסח מפטירין בעצמות היבשות, וכתבו הגאונים משום דקבלה בידיהם שתחיית המתים תהיה בפסח. ונראה הטעם, משום דתחית המתים הוא מצד חסד לבד, ובמדרש (ב"ר מד טז) שאמר השי"ת לאברהם: לכשיעשו בניך פגרים בלי גידין ועצמות זכות עומדת להם, וזוהי מדת אברהם אבינו ע"ה שמדתו חסד, ועל כך בברכת 'מחיה מתים' יש נוסחאות 'מחיה' בצירי, ובנוסח הרב דהוא תנא דווקא כתיב בסגול, כי נקודת סגול הוא בחסד כידוע. ועל כן תהיה תחית המתים בפסח שהוא זמן החסד, ומתיחס היום טוב לאברהם. ונראה דכמו תחיית המתים האמיתית יש דוגמתה בכל שנה, שאף לאנשים שהם פגרים בלי גידין ועצמות, היינו בלי התקשרות הרומו לגידין ובלי התחזקות הרומו לעצמות, זכות אברהם עומדת להם ביו"ט הזה לקיים בהם ונתתי רוחי בכם וחיייתם אף שאין להם זכות לזה כלל, אם אך רוצים מהיום ולהלאה לשוב לתחיה.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

בראות הבעש"ט את ההלם המוחלט שתקף את נכדו לשמע שליחות זו, אמר לו הבעש"ט: אפרים יקירי, אל תירא ואל תחת, אל תחשוש מהפגר המת. עשה ככל אשר אנכי מצווך, ושוב לכאן במהירות יחד עם הפגר. ואל ר' ליפא אמר הבעש"ט: יכול אתה להמשיך בעריכת הסדר כתיקונה, לספר ביציאת מצרים ולקיים את כל מצוות החג, כי הלילה הזה הוא 'ליל שימורים' והוא מוכן ומזומן לניסים ולנפלאות.

במהירות רבה פנה ר' ליפא יחד עם נכדו של הבעש"ט אל החצר שם שכב הפגר, והנכד עשה ואמר ככל שאר ציווהו הבעש"ט. ואכן, למרבה הפלא, הפגר כאילו התנער משינה עמוקה, נעמד על שני רגליו והלך יחד עם הנכד אל ביתו של הבעש"ט, שם הורה לבעש"ט לפגר שהקים לתחייה שיישב יחד עימו על מיטת ההסבה.

דקות ספורות לאחר שהפגר הלך אל ביתו של הבעש"ט, נשמעו מהלומות על דלתות וחלונות ביתו של ר' ליפא שבחצירו הושלך הפגר. הייתה זו קבוצת שוטרים גדולה שבסבר פנים חמורות אמרה לבעל הבית: הגיעה לידיעתנו שמועה ברורה כי הייתם מעורבים בהריגת ילד נכרי כדי להשתמש בדמו עבור אפיית המצות. הנה אנחנו רואים על

השולחן את המצות, ובוודאי שנמצא אצלכם גם את גופתו של הילד. איש אל יעז לזוז ממקומו, במשך כל זמן החיפוש!

במשך שעה ארוכה סקרו השוטרים את כל הבית והחצר, כשהם מחפשים את גופת הילד, ולשווא. הם היו בכל חדרי הבית, פתחו את הארונות והמגירות וחיפשו בכל מקום אפשרי, אך העלו חרס בידם.

הגויים, שהשליכו את גופת הילד אל החצר של ר' ליפא, לא ידעו את נפשם מפלא ומהשתוממות. הלא הם בעצמם הכניסו את גופת הילד לחצר, וכיצד נעלם הילד כאילו לא היה. לפתע, צעק אחד מהם, דעו לכם כי ראיתי את בעל הבית מתחמק מקודם מהבית והולך לבית שכנו הבעל שם טוב. בוודאי הוא לקח אתו יחד את הגופה והטמינה בביתו של הבעש"ט, שהיה שותפו למעשה זה.

השוטרים שנאשו מלמצוא את הגופה בביתו של ר' ליפא, קפצו על המידע החדש כמוצאי שלל רב ומיהרו אל ביתו של הבעש"ט כדי לחפש שם את הפגר.

תיכף כששמע הבעש"ט את הקולות של השוטרים בדרכם אל ביתו, הוא לקח את כובעו של נכדו השני, הלוא הוא הרה"ק רבי ברוך ממעזיבו זיע"א, אחיו של בעל 'דגל מחנה

אפרים', והניח אותו על ראשו של הפגר, אף הוסיף ונתן בידו 'הגדה של פסח' והורה לפגר: נהום! השמע קולות!

הפגר החי ציית כמובן לדברי הבעש"ט והוא החל להתנועע אנה ואנה במרץ רב ולהשמיע קולות משונים אותם כביכול הוא קרא מתוך ההגדה שהייתה בידו. גם שאר בני הבית המשיכו לקרוא את ההגדה בהתלהבות אש קודש, וכשהשוטרים נכנסו אל הבית הם לא יכלו כמובן לזהות אותו ולהכירו. הם חיפשו הדק היטב בכל הבית, אך גם בזו הפעם הם נאלצו להודות כי אין הם מוצאים מאומה.

רק כשוך הסערה הגדולה, כשהגויים התפזרו מאוכזבים על טרפם שנמלט מהם, קרא הבעש"ט לר' ליפא שבחצירו הושלך הפגר ואמר לו: עתה שהכל הסיים, יצא שוב רוחו של הפגר ועליך להשיבו לאדמתו! קח את הפגר בחשאי והבא אותו לקבורה, מבלי שמישהו יבחין במעשיך.

עד כאן סיפר הרה"ק בעל 'דגל מחנה אפרים' להרה"ק מפינטשוב, את אשר חווה בעצמו. ממקורות אחרים שמע הרה"ק מפינטשוב את המשך הסיפור: הכישלון הצורב לא הרפה את ידו של הכומר הרשע במעזיבו! שהיה אדריכל התוכנית להעליל את עלילת הדם על היהודי החף מפשע,

ר' ליפא עמד משתומם מול ההצעה, וטען לאשתו: וכי אינך יודעת שאנכי מראשי המתנגדים לצדיק? מה פנים יהיו לי, כשאני המתנגד המובהק, יבוא ויבקש את ברכת הבעל שם טוב? האשה החלה לזעוק מולו: האם משחקי כבוד מבקש אתה לנהוג כעת בשעה שחיך וחי כל משפחתך מצויים בסכנה מוחלטת? אולי תסיר מעמך את גאוותך ותסכים סוף סוף להודות על האמת כי מדובר בצדיק יסוד עולם אשר הוא גוזר והקב"ה מקיים?!

ליל שימורים עם
האור החיים הקדוש

אור י"ח קדוש לליל הסדר

הגדה של פסח אור החיים המבואר
סדר חדש בלב הומה ובנשמה נכספת

ביאור "מאורי אור" • ליקוט "מאורי החיים" • שירת הים עם אור החיים המבואר
פניני הלכה במשנת רבינו • עימוד משובב עין

שיר השירים עם "ראשון לציון המבואר" לבעל האור "ח"ק" • ליקוטי "אור תורה"

היום של החרוז

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

מילין יקדין ויהודשים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצירא שליט"א

מילה רא חזרתא

חזרתא דאורייתא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

אפילו מלאך לא יכול היה להיכנס למצרים מרוב טומאה

רבינו מדוע דווקא בני ישראל צריכים לקבל את התורה ולא המלאכים, וכך אמר להם: 'למצרים ירדתם', הרי לא נכנסתם לשם כי לא יכולתם להיכנס לטומאה גדולה שכזו, אבל אנחנו בני ישראל היינו שם, ובכל זאת הוציא אותנו הקב"ה משם ביד רמה. אם כן ראויים אנו לקבל את התורה יותר מכם, כי עשינו מהפך גדול יותר שאתם המלאכים לא הייתם מסוגלים לעמוד בכך.

ובזה מבאר הכתוב (ויקרא יא מה) 'כי אני ה' המעלה אתכם מארץ מצרים', פירוש, בזאת הבחינה ש'אני ה' לבדי הוצאתי אתכם, גורם לכם מעלה והתנשאות 'להיות לכם לאלהים' ולא למלאכים.

מוכח אם כן, שדווקא בשל כך שאנחנו שקועים בחומרי העולם הזה, ולמרות זאת, רוצים להתקרב לקדוש ברוך הוא ולעשות את רצונו, ראויים אנחנו לקבל את התורה עוד יותר מהמלאכים. וכמו שהוסיף להם משה רבינו ע"ה: בין הגויים אתם שרויין שעובדין עבודה זרה וכו'. כלום אתם עושים מלאכה שאתם צריכים שבות וכו'. משה ומתן יש ביניכם וכו'. אב ואם יש לכם וכו'. קנאה יש ביניכם, יצר הרע יש ביניכם. כי דווקא אנחנו שיש בנו את כל אותם החסרונות וצרכי עולם הזה, יכולים וראויים לקבל התורה ולקיים מצוותיה.

אשר על כן, אף אם חושב האדם כי אין בכוחו להכין לבו ונפשו לבוראו בתורה ותפילה וכן בקיום המצוות, ובפרט אם מרגיש כי לא על כמותו וכיצא בו דיברו חכמים כשידיברו מיציאת מצרים והתגלות השכינה העצומה המתחדשת בכל שנה, ידע וישריש בלבו כי דווקא מחמת החסרונות שבו, ראוי הוא ורצוי להתקרב לקדושה, ויקפוץ אל הקדושה ושוב בוודאי יתקיים בו 'ורחץ' שיקבל סיוע שמיימי שיוכל לעזוב רשע דרכו ויזכה לשוב בתשובה שלימה.

על השמים' (שם פסוק ב). אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, החזיר להן תשובה וכו'. אמר לפניו, רבונו של עולם, תורה שאתה נותן לי מה כתיב בה, 'אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים'. אמר להן, למצרים ירדתם, לפרעה השתעבדתם, תורה למה תהא לכם וכו'.

מבאר המגיד הקדוש מקוונץ ע"ה על פי המובא מהאר"י הקדוש שבני ישראל היו בעומק הטומאה ביציאת מצרים שאפילו מלאך לא יכול היה להיכנס לשם מרוב טומאה, וכמו שאומרים בהגדה 'ועברתי בארץ מצרים' (שמות יב יב) אני ולא מלאך אני ולא שרף, שלא יכלו להיכנס לשם. וזאת הייתה תשובתו הניצחת של משה

צריך לדעת, כי דווקא סיבת היותנו פחותים וטבועים בענייני עולם הזה ותאוותיו, היא הסיבה שבחר בנו ה' ונותן לנו את תורתו, כמו שכתב הרה"ק המגיד מקוונץ זי"ע בספרו עבודת ישראל (שמיני ד"ה כי אני), בביאור דברי הגמרא (שבת פח:): בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם, מה לילוד אשה בינינו. אמר להן, לקבל תורה בא. אמרו לפניו, חמודה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם, אתה מבקש ליתנה לבשר ודם, 'מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו' (תהלים ח ה), 'ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך

מילתא דפליאה

יציאת מצרים בכוח מסירות נפש

מכלל העבדות שזכינו לה ביציאת מצרים היא הכח המיוחד הקיים בכל נפש מישראל, שמוכן למסור נפשו בעבור כבוד שמו יתברך. ובכך ביארו באופן אחר מדוע החמירה התורה בשתי מצוות עשה יחידות שהמבטלן חייב כרת - ברית מילה וקרבת פסח.

כי בני ישראל בהיותם במצרים היו עירומים מן המצוות ולא היו ראויים להיגאל, עד שציוה אותם הקב"ה בפסח ובמילה כדי שיגאלו בזכותם. וביאור הענין שמתחילה היו בני ישראל חשופים כמתים, מאחר והיו רחוקים מן הקדושה, ולכן הצטוו למסור נפשם על קיום המצוות, כי מצות המילה קיומה במסירות נפש ממש, וכן שחיתת הפסח היה בה חשש סכנה כיון ששחטו את אליל מצרים לעיניהם, ועל ידי שמסרו נפשם וכל חיותם לקיום מצוות ה' פשטה קדושה בכל גופם, כי כשם שכל מצוה מקדשת האיבר המכוון כנגדה, כך מסירת כל חיות האדם לשמירת התורה מקדשת כל גופו, ונהפכו ממתים לחיים כמו שכתוב (יחזקאל טז ו) 'בדמיך חיי', וכיון שנכנסה בהם חיות של קדושה היו ראויים להיגאל ממצרים.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

לילה כיום יאיר - בהירות האמונה המתגלה בליל התקדש החג

הנסים התדירים תמיד, עכ"ל. ובתהלים בפסוק 'להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות', פירש רש"י זלה"ה 'להגיד בבוקר חסדך' בעת הגאולה, 'ואמונתך בלילות' בעוד צרת הגלות, להאמין בך שתשמור הבטחתך, כל זה נאה וטוב, עכ"ל.

עיקר עבודת השם בגלות על ידי אמונה

כי כידוע הלילה רומז על הגלות, והבוקר רמז לעת הגאולה, והלוא בעת הגלות וההסתרה עבודת ה' היא על ידי האמונה, כי בלילה ובחושך הכל בהסתרה, ורק על ידי האמונה ובטחון והקיווי יכולים להתחזק ולהאמין כי הכל לטוב, ועל ידי זה יהיה באמת 'להגיד בבוקר חסדך', כי בעת הגאולה יתברר למפרע שכל אשר אירע והיה בזמן הגלות, הכל היה מחסדי ה' בחמלתו עלינו. וצריך לומר הן אמת ויציב בשחרית והן אמת ואמונה בערבית, כי גם כאשר הכל גלוי ומאיר בשחרית וגם כאשר הכל בחשיכה ובהסתרה, צריך לדעת כי הכל באמת מלך חנון ורחום, וכמו שביאר **בחובות הלבבות** (שער הבטחון פ"ב-ג) שלא יבטח בה' שבודאי ישתנה הדבר לטובה, אלא יאמין ויבטח שבודאי חפץ ה' להיטיב לבריותיו יותר ממה שחפצים להטיב לעצמם, וכל מה שהשם יתברך עושה עמו הכל לטוב לו אף שאינו יודע ואינו רואה את הטובה, ואילו היה יודע היה בוחר זאת לעצמו.

הטעם לזמן קריאת שמע בשחרית עד ג' שעות ובערבית כל הלילה

ונראה שמטעם זה קבעו חז"ל זמן קריאת שמע של שחרית עד שלש שעות, וקריאת שמע של ערבית כל הלילה, כי בבוקר ובזמן הגאולה אין צורך להגיע למדרגת אמונה, שהרי הכל כבר גלוי ומאיר, ולכן די בשלש שעות, אבל בזמן החשכות וההסתרה צריך ביותר להתחזק באמונה, לחזור ולשנן עיקרי האמונה כי כל מה דעביד רחמנא לטב עביד, כי כן דרכו להיטיב ומאתו לא יצאו רעות חס ושלוש, ולכן קבעו זמנה כל הלילה, בכל זמן החושך וההסתרה.

הלכתי ובה' בטחתי לא אמעד'.

יציאת מצרים בזכות האמונה והבטחון ובחג המצות הזמן להתחזק בהם

והנה חג הפסח הוא הזמן הראוי להתחזק במדת האמונה והבטחון, שהרי רק בזכות האמונה והבטחון של אבותינו במצרים זכו לגאולה השלימה ולקריעת ים סוף, כמו שאמר השם יתברך למשה רבינו (שמות יד טו) 'מה תצעק אלי, דבר אל בני ישראל ויסעו', ואיתא **במכילתא** (הובא ברש"י שם) 'כדאי זכות אבותיהם, והם והאמונה שהאמינו בי ויצאו, לקרוע להם הים'.

וכן נאמר על ימי צאתנו ממצרים (ירמיה ב ב) 'כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה', כי ביציאת מצרים הגיעו בני ישראל לעוצם דרגתם באמונה ובבטחון בה', וכמו שאומרים בהגדה של פסח 'ואומר לך בדמייך חיי, ואומר לך בדמייך חיי' (יחזקאל טז ו), 'בדמייך חיי' עולה בגימטריא 'אמונה'. גם 'פסח' בגימטריא ב' פעמים בטחון, והזמן גורם להתעורר ולהתחזק ביתר שאת וביתר עוז במידות טובות אלו, שהם הא"ב של איש יהודי, א' אמונה ב' בטחון, ועל ידי ההתעוררות וההתחזקות במידות אלו נזכה גם עתה להיוושע בגאולת עולמים.

'להגיד בבוקר חסדך' בעת הגאולה 'ואמונתך בלילות' בגלות

איתא בגמרא (ברכות יב.) אמר רבה בר חנינא סבא משמיה דרב, כל שלא אמר אמת ויציב שחרית ואמת ואמונה ערבית לא יצא ידי חובתו, שנאמר (תהלים צב ג) 'להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות', ופירש רש"י זלה"ה, כי ברכת אמת ויציב שמברכים ביום היא על החסד שעשה עם אבותינו, שהוציאם ממצרים ובקע להם הים והעבירם, וברכת אמת ואמונה שמברכים בלילה מדבר בה אף על העתידות, שאנו מצפים שיקיים לנו הבטחתו ואמונתו לגאלנו מיד מלכים ומיד עריצים ולשום נפשנו בחיים, ולהדריכנו על במות אויבינו, כל אלה

דוד המלך ע"ה ביקש שיזכור תמיד כי ה' רועי

דוד המלך ע"ה אומר בתהלים (כג א) 'ה' רועי לא אחסר', ופירש הרה"ק רבי מרדכי מנעשכ"ז ע"ה (הובא בספר תולדות יצחק לבנו מהר"י מנעשכ"ז תהלים שם) הכוונה שביקש דוד המלך ע"ה שלא תחסר לו ידיעה זו כי ה' הוא רועי, כי צריך האדם לזכור תמיד כי הקדוש ברוך הוא אשר מלא כל הארץ כבודו הוא הרועה ואנחנו צאנו עמו ומרעיתו, וכל אשר יש לאדם הכל מידו הרחבה, אין זולתו ואין עוד מלבדו.

מי שזוכר ה' רועי לא יחסר לו מאומה ולהיפך חס ושלוש

כאשר זוכר האדם פרט זה הרי שאין חסר לו מאומה, בבחינת 'ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב' (שם לד יא), אך כאשר חס וחלילה אדם שוכח זאת וממעט את מדת הבטחון בה', מיד מזכיר לו זאת הקדוש ברוך הוא, על ידי שמסתיר את עצמו מהאדם, ומרגיש האדם חסרון חס ושלוש, ועל ידי זה נזכר בקדוש ברוך הוא. וזוהי עיקר בקשת דוד המלך ע"ה, 'ה' רועי לא אחסר', שלא אחסר מידיעה והכרה כי ה' הוא רועי וממילא 'לא אחסר', לא יחסר לי מאומה ולא יצטרך לתזכורות שונות חס ושלוש, שידע ויכיר כי ה' רועי.

בכח האמונה ממשיך האדם ישועות על עצמו

ואכן על ידי הבטחון והאמונה בה' יתברך ממשיך האדם על עצמו את כל הטובות ללא מחסור, כי אמונה הוא לשון המשכה וגידול כדכתיב (אסתר ב ז) 'ויהי אומן את הדסה', וכך כתוב מפורש בתהלים (לב י) 'והבוטח בה' חסד יסובבנו', ואכן כך העיד דוד המלך ע"ה על עצמו 'ואני בחסדך בטחתי' (שם יג ו) על ידי הבטחון בחסדו יתברך, באתי לידי 'גל לבי בישועתך', ואכן 'אשירה לה' כי גמל עלי', כי על ידי הבטחון בה' וההליכה בתמימות אפשר ללכת לבטח ללא מחסור וללא דאגה, כמו שאמר דוד (שם כו א) 'אני בתומי

אמונת צדיקים - יסוד בעבודת ה'

לקבלת התורה [ראה בתפארת שלמה (לשבועות ד"ה יום אחד): יום אחד הוסיף משה מדעתו, התמיהה מבוארת שהרחיב זמן מה שהעליונים ותחתונים היו מחכים ומצפים על יום קדוש כזה, אך מבואר 'ותגזר אומר ויקם לך', הקדוש ברוך הוא גוזר והצדיק מבטל, הצדיק גוזר והקב"ה מקיים, וזהו אחת מהאמונות החזקות שבידינו, ואם אחד אינו מאמין בזה אינו בכלל יהודי], ויש כח בידי חכמים לעשות הכל כרצונם, בבחינת צדיק גוזר והקב"ה מקיים, ולא זו בלבד בימיו של משה רבינו כי כוחו נמשך גם לדורות עולם אצל הצדיקים שבכל דורו ודור, כי אתפשטותא דמשה בכל דרא, וכמו שנרמז בדברי חז"ל שהיו מכנים את גדול הדור וקוראים לו 'משה' [ראה בגמרא (סוכה לט.) משה שפיר קאמרת. ופירש רש"י משה היינו גדול הדור].

אמונת צדיקים מביאה לאמונה בה'

ובזכות אמונה תמימה ברועי ומנהיגי ישראל אשר שתל הקב"ה בכל דור ודור, אפשר להגיע לאמונה שלמה בה' ובתורתו, וגם זה נרמז בקריעת ים סוף 'וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים ויאמינו בה' ובמשה עבדו, כי אף על פי שראו ישראל את כוחו של משה רבינו ע"ה במצרים, שראו במוחש את היד הגדולה שבמצרים, עם כל זה הגיעו בקריעת ים סוף לדרגה גבוהה יותר, והדגיש הכתוב שהגיעו לדרגת בירור האמונה בה' על ידי האמונה במשה רבינו ע"ה.

על ידי הענן רק האמינו למשרע"ה, כמו שכתב רש"י להגיד שבחן, ולכן הרהרו אחר כך אותן שאמרו 'המבלי אין קברים' כו', שסברו שמשרע"ה אמר כן מדעתו, אף על פי כן הואיל והאמינו מתחילתו בכל לב לכן זכו אחר כך לישועה, וחזרו והאמינו במשה גם כן].

אמונת חכמים הכנה למתן תורה

בכוח אמונת חכמים מתחזקת שמירת התורה בקרב ישראל, כי קודם מתן תורה ביקש הקב"ה לחזק את אמונת בי ישראל במשה רבינו, וכמו שכתוב (שמות יט ט) 'הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם', ועל ידי שיתחזקו באמונתם במשה רבינו יהיה קיום לתורה. [וראה בספר העיקרים (מאמר ד פרק כב): עיקר גדול אל התורה ושורש אל האמונה שהוא מסתעף מאמונת ההשגחה הוא, שהשם יתברך מכריח הטבע תחת כפות רגלי המאמינים, כמו שאמר משה רבינו אחר התפלה שסדר במזמור 'תפלה למשה איש האלהים', אמר שהיושב בסתר עליון ומתלונן בצל שדי, הנה הוא מבטיח אותו בעבור השם יתברך שיצילוהו מפח יקוש ומן הדבר ומן הפגעים הטבעיים, עד שידרוך על שחל ופתן וירמוס כפיר ותנין. עיי"ש עוד מה שמאריך בזה].

ובאמת היתה האמונה בדברי חכמים הקדמה למתן תורה, כמו שמצינו שנדחה מתן תורה ביום נוסף על פי דבריו של משה רבינו, ובכך למדנו לראות שאמונת חכמים היא תנאי והכנה

אמונה בדברי חכמים גם כשאינם מדברים בשם ה'

ויאמינו ביהוה ובמשה עבדו (יד לא). בגודל מעלת אמונת חכמים הפליא לבאר בעל התפארת שלמה (בשלח ד"ה וישבו) שאמונת חכמים אין פירושה רק להאמין בדברי ה' הנמסרים לנו מפי חכמים, כי זו אמונה בדברי ה' ולא בדברי הצדיקים, ועיקר מעלת אמונת חכמים היא כשמאמין בדברי הצדיק הנאמרים לו אף שלא בשם ה', ומקבל את דברי הצדיק כמו שהם, ואף אם הדברים נוגדים את ההיגיון מבטל דעתו בפני דברי צדיקים.

והמאמין בכל ליבו בדברי צדיקים זוכה לגאולה אמתית, וכמו שמצינו שקודם קריעת ים סוף הוצרכו בני ישראל להתנסות במידה קדושה זו של אמונת חכמים, כשציוה אותם משה רבינו לחזור לאחור לצד המצרים, וזהו דבר שאין הדעת סובלת אותו, ואף על פי כן התחזקו בני ישראל להאמין בדבריו, כמו שאמרו 'אין לנו אלא דברי בן עמרם', כלומר אף אם אין לנו אנו יודעים במעלתו שכל דבריו נבואה, עם זאת נאמין בכל דבריו גם שהם מפי עצמו, ובכוח אמונתם זו זכו לגאולה שלמה ממצרים בקריעת ים סוף. [וראה גם בשפת אמת (בשלח תרל"ח ד"ה בפסוק): ויש לדקדק כי על פי הענן היו הולכים ולמה הוצרך לצוות למשה רבינו ע"ה, אל מקום שהענן ילך ילכו בני". אבל נראה כי הש"י רצה שיאמינו בני' למשה רבינו ע"ה לחזור לאחוריהם, ולא הראה להם

קודם צאתם ממצרים - הראם נפלאות שישענו בו ויצאו בריש גלי

כי בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו (מכות י:), ומי שהוא בעל בטחון ורוצה לבטוח בה', ה' מסייע בידו שלא יאבד חס ושלום את מידת הבטחון, וזוכה לראות את יד ה' והשגחתו ונפלאותיו גם בתוך ההסתר, ומבקשים 'ושים חלקנו עמהם' שגם אנחנו שואפים להיות בוטחים בשמו יתברך, וכך באמת נזכה לראות את ישועת ה' ונרגיש סייעתא דשמיא במעשינו גם בתוך הצרה וההסתר.

בריש גלי, וכן באחשורוש קודם שנתלה המן כבר הראה להם גדולת מרדכי אשר קרא לפניו ברחובות, סעד אותם בבטחונם קודם יצאו מאפילה לאורה שיקבלו את התורה פעם שנית בבטחון גדול ובלב שמח, וכן לעתיד 'כימי צאתך ממצרים אראנו נפלאות' להיות משען לנו בבטחנו בו יתברך.

אנו אומרים בתפילה בכל יום בחתימת הברכה בברכת על הצדיקים 'ברוך אתה ה' משען ומבטח לצדיקים', ופירש רבי אברהם בן הגאון מוילנא ע"ה כוונת הברכה, שהקדוש ברוך הוא נותן משען לצדיקים שלא יאבדו את בטחונם בו יתברך אף קודם שיקבלו את מבוקשם, דהיינו שגם בעת צרה נותן להם השם יתברך סעד וסמך לחזקם במדת הבטחון, ומוסיף לבאר שכך היה במצרים, קודם צאתם הראם נפלאות שישענו בו ויצאו

אֶלְדָּנוֹת

לְשִׁמּוֹן שֶׁפֶת

חֵט הַפֶּסַח

כס"ד, ג'עיון רל"ח

מה נשתנה?

יום טוב ראשון של פסח בירושלים עיר הקדש. בין השבים מתפלת החג בפתל המערבי נראים אב ובנו הקטן.

האב הוא הגאון הצדיק רבי חיים ליב אויערבך וצ"ל, שידו אוהזת בבנו שלמה זלמן הקטן. שלמה זלמן רק כבן שמונה הוא, אולם כבר נכר עליו שעדיין לגדולות, ויש שמכנים אותו 'עלוי'. לימים יתפרסם כאחד מגדולי הדור המיוחדים, הוא הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך וצ"ל.

דמות הדורה נקריית בדרך של הצועדים. רבי יוסף חיים זוננפלד וצ"ל, רבה של ירושלים, אף הוא הולך לפקד את שריד בית מקדשנו, לעלות ולהראות לפני ה' ברגל כמנהג יקירי ירושלים.

רבי יוסף חיים, שמבחינו ברבי חיים ליב, מברכו בחבה בברכת המועד, ואחר מאיר פניו לשלמה זלמן הקטן בחביבות: "בני, שאלת אמש בליל הסדר את ארבע הקשיות?"

"בודאי" עונה הילד.

"ואבא ענה לה תשובה?" שואל רבי יוסף חיים.

"כן, עבדים היינו לפרעה במצרים".

"ובשנה שעברה, גם שאלת את הקשיות?" ממשיך הרב ושואל.

"כן, בודאי".

"ומה אז ענה לה אבא?" הרב הישיש אינו מרפה.

"גם אז ענה לי עבדים היינו" תמה הילד למשמע השאלה.

"אם כבר שאלת וקבלת תשובה", מקשה הרב, "מדוע חזרת ושאלת שוב בזו השנה?"

נבוף הילד מהשאלה הפשוטה כל כך שאת התשובה לה לא ידע, ופרץ בבכי...

הפתע הרב מתגובת הילד ומהר לפיסו ולהרגיעו בדברי נחומים.

משנרגע הילד, שוב ברך את האב ואת בנו בברכת החג והמשיך בדרך.

חלפו שנים, גדל הילד שלמה זלמן והתמדתו המפלאה עשתה לה שם בירושלים.

בשנת תרפ"ז - והנער שלמה זלמן בן שבע-עשרה בלבד, הוציא לאור אביו רבי חיים ליב את ספרו 'חכם לב' על שלחן ערוך - חלק 'אבן העזר'.

בספר הדפיס ר' חיים ליב גם כמה חדושים מבנו הבחור המצין שלמה זלמן.

בין הרבנים אליהם פנה רבי חיים ליב לבקש הסכמה כנהוג, היה המרא דאתרא רבי יוסף חיים זוננפלד.

והנה, בהסכמתו כתב רבי יוסף חיים: "ושמחתי לראות בספרו הערות נכונות מבנו יקירי היניק וחכים שלמה זלמן נ"י".

הזכרת שמו של בחור צעיר בהסכמה לספרו של אביו היא דבר נדיר ובלתי מקבל גם ביחס לעלויים כרבי שלמה זלמן אויערבך, ומדוע הזכיר רבי יוסף חיים את שם הבן בהסכמה?

עשרות שנים לאחר כתיבת אותה הסכמה, ספר הגאון רבי דוד יונגרייז וצ"ל, שנוכח בשעת מעשה, לרבי שלמה זלמן את הסבה לכך:

רבה של ירושלים עיר הקדש, הגאון הצדיק רבי יוסף חיים זוננפלד שהכל משחרים לפתחו וכל צרכי העיר מטלים עליו, בקש לפים את הבחור הצעיר רבי שלמה זלמן אויערבך, על כך שגרם לו שלא במתכוון לבכות כעשר שנים לפני כן, בעודו ילד...

באחת השנים, וישמו של רבי שלמה זלמן כבר יצא בכל העולם כגדול הדור, בקר בבית אחד

מתלמידיו בחל המועד פסח.

בחביבותו האפינית שאל רבי שלמה זלמן את בנו של התלמיד את השאלה שנשאל על ידי רבי יוסף חיים זוננפלד עשרות רבות של שנים קדם לכן.

נסו הילדים לענות ולתרוץ את השאלה, זה בכה וזה בכה.

נענה רבי שלמה זלמן לעמדתם: "בהיותי ילד, אף אני נשאלתי שאלה זו, אבל לא נסיתי לענות ולתרוץ. אני - פרצתי בבכי..."

ואתא חוטרא, והכה לכלבא

'במטה אשר ביד'

מסר מאלף למדונו בעלי המוסר, באמרם כי אדם ללא אמונה בהשגחה פרטית, נראה כאותו כלב שבעליו מכה אותו במקל.

הכלב המכה מתנפל על המקל ונושף אותו, בלא להבין שהמכה אינו המקל אלא זה האוחז בו...

כך בדיוק נראה אדם שנעשה לו עול על ידי אר מ' והוא נוטר לו טינה או חלילה מנסה לנקם בו, ואינו מבין כי לא האדם הוא הפועל אלא בורא העולם הוא המניע את כל הנבראים.

כך אמרו חכמינו (חולין ז:): "אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה". כל המארגעות העוברים על האדם מכונים ומשגחים בידיעה ברורה מאת הבורא.

ישנם שאינם מבינים זאת, וכאשר יארע להם חלילה דבר מה, מחפשים הם סבות והסברים למכה שנחתה, מבליים הם את זמנם לריק, ואינם רואים כי יש יד האוחזת במקל מלמעלה...

(מתוך הגדה של פסח המפואר - ספיר ויהלום - להרב הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

חידון אֶלְדָּנוֹת - נושא פרסים היכן מזכר בהגדה של פסח באחד מקטעי ההגדה, אותה מלה 14 פעמים?

פתרון החידה - פרשת בשלח:

ש. איזה פסוק בפרשה זו מכיל חמש מילים רצופות שמתחילות באותה האות?
ת. בשירת הים, (שמות טו ט), חמש המילים הראשונות בפסוק מתחילות בא' - "אמר אויב ארדוף אשיג אחלק..."

שם הזוכה בסידור מתיבתא מנחה מעריב בהוצאת "עוז והדר":

פרשת בשלח:

ה' יצחק ישראלי מביתר עילית.

פתרון החידה וכן שם הזוכה, יפורסמו אי"ה בגליונות הבאים

הפותרים נכונה יכנסו להגרלה אי"ה

על סידור מתיבתא מנחה מעריב בהוצאת "עוז והדר".

את הפתרונות יש לשלוח אלינו עד ליום שני

למספר פקס: 077-470-26-81

או למייל: magdenot@gmail.com

נא לכתוב שם, כתובת מדויקת וטלפון.

בראש הדף לציין "עבור חידון לנוער".

לחתום ערבות - ראוי להימנע או מצווה גדולה

לא אחת קורה ועומדים בפני דילמה מטרידה:

צורכי עמך מרובים, והנה מגיע חבר או קרוב שזקוק גואשות להלוואה ומבקש מידידו שיהיה ערב בעדו. מצד אחד כולנו רוצים להיות טובים ונחמדים וקשה לעמוד מנגד, ומן הצד השני עולה מאליה הספק המנער, שמה ואולי לא יוכל הלווה לעמוד בפירעון החוב, וכיצד אחתום ערבות אם אינני רוצה לשלם ולפעמים גם אינני מסוגל כלל לעמוד בסכום שכזה.

זאת צריך לדעת בצורה ברורה, כי חתימה על ערבות כמוה כהתחייבות גמורה ומוחלטת, ואין שום דרך להתחמק ממנה בטענה המגוחכת "מה לי ולחוב של חברי ומדוע עלי לשלם עבורו", טענה שנשמעת פעמים רבות מפי ערבים שחתמו ואינם רוצים לפרוע את החוב. אלא כאמור, מי שחותם ערבות עליו לדעת כי באם לא יפרע הלווה בזמן, או כפי התנאים שסיכמו ביניהם המלווה והלווה, הרי שהוא חייב לשלם כדין וכהלכה, אלא שראוי לדעת מתי ראוי לחתום על ערבות ומתי כדאי להימנע.

לעולם יתרחק אדם מן הערבות

הרמב"ם בספרו (הלכות דעות פ"ה הלכה י"ג) פסק להלכה את דברי הגמרא "לעולם יתרחק אדם מן הערבות" (יבמות קט ע"א), ובעקבותיו הלכו הרבה מגדולי הדורות שהזהירו את בניהם בצוואתם לבל ייעשו ערבים בעד שום אדם, ראה בשל"ה הקדוש (שער האותיות ותרנות אות ח): "גם אנכי מצווה אתכם ומושבכם מאבותי וזה"ל שלא אהיה ערב בשביל אדם כן אנכי מצווה אתכם בתוקף", את דבריו מביא בספר מעיל צדקה (סימן תשל"ח) ומסיים בסיפור נורא: "ראיתי מעשה באדם שיצא ערב על חברו ובא לצער כל כך עד שבחר לחנוק נפשו, ועל זה ציוו רבותינו שיתרחק האדם מן הערבות.

הערב עושה מצווה כמעט כמלווה עצמו

מנגד הרבה פוסקים כתבו כי מצווה גדולה יש בדבר זה להיעשות ערב עבור חבריו, במהרה"א (יבמות שם) כתב שהערב מקיים זוה מצוות גמילות חסד, אלא שמסייג דבריו שיתערב לחבריו רק במקום שלא יבוא נזק לו, ופירש את הגמרא להתרחק מן הערבות שכונתה שברוב הפעמים וברוב המקרים כדאי להימנע ולהתרחק, [ראה עוד מרדכי ב"ק סק"ס, בשו"ת הרב"ז סימן תשס"א שכתבו שיש בכך מצווה].

הגדיל לעשות עמנו בספר יוסף אומץ (הקדמון, ה"ה רבי יוסף יוזפא האן נויירלינג מפרנקפורט) שכותב כי כיון שיש עשירים שלא ילוו רק אם יידעו שהלווה מבטוח על ידי ערב, הרי שכשם שמצווה גדולה להלוות לעני כן מצווה להיות ערב בעדו ועושה מצווה כמעט כמלווה עצמו, ופירש את דברי הגמרא רק על אופן שאין המלווה תובע כלל את הלווה אלא את המלווה.

אשר על כן כל הבא לחתום על ערבות ראוי שיעשה זאת בשום שכל, ויעמיד לנגד עיניו שלושה תנאים:

א. שלא יבוא לידי נזק, ואם סובר כי עלול לבוא לו נזק כי אין הלווה איש נאמן, או לחילופין הלווה בבור עמוק ואין סיכוי שיעמוד בפירעון החוב, כי אז אין מצווה כלל. [אלא אם כוונתו לפרוע עבורו ובדרך כבוד, ויכול שיפרע לו ממעות מעשר].

ב. רצוי שיקח משכון או צ'ק מהלווה, וכפי שהדריך בפלא יועץ (ערך ערב) "הדרך הישרה כל שהיא תפארת לעושה שלא יכנס ערב אלא אם נוטל משכון קודם".

ג. מצווה זו היא רק כאשר צריך הלוואה לפרנסת ביתו או לנדוניה, אבל לא לצורכי מסחר, וכמו שכותב בספר יוסף אומץ: אבל לפרקמטיא וכיוצא, על זה אמרו רבותינו להתרחק מן הערבות.

שקרתה מכשלה כזאת תחת משמרתם, צריכים לוודא שחלילה לא תישנה שגגה שכזו תחת ידם, ונכון עשו כמתחייב מצידם, ליידע את הקונים הסומכים עליהם על כל דבר מאכל שמכניסים לפיהם, ואף גם זאת לאפשר להם לרכוש דגים בשנית.

אולם להלכה למעשה בנידון זה: ראשית לגבי קציצות הדגים, הדבר ברור שאין כאן כלל וכלל סרך של איסור. טעם הדבר הוא על פי הדין הידוע של ביטול ברוב, שהרי בשר הדג בוודאי גדול הוא בכמות יותר מאותם התולעים, אם והיו.

אמנם כל עוד לא נטחנו הדגים הרי שהתולעים שלמים, והכלל בדיני ביטול: "בריה אינו בטל", (יורה דעה סימן ק ס"א) פירוש הדבר, כי בעל חי שלם אינו בטל, ולכן לגבי הדגים שנאכלים שלמים יש חשש איסור תולעים. אולם לאחר שהדג נטחן ואיתו התולעים שוב הם אינם מוגדרים "בריה", והם בטלים ברוב באופן שמותר לכתחילה לאוכלם ללא חשש. אמנם זאת למודעי, שבדין ביטול איסור אסור חכמים לבטל איסור לכתחילה, (שם סימן צט ס"ה) ולכן כל ההיתר לטחון הוא בתנאי שאין כוונה לבטל האיסור. [אם כי בשיחה עם המשגיח התברר שהדגים עברו בדיקה על ידי גוף כשרות ברמה פחות מהודרת, כן הוסיף שבתקופה של החורף השכיחות של תולעים מזערית, ובהיתן שכך בית ההוראה התיר גם את הדגים השלמים].

סערה של ממש התחרשה באחת מחנויות הדגים המפורסמות שבעיר:

כמות נכבדה של דגי קרפיון טריים ששווקו באחד הימים לפני החג, לא עברו בדיקה ראויה אצל המשגיח לוודא שאינם נגועים חלילה בתולעים, דבר התקלה נודע באיחור מעט ולאחר שכבר לקוחות רבים הספיקו לקנותם לכבוד החג הקרב. עם היוודע הדבר לגוף הכשרות שהחנות תחת אחריותה, היא התאמצה להשיג את כתובות הלקוחות שקנו את אותם דגים וליידע אותם על המאורע החמור, וכי הם מוזמנים לבא ולהודות בדגים טריים חדשים, והפעם גם כשרים למהדרין ללא כל פקפוק.

אל בית ההוראה פנתה עקרת בית זריזה, שכבר הספיקה לטחון את הדגים ולהעמידם על האש, ובשעה שקיבלה את הטלפון כבר היו קציצות הדגים שמורים במקפיא עד בא החג, ונפשה בשאלתה מה יהיה על כל עמל כפיה והאם אכן עליה לזרוק הכול בגלל סרח האיסור, או שמה יש צדדים להתיר, בדיעבד או לכתחילה.

תשובה: זאת ברור כי החשש על תולעים שעלולים להימצא בדגי הקרפיון, הם איסור גמור כמו שהאריכו הפוסקים בדורות האחרונים, באשר תולעים אלו באים מחוץ לדג ויש על אכילתם איסור אכילת שרצים דאורייתא, ואם כי רובם נקיים, הרי שעדיין צריך בדיקה במקום שאפשר לברר להוציא מספק איסור תורה.

נוסף על זאת, וודאי שעל כל מערכת כשרות

המשך מכתלי בית ההוראה מעמ' א'

לגוי, לכסות מכל ספק ובדל של חמץ שלו בביתו ואפילו המבוטל, ולכן אם כי עקרונית מחמיר שלא למכור בביתו, לבסוף שלא הוציאו מביתו הרי שדעתו מסכמת בשעת המכירה לגוי, למכור כל חמץ שיש לו ברשותו.

ועתה יש לברר בדין במי שמוצא בביתו חמץ שמכר לגוי, וכאמור לעיל המוצא חמץ שלו עליו לשורפו או לכפות עליו את הכלי, ובזה שהחמץ שלו דנו בזה הפוסקים מה יעשה, ולפנינו פסק ההלכה הבהיר של בעל שבט הלוי (חלק ט סקט"ז) שכתב שלוש עצות: א. שיעשה מחיצה עשרה טפחים. ב. שיכניס למקום שמ"סומן כמכור לגוי. ג. ומתיר אפילו לשרוף ואין חשש של גזל הגוי כיוון שאין הגוי מקפיד על זה עיין שם, [ויש אחרונים שנקטו שאסור לשרוף].

עוד זאת צריך לברר ולומר, שבמה שמגביה את החמץ אינו כקונה אותו לעצמו ומפקיע מרשות הגוי, וזה כמו הכלל שכתבו הראשונים בגוי שמביא לישראל לביתו דורון חמץ באחרון של פסח, שאין החמץ נעשה של היהודי בקנין חצר, כיוון שאומרים "איסורא לא ניחא ליה דליקני", ואם כן גם בזה שלוקח החמץ אינו קונה לא בהגבהה ולא בקניין יד כיוון שאינו רוצה לזכות בו וכפי שפסק שם בשבט הלוי.

נמצא איפה בנידן נראה למעשה: א. לכתחילה מי שמוצא חמץ בביתו והוא מהמחמירים שלא למכור חמץ בעין, ישרוף את החמץ, וזאת על הצד הרחוק שמה אין החמץ מכור אלא מבוטל. ב. לאחר מעשה שלא שרפו, אין להחמיר בו כדין חמץ שעבר עליו הפסח ומותר באכילה והנאה כדין חמץ של גוי שעבר עליו הפסח.

א חסיד-ישע פסח

עם הגדה של פסח "אוצרות החסידות"

היום של החדר

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

הגדה של פסח

800 עמודים של סיפורי צדיקים מופלאים
ועובדות נדירות עם רעיונות מקוריים על הגדה של פסח
מאוצרות שיעורי
רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

ספיר ויהלום

תמונות כלי הכסף באדיבות הצורפים

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66